

planinski vestnik

10 1960

VSEBINA:

DENT DU REQUIN	
Francè Avčín	433
STRAH	
Janko Blažej	441
JULJSKI DNEVI V JULJSKIH	
ALPAH	
Jože Humer	446
PLES MEGLA NAD KRNICO	
Marko Butinar	457
TURIZEM IN PROBLEM TURI-	
STIČNIH ŽIČNIC	
Ing. Milko Sinkovič	461
MLADI PIŠEJO	467
DRUŠTVENE NOVICE	469
IZ PLANINSKE LITERATURE	470
RAZGLEDI PO SVETU	472
IZ OBČNIH ZBOROV	480
NASLOVNA STRAN »PLEZALEC«	
Foto: Bojan Zajec - LJUBLJANA	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza - urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto - po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

Tovarna
kovinskih izdelkov
in livarna

»TITAN«

IZDELUJE:

■
vse vrste fittingov,

■
dele za opremo
daljnovodov,

■
kuhinjske strojčke,

■
ključavnice vseh vrst,

■
razno ročno orodje
itd.

■

Dent du Requin

FRANCE AVCIN

Spomin

Predavam v Annemasse (Francija, Haute Savoye, tik švicarske Ženeve), sekciji Voirons-Salève Ferancoskega alpskega kluba. O planinskih in morskih lepotah naše zemlje, zame najčudovitejše v Evropi. Kljub tujemu jeziku mi teče beseda, da nikoli tega. Vpliv okolja, pravi teorija, prijatelji, iskreni ljudje in iskro vino še pred predavanjem, bi rekel jaz. Saj ni več predavanje, že kar razgovor s publiko je vse skupaj, razgovor ob dolgi vrsti naših barvnih slik, bleščečih v luči žarke svetlobe. Na kraju čestitke za »še nevideno« kvaliteto barvne fotografije, solze Slovenca, ki že 24 let ni videl domovine verujoč lažni propagandi, objem stare Dalmatinke, ki bo sedaj le šla, naj bo, kar hoče. Za tem pa pravcati banket pri prijatelju dr. Brettonu, alpinistu in zdravniku. Z njim in z Dittertom z Everesta (glej knjigo Lambert, Dittert, Chevalley: »Les avant-premières à l'Everest«, v slovenščini »Vzponi v Everestu«) ter njegovo ženo smo bili leto poprej prekrizarili lepo Jugoslavijo od Triglava do Ohrida v njihovo največje zadovoljstvo. Ljudski zdravnik Bretton ima v katakombah pod hišo baterijo zaprašenih trebušastih steklenk. Izvlekel je prav stare, pa smo kmalu utonili v poplavi šampanjca in židane volje.

Annemaščani pravijo, da je Ženova njihovo predmestje. Za meje se tu pod Mt. Blanc komajda menijo, v zabavo in tihotapski šport so jim. Francija, Svica, Italija — vseeno! Kdaj bo že konec norosti meja, carin in podobne navlake v tej pritlikavi Evropici, temu večno vnetemu slepemu črevesu Azije! Pa morajo meje že komu koristiti. No, tudi to bo minilo. Če ne pamet, bo to dosegla tehnika, ko bo za vojnami še razdalje na Zemlji prignala ad absurdum.

Pozno že me potegne predsednik v stran, kaj da hočem v nagrado za njihovo nevsakdanje doživetje, tako pristno v tej stari pokvarjeni Evropi. Če želim, me oblečejo v smučarja, posade v avto, pa v Chamonix in z njihovo edinstveno vzpenjačo na Aiguille du Midi, potem pa lahko užijem senzacionalni smuk skozi Vallée Blanche (Bela dolina) nazaj v Chamonix. Če pa bo vreme in če si upam, seveda, dobim športni avion in se lahko po mili volji prevažam okrog Mt. Blanca.

Vsakdo bo uganil, kaj sem izbral. Ob desetih sedem težke glave v dvo-sedežnik komaj 60 konjskih moči, 140 kilometrov na uro, plafona 3800 metrov. V vsako sobo moderne stanovanjske arhitekture bi spraval tega vrabca. Pilotira sam podpredsednik sekcije CAF, siromašen lastnik tovarnice ur. Nebo je jasno, brez vetra, sreča, kot je dana samo redkim, predvsem začetnikom in nedolžnim. Počasi, a vztrajno se dvigava, smer je srebrno bleščeča kupola na modrem italijanskem obzorju. Bliže in bliže sva, jasno že razločim viseči led na Aiguille du Bionassay, drsiva mimo Aiguille du Gôûter, razbrazdani jezik ledenika Bossons se pod nama zažira v zelena pobočja nad Arvo. Od Grands Mulets drži tenka pikčasta sled proti sedlu pod Refuge Vallot. Kot da bi jo s šivalnim strojem naredil je videti. Spomladanski smučarji, seveda, jih že vidim. Še je nekaj pravih ljudi v gorah, še pozna človek očiščujočo in prečiščujočo moč visokogorskega smučanja. Še ni vseh zaslužnjila vzpenjača. Prelétava kable žičnice na Midi. Koliko dela, da so jo potegnili! Iz rdeče kabinice nama mahajo. Še Glacier des Pélérins in že sva ob Aiguille du Plan. Njen med Aiguille des deux

Aigles in Dent du Crocodile razpeti viseči ledenik je tudi iz zraka tako himalajsko silovit kot iz doline. Že so tu, les Aiguilles de Chamonix, okameneli granitni plameni Aiguille du Fou, le Ciseau, Blaitière. Že ponavljam svoječasni vzpon na Grands Charmoz in prečenje Grépona. Iz zraka je ta obelisk še elegantnejši. Kot ostra nožasta čer moli v nebo iz morja ledu vsenaokrog. Mala srebrna Madona na vrhu, te bom še kdaj pobožal, mi boš še kdaj držala vrv za spust kot tistega prvega leta po vojni? Kje je že to! Letiva čez Mer de Glace. Pilot hoče v Vallée Blanche kar takoj. Pa ga pregovorim, da stopiva na ogleda še k Drujem in Aiguille Verte, meni najljubše v vsem Mt. Blancu. Tik ob zapadni steni Malega Druja letiva. Še v avionu se mi kar vrti ob vrtočlavem slapovju gladkih plošč in zajed. Prvi vzpon tod preko, prav neverjetno dejanje! Če bi le aktivnost super-ekstremistov bila tako brezosebna, tako čista, kot je ta brezvekovni granit pod nama, brez hlastanja za slavo, tem plehkim »ersatzom« za notranje zadovoljstvo. Ti moderni vitezi klina ne vedo, da kdor jaše na tigru, ne more več z njega, če si ekstremist, moraš preko vseh ekstremov. Pomembnost dejanja pa ni v veličini, temveč v njegovi intenzivnosti, pravi Lipovšek. Moralno v gorah ni nič manj zanimivo kot fizično. Alpinizem sam zase je nepotreben, kot večina vse, kar opravičuje in plemeniti naše življenje.

Vse beži, tudi ta fantastična slika. Severna stena Aiguille Verte migota pred očmi, stari led vršne kalote zelenkasto sije v soncu. Čezenj ne moreva, previsoko je za naše sile. Pa naokrog. Skozi neko škrbino tesno za Verte smukneva nazaj, prokletu ozko je bilo! Pa kaj! Pred nama, nad nama se mrko pne v mrzli sivini poledenelega granita najdrznejša stena vseh Alp: severna Grandes Jorasses. Tik ob njej letiva, popolnoma mirno je v zraku, steber za stebrom obletavava. Res je, tu iz zraka šele vidim: Walkerjev steber ni zamanj spričevalo za najvišjo kvaliteto v alpinizmu, prav kot ime Cassina, ki ga je pred 20 leti osvojil v enem samem veni, vidi, vici — prišel, videl, zmagal. Kot začaran ne morem z očmi proč od tega ponosa gora nad vsemi drugimi. Le zakaj avion še ne zna počakati, lebdeti kot postovka, da bi se do sita načudil tej mostrovini gorske arhitekture!

Arête de Rochefort, Dent du Géant! Menda ne bo padel kar na naju, tako visi ta Velikanov zob. Že sva nad Rifugio Torino na Col du Géant. Pod nama kar mrgoli majcenih pik na snegu. Nekaj jih vlačijo po strminah navzgor, da lahko vijugajo daleč dol na začetek Glacier du Géant. Druge pike drse izpod Aiguille du Midi, vijejo se med režečimi razpokami, da me je strah zanje. Tudi zmagovalec z Anapurne Louis Lachenal se je nekoč spustil tamkaj, pod Gros Rognomom pa mu je beli polet prekrizala skrita razpoka, za vselej. Kroživa, vije se prav nadnje, paziva na žičnico Midi-Torino. Kolika mojstrovina! Oni pod nama krilijo, mahajo, tekmujejo z nama, ko se zapodiva po dolini, srečni, kot midva. So mesta, kjer je vzpenjača na mestu, saj premnogim v kratkem času toliko prispeva k veselju do življenja.

Sedaj pa še moja zadnja, toda največja želja: dodobra si hočem ogledati Dent du Requin. Čez Glacier d'Envers du Plan se mu bližava, z zapada. Vse že vidim, vso smer najinega vzpona z Darotom leta 1951. Opiševa krog tik ob vrhu 3422 m in že sva nad iskanim mestom. Oko išče in najde razpoke, kjer se je zgodilo, zgodilo tisto strašno in neverjetno, da sem umrl pa zopet oživel iz podzemlja. Čez deset let se lahko vse pove, tudi največja neumnost. Naj bo tedaj povedano, sinovom v svarilo. Pravijo sicer, da po tolikih letih povedani spomini izgube veljavo resničnosti. Meni pa je in ostane moj Requin do potankosti zapisan prav v dušo. Če si občutil dah smrti na obrazu, kot sem ga jaz, potem ga ne pozabiš nikoli.

Preko vrha Mt. Blanca sva bila prišla. V francoski École Nationale de Ski et d'Alpinisme v Chamonixu (ENSA) sva bila med vzornim viharjem na Aiguilles Dorées prestala gorniški izpit z odliko, pred vsemi drugimi, pa so naju sedaj spustili v gore sama za najinimi željami. Mt. Blanc je bil seveda prvi, za njim pa takoj katera od Aiguilles, po možnosti Dent du Requin, Zob morskega psa po naše. Da bi ubila dve muhi na en mah, pa tudi za trening, sva vso težko plezalsko kramo za granitne Aiguilles vlekla prav na vrh Evrope in prečila naprej čez Mt. Maudit, pod Mt. Blanc de Tacul, mimo Midija v Vallée Blanche tja do requinske kočice. Snega je bilo kot pozimi, nesreč katastrofalno število tistega leta. Nenadni divji snežni viharji, tako značilni za Mt. Blanc, so omrtvili mnoge podvige, po kočah so ždele nestrpne, razočarane naveze, gorska reševalna je imela žalostno visoko sezono.

Osebnost sem hotel na tej turi prvič temeljito preizkusiti svoj novi model lahkih prestavljivih derez. Slovit Armand Charlet, največja avtoriteta v ledu, sedaj šef instruktor ENSA, se je bil kar zagledal vanje. Na Mer de Glace je veliki mojster izvajal na njih vragolije, dokler se mu niso pri nekem skoku razlomile na kosce, sam pa je pristal na ozadju v hladni luži na dnu ledene razpoke. V hipu se je usul ves besednjak francoskih kletvic. Drugi par je bil pa pravilno kaljen, zdržal je celo Charleta in s tem seveda tudi mene. Nisem si mislil, da mi bo nekaj dni nato že rešil življenje na prav neverjeten način.

Od Grands Mulets se nama je prilepil neki avstrijski teolog-medicinec ká-li, bodoči misijonar, je govoril. Hodil je kar za nama in nazadnje sva ga morala navezati, da se nama še ne ubije. Dovolj je bilo dela z njim in njegovo zanikrno opremo. K sreči je bil tistih pet, šest visokih prečnih razpok pod Col du Mt. Maudit (4360 m) popolnoma zasul pršič. Kot pesek je drsel po golem ledu. Tako smo čeznje kar prebredli. Malo pred kočico Requin se je udrlo pobočje sérakov nad nami. No, ledeni bloki so lažji in mehkejši kot skala, pa jim laže uideš. Kmalu smo pili rdečega na toplem. Pri priči je bodoči dušebrižnik pozabil na vse usluge, ki mu jih je prinesel njegov »glacier-stop«* slovenskih alpinistov. Nehvaležnost je plačilo sveta in bedak je, ki hvaležnost pričakuje.

Najin Zob je bil v zgornjih legah še močno zasnežen, so pravili, in dvojica, ki je plezala prejšnjega dne po normalni smeri, se do noči ni vrnila. Bivak na Requinu! To naju res ni mikalo, pa sva opustila misli na vzpon po težki Dibonovi steni v korist dobro preglednega normalnega dostopa.

Vso noč je jokalo okrog kočice, vršalo z juga, nekaj težkega je leglo na prsi, kot môra, kot zatišje pred viharjem. Zgodaj, ko smo vstajali, se je izgubljena francoska naveza vrnila. Fant in dekle sta vedela povedati o nemarni poledenosti tudi v normalni smeri. Kljub temu sva šla. Za petami navez, namenjenih na lepo a lahko Aiguille du Plan sva stopala po izhojenih stopinjah v trdo zmrzlem snegu. Requin nima mnogo obiskovalcev in ko so naju oblili bakreni slapovi jutranje svetlobe, sva ostala sama sredi samotnih gora. Zagnala sva se v vstopni ozebnik. Z užitkom sem ugotavljal, da moje peresno lahke 14-zobe derezice začuda ugodno grizejo v veliko strmino. Nekaj raztežajev in zapustila sva ledeni tobogan po trdnih, udobnih granitnih gredah. Ves Requin sva imela dodobra pred seboj, o zasneženosti in zaledenosti pa nikjer sledu. Razen nekaj lis po policah je bilo vse kopno. Pustila sva odvišno robo na varnem, pa jo jadno mahnila po imenitnih poličkah v vpadnico pod ogromne prevese samega Zoba. Kje vrabca se tu pride navzgor? Toda na Aiguille Javelle v Dorées sva se bila naučila tega, kar sem sam poznal že z Grépona: v takem granitu velja

* Ime, slično »avtostop« za zastojkarja na vrvi, ki se prilepi navezam.

soditi vse drugače kot pri nas v čistem apnencu. Tudi tehnika prostega plezanja je vse drugačna, zlasti v gladkih počeh, kjer gvozdenje zahteva ponekod izredne fizične napore, zlasti če se stvari ne lotiš kot treba. Mesto ni »težavno«, le »atletsko«, pravijo Francozi. Pa je le šlo, brez tehničnih sredstev celo, težko, navpično, a stanovitno. Smer se vije okrog Zoba sem in tja. Le na severni plati nama je malo nagajal sneg.

Na vrhu je prostora bore malo. Mirno je bilo, sonce je čemelo skozi tančice na nebu, nekaj soparnega je prihajalo iz Italije. Da bi zopet uživala montblanško nevihto, lepa hvala, kljub šotorski vreči in dobri opremi. Brž dol! Dosegla sva škrbino nad kamini Fontaine. Poleg številnih zank za spuščanje sva vdela v klin še najino, skozenjo potegnili sijajno zeleno ameriško nylonko, najin ponos, in že sva drug za drugim po zraku drsela skozi ozko žrelo obeh Cheminées Fontaine. V sredi sva manever ponovila in kmalu sva nihaje pristala pod previsi. Brž do najine robe, do ozebnika, dereze na noge in vanj. Soparica nama ga je grdo razmehčala, pa sva se dolgo motovnila skozenj. Pomalem so prihajali kamniti pozdravi odnekod z višin in kar odleglo nama je, ko sva dosegla domala ravni ledenik.

Že iz ozebnika strmo pod nama sva videla one z Aiguille du Plan na povratku. Razpolarili so se po ledeniku in uživali užitke za dušo in telo. Še preden sva jih dosegla, so že odšli, brez reda, po globokih starih stopinjah med režečimi razpokami tam močno strmega ledenika Glacier d'Envers du Plan. Vsi so bili očitno nenavezani. Seveda, sled je zanesljiva, do kočice komaj dvajset minut, kaj bi vlačili vrv po snegu. Izginili so nama.

V žehteči opoldanski pripeki ni bilo prijetno. Nad Col du Géant so se kopicili oblaki, pa je veljalo pohiteti. Tovariš je predlagal, naj hodiva kar brez vrvi, vsak zase, da bi šlo hitreje, tako kot vse naveze pred nama. Moje stare znatne ledeniške izkušnje iz švicarskih časov leta 1945 so se zapeljivosti upirale, pregrdo sem se bil na čelu naveze nekajkrat že vdrl v izdajalsko prekrito razpoke, preveč pošastno je v teh ledenih pasteh, čeprav si na vrvi. Vendar, oni pred nama so čez teh nekaj desetih metrov velike strmine med razpokami kar stekli, takoj niže pa je led že gol, pot do kočice jasna, otročje lahka. Tako sem se vdal, a s pogojem, da Daro, ki je tam hodil drugi, nese vrv, za primer, če se mi kaj primeri, da ne bi še vrv izginila v kakem ledenem žrelu. Kot da bi bil slutil: Bila je to največja neprevidnost, najbolj neodpustljiva neumnost, ki sem jo zagrešil, kar hodim v gore. Takoj sem jo plačal. Vendar, pijanim in blaznim je često prizaneseno. In mar v alpinizmu ni opoja? Gora ni hotela, pa se še danes smem sprehajati po njenih visokih svetiščih. So pač grehi, ki ti toliko darujejo, da brez vsega kesanja rad vzameš pokoro nase.

Stopil sem v globoko izhrojene stopinje. Sneg je bil v soparni pripeki iz zmrzle osrenice razpadel v solnat ledeniški srevec. Globoko sem zabadal cepin skozenj, da sem prišel do trdne ledene podlage. Še nekaj korakov in preko bom, še pol urice, pa se bova odžejala v koči s tisto rujno kapljico! Tedaj je vsenaokrog siknilo, spredaj, zadaj, nad menoj, noge mi je na lepem spodneslo. Plaz! Plaz mokrega snega me nese, neusmiljeno drsim proti modrikastemu žrelu v strmini. Ne! Ne, to ni res, to je izdajstvo, vse se upre v meni, kot nor zasadam na trebuhu leže oklo cepina, ne prime, ta nagnusna kaša, ta podla brozga me vleče navzdol, kje je vrv, ni je, Daro jo ima, zarjovem mu, ne vem kaj in zakaj, drsim kar naprej, kar naprej, ne morem, ni pomoči, stopala so že v zraku, kolena nad robom, sedaj do pasu, oh, in prav sedaj, komaj rojeni drugi sinček doma, grem za umrlim Martinekom, uboga žena, dobra, predobra,

zeleni led beži pred očmi, strašno me zgrabi za glavo, vse rdeče, črno, tema, mir in kraj.

Banalno! Katastrofe se za opazovalce dogode banalno, nikakor ne dramatično. En sam korak, že si sredi preteklosti in — trajnosti. Kdor trdi, da je padec, smrt v gorah boleča, ni še nikdar umrl. Toda strašna je tako, da zadnji spopad življenja s smrtjo z ledenim prijemom žrtev omrtviči, niti najhujše poškodbe ne čutiš. Mi, ki smo že umrli, vemo to, vemo za vselej. Blisk vseka v hipu, sled pa ostane za vselej. Življenje — smrt, le kratek pomišljaj je vmes. Kdor pa se vrne, ni več, kot so drugi, pekočo stigmo nosi, vse vnaprej mu je le darovano. Kot mrlič na dopustu je.

Vse je zeleno motno, nekaj se lepi čez oči, sili v usta, slano, sladkasto, kri! Kaj počne moja volnena kapica s snežnimi naočniki tam pod menoj, še izgubil jo bom. Stegnem roko, aha, cepin je tu, ujamem ju z oklom, imenitno! Kaj to curi tako mrzlo za vrat, kje sem sploh, odkod ta uklenjena slepeča modrina nad menoj? Kako pridem tu sem, prekletu, kaj je ta črnina spredaj? In zadaj! Kaj tako klokoče tam doli? Zakaj je vse tako pošastno tiho, hoj! Nekdo kliče nekje, mene, saj je menda reklo Francè? Vstanem, stopim, takoj me divja bolečina porine nazaj v sneg. Noga! Boli, strašno boli, ne gre, zlomljena: V razpoki si, človek, globoko, na nekem oboku ugrezlega se snega, ujet med gladkimi, jekleno zelenimi stenami. Vsenaokrog zija praznina, najprej modra, pa siva, črna, kdo ve kako globoko. Trese me, ven, čim prej ven, takoj ven! Toda kako? Zopet vstanem, z levo nogo to pot, s cepinom vsekam oprimke v led. Če se zgradba pod menoj sesuje, se bom obdržal na rokah.

Zopet kliče, joj, Daro je, seveda, na Requinu sva bila. Kri curi čez oči: Izpljunem jo, zarjovem, slišal me bo, zatrdno bo slišal. Odgovarja! Nisem več sam, vrv ima, vrgel jo bo, ven bom prišel, tja skozi modrino v svodu. Vrv, vrv, vrzi Daro, vrzi žel!

Vrgel je, počasi drsi zelena vitka kača iz višine, nylon, krasni, močni, ameriški nylon! Toda kam za vraga je vrgel, tri metre proč vsaj, kako naj zgrabim konec, niti s cepinom ne dosežem, če se ganem, bom zgrmel v to pošastno strmino. Zatulim, tu sem, bolj sem! Odgovarja, da je vrgel tja, kjer sem zdrsnil v razpoko. Bolj proti Requinu vrzi! Končno razume. Vrv izgine, pride zopet, počasi se spušča, prav proti meni, zgrabim, držim jo z zobmi, vozal, zanka, hvala ti Daro, rešen, rešen!

Če le ne bi tako bolelo v glavi in nogi. Zakričim, da je noga zlomljena. Ne veruje, hoče vedeti bolje tam zgoraj, ta strela. Le zakaj sem se razvezal, norec blazni, na ledeniku? Kaj bi dejal k temu Veliki starec z Julijcev, moj vzornik Kugy? Kaj poreko v ENSA, stari Charlet! No, sicer ima pa njegov šklepetajoči okostnjak že takole preko dvajset zlomov, pa je šef-instruktor Armand Charlet, ne pa neroda, kot jaz. Kaj potem ena sama zlomljena noga in tale razpokica, saj ne bova povedala, navezana sva bila, odneslo me je, pri poševnem nihaju sem nekam zadel in se polomil, prava reč, nihče ni videl. In doma prav tako, nesreča, smola pač, to je vse.

Daro je bliže, dobro se razumeva. S snežnico si sperem kri z glave, presekana je na temenu, kaže. Če le ne bi bil le v srajci, ves moker, strašno je mraz. Ven, čim prej ven, k vragu vsi umetelni dvigalni sistemi in vsi reševalci, roke so tu, močne še vedno, sama opraviva to malenkost, le sedem, osem metrov bo do roba. Nahrbtnik nagaja, ena naramnica je odtrgana, tako lep in nov je. Seveda, Darotov je! Mojega z vrvjo vred je imel on, ha, moj je pa cel, prav je, zakaj mi pa ni verjel!

Sekam oprimke za prste, kar najvišje, s sprednjimi zobci derezic na levi nogi bom brcal v led, potegnem se na rokah, potem bo on napel razbremenjeno vrv, poprimem jaz, pa zopet on, v pol ure sva skupaj, da le roke ne odpovedo, polomljena noga naj pa kar binglja.

Gre, v obrokih, težko, počasi, a gotovo. Tam visoko na desni je tudi nekaj mostiček v razpoki. Nanj merim, sleherni manever me spravi malo v desno. Še malo, sedaj, že ležem nanj, počivam, krči v mišicah popuščajo. Do roba ne bo več kot tri, štiri potegljaje, vrv drži. A led je tako gladek, tako oster! Kolikor više, toliko slabši. Bo, še zadnjič, primem vrv preko ustnice razpoke, poteg, saj smo bili nič kakšni telovadci. Že vidim vse, tamle je Daro za zabitim cepinom, že ležim na trebuhu v snegu, ves zunaj. Zunaj! Odrešenje!

Dobro je sedaj, toplo, nič več ne zebe, le noga boli. Sedaj bo le verjel, da je zlomljena. Privlečem se na varno mesto med dve razpoki, cepin zapodim do živega ledu. Glej zlodja, ratišče je nalomljeno! Menda ga nisem prelomil na lastni črepinji. Daro, pridi, saj ni nič, po treh bom šel, pa bo, boš videl! Pride in sedaj verjame. Iz derez potegneva oprti, nogo ob cepin, oklo pod stopalo, poveževa, zasilna opornica je tu, imenitna. Po pomoč bo šel, v kočo. Imenitno, da plazu ne more biti več, vse je zdrsnilo, vse je požrlo tisto nemarno žrelo. Varno bo prišel, čeprav brez vrvi in sam. V hipu je čez prečko, sedaj starih globokih stopinj ni več, le goli zelenkasti led je tam. Po njem sem se torej peljal s plazičem.

Sam sem zopet. Ždim v snegu, zaviti v šotorsko vrečo. Dobro je in prijetno. Vrednost tišine se je spremenila, večja je, še čistejša. Le v ledu se ves čas pomalem in zlohotno nekaj trga, tare, škriplje. Seveda, kot vsa dolga tisočletja drsi ledenik v dolino, gloje, struga, brusi telo gora. Tudi teh gora bo nekoč kraj, kot vsega. Mogoče bodo zrasle druge, v novih pošastnih krčih Zemlje rojene. In ta led, prav lahko se zopet kdaj vzpne preko vseh teh za nas orjaških gora, absolutno gledano pa le majcenih gubic na obličju planeta, tako kot pred 10 000 leti, v zadnji ledeni dobi. Kam boš takrat bežal, človeček? Sedaj nisi tako močan in nezahteven, kot je bil tvoj prednik tedaj. Gnili si že, vsak dan bolj propadaš, v lastni civilizaciji se vse bolj in bolj izrajaš, glava ti raste, a ne dovolj, da bi znala skrbeti za tvoje slabeče telo, posodo tvojega imenitnega jaza. Plezalec, prikovan na goro, ta novi Prometej današnjih časov, ta še za nekaj časa pobegne usodi, ki si jo je človek zapisal, ko je ukradel jabolko spoznanja. Njegova fantazija še zmore v naravi videti skrivnost, doživeti opoj. Brez kanca fantazije življenje ne bi bilo vredno življenja.

Na mostu med dvema razpokama sedim, med dvema smrtima. Smrt za menoj, smrt pred menoj, povsod pričujoča, vse izenačujoča, vse umirjajoča smrt, naš hladni razsodnik, pravičen in neusmiljen. Kaj me je rešilo pred teboj, samo slepo naključje, ta vsegamogočni vladar vsemirja? Prisebnost — že to je napačno. Le podzavestna navajenost živcev, da reagirajo v določenih položajih edino pravilno, edino mogoče. A če ne bi bilo mostička v razpoki, kje bi bil sedajle? Kaj si tedaj, ti, Smrt? Na prehodu iz življenja k tebi je vse tako prvobitno preprosto, vse elementarno v človeku ostaja vedno enako, brez ozirov na okolje. Umreti ne bo težko, le ne živeti, to je težko. Prastrah pred teboj nima posla s strahopetnostjo, brez njega ni junaštva, herojstvo je le zavestno premagovanje strahu, ne pa nepoznavanje strahu, k prostosti sodi tudi nevarnost, k njej strah, in pogum je vzvišenost nad strahom.

Življenje prihaja iz snovi. Prav, toda kdo bo kdaj res vedel, kaj je materija? Če je snov večna, mora biti tako tudi življenje, vsaj v vesoljskem merilu. Če tega

ne priznamo, moramo priznati silo višjo od narave. Če se pretvarja materija v tisoč inčič, se mora tudi življenje. Tičati mora že v atomu, v njegovih pretvorbah, saj življenje je gibanje. Ali ples elementarnih delcev materije ni mogoče najnižja, a zato osnovna in večna manifestacija življenja? Svetovje je večno v svojem spreminjanju.

In smrt? Če je v naravi vse tako nepojmljivo absolutno popolno, potem bo veljalo to tudi za smrt. Kaj bi se je potem bali, kaj bi trepetali, ko

»angela strašnega udarijo peroti
in večnosti zavezne silna lesa«

Cene Vipotnik

»Posameznik je le člen v neskončni verigi življenja, smrt ni konec, le novo rojstvo. Nič v naravi se ne izgubi, vse raste, da izgine, in spet vzkali, in vzcvete in spet tvori in rodi. Življenje je večno« — tako Alojz Gradnik.

Umiranje je slabo le, če traja dolgo in če tako boli, da človeka ponižuje, pravi Ernest Hemmingway. Lahko je filozofirati o smrti, če je še nikoli nisi pestoval, če še nikdar nisi umiral in umrl. Umiranje pa je kot povratek domov, pravi vsega trudni Chopin. Domov, da, domov, domov!...

Virsk iz globine me prebudi, da se zdrznem. Vse življenje sem se prebujal vedno v hipu. So že tu, prav blizu nekje so že! Torej dokončno rešen. Trije gredo. Prišel je oskrbnik, brat Ban-Bana, s katerim sem bil 1945 na Gréponu, pa se je pozneje tudi on pošteno poškodoval v neki razpoki. In starejši možakar, bivši predsednik združenja chamoniških vodnikov Alfred Payot. Ugotove, da so Grammingerjev sedež v naglici — pozabili. Tant pis, z nošnjo ne bo tedaj nič, treba bo drugače. Zavijejo me v platneno vrečo, povežejo z vrvjo, potegnejo. Kjer gre, me vlečejo kot žakelj po »ta gvišni« nogi, bolno nogo mi sproti hladita sneg in ledeniška voda. Čez razpoke grem po eni s pomočjo dveh cepinov, pomagam sam, kar le morem. »Vi sestopate hitreje tako kot marsikateri klient zdrav«, me bodri stari vodnik. Začuda hitro smo v koči. Tam najprej dobra mera rdečega za nas vse, splošni ogled moje noge, diagnoze vseh vrst, nato dobra večerja ob splošnem zadovoljstvu nad rešitvijo sočloveka. Ljudi je malo, zvečer vse odide, moji reševalci pa po pomoč. Le oskrbnikovo dekle ostane, prisrčna Germaine, močna tako, da me domala sama nese počivat.

Z nočjo so namesto spanca prišle bolečine, neznosne, pekoče. Le kaj je z menoj? Jutro je odrešitev, v koči zaživi, prišli so, pome so prišli, vsa koča jih je polna, tako hrumijo. Skoraj vsa ENSA, od direktorja do kuharja, za trening, pravijo, in da bo ceneje. Najbolj sem vesel zdravnika, on mene manj. Vesela južina v družbi s ponesrečencem in takoj na Mer de Glace. Neso me v grammingerju na hrbtu, parkrat treščijo z mojo nogo ob skale, da bi se onesvestil. Na ledeniku se ulije, mene v nosilnici zaščiti moja šotorska vreča, ki je Francozi ne priznavajo. Menda iz opozicije do te germanske iznajdbe, podobno kot do zapestne zanke na cepinu. Na postaji zobokolne železnice me slikajo, celo filmajo. Pokažem jim jezik, zijalom zoprnim.

Končno Chamonix, bolnica, röntgen. Lepa stvar, to moje stopalo, pravijo... Čakam z nekom z obvezanimi nogami. Sam Lachenal je, Herzogov sotrp in z Anapurne. Še vedno mu pomalem režejo omrzla stopala. Pozna naše Julijce. Sijajen dečko. In vendar bo nekaj let za tem končal bele smrti enako prav blizu mesta, kjer mene gora ni hotela.

Operacija! »Vous tombez juste bien« ugotovi operater, v teh zadevah imamo nič koliko izkušenj. V kosti mi spravijo vijak, žice, vsa da je iz lima, vse polomljeno in potrgano. »To ropotijo vam doma lahko odstrani vaš garažist, če boste hoteli«, meni kirurg, pa je imel dr. Breclj v Ljubljani težkega posla, da mi je nogo rešil dokončno. »Bom še kdaj pošteno hodil?«, vprašam. »Od človeka samega je največ odvisno, od volje in terapije.« Predpišejo mi povsem francosko terapijo: Čim več vožnje s kolesom in čim več plesa, toda ne z lastno ženo, to da ni dovolj zagnano, ce manque d'intensité... Ubogal sem, kar se je dalo, in če danes hodim kot poprej, je to predvsem zmaga prave kraške trme.

Dolgi dnevi v bolnici. Zraven mene leži vodnik, ves v mavcu, ves polomljen. Stokrat je vodil na Aiguille de l'M, stokrat ga je zagozdeni kamen držal, stoprvič je popustil in s tem je konec njegovega poklica. Čaka ga revščina. Obema se kot posmeh bleščijo skozi bolniška okna Les Aiguilles, sedaj krasne, jasne ves čas. Tantalove muke! Ni je hujše gorske bolezni, kot je pomanjkanje gora.

Vas bom še kdaj užival, čudovite gore? Ničesar vam ne zamerjam, kljub vsemu sem vam hvaležen, saj ste me le posvarile, pograjale, kot sem bil v svojem podcenjevanju vaših moči zaslužil. Saj sem bil vedno skromen v naših srečanjih. V dobrih letih bi bil zmogel katerokoli smer današnjih ultra-ekstremistov in še več, toliko moči sem si bil nabral v telo, tolike spretnosti in vztrajnosti. Toda v vas sem vedno videl najvišje božanstvo narave, vedno sem vas spoštoval s svetim strahom klasičnih alpinistov. Kugyji so mi bili vedno nad vsemi Buhli in drugimi »zmagovalci« gora, bile ste mi predvsem duševna potreba, estetska, ne pa faustovska. S tehniko vas nisem rad posiljeval, le če me drugače niste pustile k sebi. Od prvih korakov desetletnika k vam z očetom-geometrom tam po Bohinju mi je bila elegantna polica mimo »problema« vedno več kot še tak previs čezenj. To drugo je naravnost, ono prvo pa naravno. Moj alpinizem je bil vedno spoštljiv do vas, zato pa trajen, enako zadovoljen in zadovoljen na cvetnih strminah Mišelj vrha kot v mrkih ostenjih moje Rjavine. Sem homo alpinus perennis predvsem, potem šele reptans, nivaticus in vse drugo. Srečen sem bil ob tem, saj sem veroval, da mi boste do konca mojih dni vir vseh moči, duševnih in telesnih, v steni ali na planini, v skali ali na smučeh. Res ne bi bilo pošteno, da ne bi zopet smel do vas, gore, izdajstvo bi bilo.

Daro se je vrnil z Aiguille Verte. Bil je s Charletom, dvakrat srečnik! Mene pa preselijo v ENSA. Podnevi je lahko, zvečer celo predavam o vrveh, varovanju. Čez dan je vse zunaj, družbo mi dela le črnpolta snažilka in strežnica. Alžirka je. Kolika inteligenca za tem nelepim, a tako izrazitim obrazom! In kolik prezir do gospodarjev njenega naroda! Noči pa so neznosne. Sredi noči vsakič padam, nazaj na glavo, z derezo iščem ledeni zid, s cepinom bodem vanj, treščim globoko in se zbudim ves v potu. Noč za nočjo, še mesec potem. Čez dan mi često zastaja spomin, nekoč se kljub največjemu naporu dolgo ne spomnim imena lastnega otroka. Razdražljiv sem, da ne spoznam samega sebe. Vendar so mi šele ta podzavestna dogajanja razkrila, kako sem se bil rešil.

Daro je vrgel vrv na mesto, kjer sem bil zdrsnil, ležal pa sem v globini vsaj tri metre proč na ozkem mostiču. Ko sem drsel v špranjo, sem nedvomno hipno opazil to edino možno rešitev. Odsunil sem se z derezo od nasprotne stene, kamor me je vrglo, verjetno tudi s cepinom, v obupnem podzavestnem refleksnem gibu, kot jih privzgoje le telovadnica, smučanje, skakalna deska, vsi razni hitri športi mladosti. Divji odsun mi je sicer zlomil nogo in cepin, a pognalo me je vstran, da sem globoko v reži dosegel most. Da ga ni bilo, bi končal v pošastni globini, v podlednem potoku. Čez tisoč let bi turisti na ustju

Mer de Glace lahko občudovali lik alpinista dvajsetega stoletja. Tako pa sem do nadaljnjega stopil v redke vrste Saint Loupovih »miraculés de l'Alpe« — čudežnih rešencev z gora. Ta pečat nosimo za vselej, vedno je preživeto nekje v ozadju vseh naših dejanj, od takrat naprej nam je vse le podarjeno. Bolj kot drugi vemo s Horacom, da »pulvis et umbra sumus«, le pepel in senca smo, nič več.

*

Zapuščava Requin. Krila treperijo v soncu. Omoten sem. Da je možna tolika lepota, da sem jo doživljal vprav jaz! Mogoče zato, ker lepoti narave služim, kjerkoli le morem. Aiguilles ostajajo za nama. Aiguilles de Chamonix, da, Chamonix, pri doletu sem ga povsem prezrl, tako me je uklenil Mt. Blanc. Smešno majcen je Chamonix, še sva visoko. Da se nikdar ne bi več spustila! Poiščem bolnico in šolo. Če prijatelji instruktorji iz ENSA sedajle vidijo svetlorumeno krpico snovi v azurju nad njihovimi Aiguilles, ne bodo vedeli Charlet, Robino, Contamine, da v njej nekdo toplo misli nanje. Hvala vam za pomoč v dneh nesreče.

Motor brni tiše, spuščava se. Pilot pove, da je tudi sam dotlej samo enkrat doživel tolikanj prelesten Mt. Blanc. Iz navdušenja napravi par divjih viraž, da se dodobra prebudim. Še v Švico letiva, nad Ženevsko jezero, pogledat mesto, kjer bom predaval že zvečer. Le kako bom mogel, po dvojnem opoju šampanjca in Mt. Blanca?

Pristajava. Zmerjajo naju zaskrbljeni prijatelji, več kot za celo uro sva prekoračila dogovorjeni čas. Na tleh se šele zavem, da sem bil brez — aparata! Nič ne dé, Mt. Blanc se še ne bo podrl, pridite ponovno, pravijo, kadar le hočete. Bogme bom, brž ko bom prvič mogel. Pa tudi če ne bi, ves Mt. Blanc imam odtlej kot zarisan v očeh, kot na najboljši karti, za vselej. Saj mi je vzel in vrnil največ, kar imamo: Življenje!

Strah

JANKO BLAŽEJ

Počitnice so šle h koncu. Bilo mi je sedemnajst let in končal sem bil sedmo gimnazijo. V toplih avgustovskih dneh, ko sredi poletne vročine že začutiš dih jesenskega hladu, sem nenadoma spoznal, da moram za vsako ceno začeti plezati. Sklep je bil nenaden, da me je samega presenečal, a bil je tu, trd, nepremakljiv kot velikanski skalnat čok in ni se mu bilo moči ogniti, kakor se ne moreš izogniti smrti.

Sklep je zorel v meni dolge mesece, mogel bi reči cela leta. Gore sem že doobra poznal, glavno gorsko skupino svoje domovine sem bil že prehodil skrižem in počez, le v pravo steno se še nisem bil upal spustiti. Mogoče bi bil tudi to že storil, če me moj budni oče ne bi bil držal tako skrbno na povodcu. Uvedel me je v hribolazenje in mi je vcepil prav strastno ljubezen do gorskega sveta. Takrat se mi je zdel včasih malo strahopeten, ker je bil v gorah zmeraj zelo previden in tudi siten, ker je vedno uveljavljal svojo voljo. Dolga leta me že ločijo od tedaj in svojega očeta vedno više cenim, kadar se spomnim tistih dni. Njegova ljubezen do narave je bila čudovita in kako lepo je znal v njej vzgajati tudi nas, svoje otroke. Imel pa je točne predstave, kaj je v gorah še spodobno

in dopustno in kaj ne. Plezanje je bilo zanj nespodobno in tudi kasneje ga nisem mogel nikoli pregovoriti, da bi bil odšel z mano na pravo plezalno turo, čeprav je na nenadelanih poteh brez težav zmagoval težka in izpostavljena mesta. Večkrat sva se v gorah do grdega sporekla, ko sem se bil moral ukloniti njegovi volji in se obrniti, čeprav me je z neverjetno silo in s slo mamilo in vleklo v skale. Vedno sem mu le s težavo odnehal in sklenil sem, da bom izdatno nadomestil vse zamujeno, brž ko ne bo več imel nad mano zadostne moči. Trenutek, ko sem moral to storiti, je sedaj prišel.

Sklep sem si bil postavil sam in se ni tikal nikogar drugega kot samo mene. Mogel bi ga bil torej tudi odložiti in ga izvršiti nekaj dni ali pa tudi kak teden kasneje. Toda sklep je bil neodložljiv. Kar sem bil sklenil, sem moral storiti takoj, niti trenutka nisem smel odlašati dlje, kot je bilo res neobhodno potrebno. Vsak kompromis je v svojem bistvu poraz, s porazom pa svoje poti nisem mogel začenjati.

Od sklepa sem prešel k dejanju. Povabil sem Aleksandra, svojega zvestega prijatelja v gorah, da bi skupaj odšla plezat. Dejal mi je, da ta teden ne utegne, da bi pa rad odšel z mano v steno kasneje. Ta odgovor me ni zadovoljil. Jaz nisem mogel čakati in ne odlašati. Kaj mi je torej preostalo drugega, kot da grem plezat sam? Če bi steno zmogel v navezi s tovarišem, jo bom zmogel tudi sam. Vedno sem rad nosil na svojih ramah težo in vso odgovornost vzpona. Kadar sem bil v družbi z enakovrednim tovarišem, sem vedno čutil v njem tihega tekmeca, kadar sem bil v skupini, ki jo je vodil izkušen plezalec, sem štel vzpon le za polovičen uspeh.

Pravzaprav se sploh nisem pripravljaj na svojo prvo plezalno turo. Smer, ki sem jo nameraval preplezati, sva bila z Aleksandrom preplezala že v prejšnjem poletju. Toda ali je bil to sploh kak vzpon? Najela sva bila gorskega vodnika in ta naju je varno pripeljal čez steno. Še danes se tega malo sramujem, a kar tako takrat tudi nisem mogel čez ves tisti strah, ki mi ga je vcepljal oče pred steno. Mimo tega sem živel tudi v manjšem industrijskem kraju pod gorami, kjer je plezanje veljalo skoraj za mističen obred, h kateremu so pripuščeni le redki izbranci. Teško si je v današnjem stvarnem času predstavljati ves tisti skrivnostni svet, poln nekih neotipljivih namigovanj, zgodb in strahov, s katerimi so varovali plezalci v letih tik po drugi veliki vojni svet ostenj pred doraščajočo in radovedno mladino. Tista prva tura z vodnikom naju je z Aleksandrom v bistvu razočarala, vendar sva si morala, če sva hotela biti kritična, priznati, da sama v tisti veliki steni poti do vrha še ne bi bila mogla najti. Vse velike stvari postanejo zelo preproste in majhne, ko so za nami.

Bil sem nared. Smer je bila izbrana, čas določen — treba je bilo samo še dočakati nedelje — kaj naj bi me še motilo? In vendar so se prave muke šele pričele. Ponoči sem slabo spal. Zjutraj sem se prebudil poten in utrujen. Nisem se mogel več točno spomniti, kaj se mi je sanjalo, toda vedel sem, da je bilo v zvezi s plezanjem in še vedno sem čutil, da je bilo zelo neprijetno. Naslednji večer nisem mogel zaspati. Premišljeval sem, zakaj ljudje plezajo. Stvar poguma, samozavesti, vere vase, občutka moči, igre z nevarnostjo — vse lepo in prav, toda zakaj moram plezati prav jaz? Koliko ljudi ne pleza, nikoli niso videli stene in vendar so pogumni in samozavestni. Je plezanje res edina pot do cilja, ki sem ga moral doseči? Še vedno sem imel možnost, da se izmaknem, a prav tako zanesljivo sem vedel, da te možnosti v resnici sploh nimam več. Samega sebe človek ne more prevariti. Lahko bi se odpovedal plezanju, to sem čutil, le prej bi moral postati priznan in izkušen plezalec. Lahko nekaj opustiš, če si se tistega naveličal in ne najdeš več mika v tem, ne moreš pa neke stvari opustiti,

ker se je bojiš. Če to storiš, si strahopetec. Moral sem v steno, ker sem se globoko v sebi čutil šibkega in sem bil negotov, če nemara le nisem kos strašljivca. Ujet sem bil v začaran krog in ta krog se je neprestano ožil okoli mene.

Strah, ki sem ga podnevi z razumom in z voljo potlačil globoko v podzavest, se je ponoči javljal vedno bolj določno. Bil sem sredi navpične stene, v izpostavljenosti, ki mi je hromila ude in možgane. Grabil sem za neznatno izboklino, vse moje mlado življenje je viselo na njej, stiskal sem jo z neznansko močjo, grlo sem imel suho, za ušesi sem čutil znoj, polagoma sem bil od napora in od strahu za bedno in golo življenje ves moker, a vendar — bil sem zgubljen in nobena sila me ni mogla več rešiti. Odlepil sem se od stene in padal, padal celo večnost. Ko sem končno udaril ob tla, me je bolelo sleherno vlakno v telesu, smrt je bila huda, bolj boleča, kot sem si jo bilo mogel predstavljati, a najhuje je bilo to, da sem bil ves čas pri polni zavesti in moj duh sploh ni mogel umreti. Ko sem se dolge trenutke boril s temo za jasnost, se končno prebudil in se nazadnje ovedel, da ležim doma v postelji, je bila blazina trda kot kamen in odeja težka več ton. Vesel sem bil, ker sem bil še živ in sem z razumom lahko zopet ugnal strah. Čez nekaj dni bom zatrdno odšel pod vstop, preplezal bom steno in ko bom na vrhu stopil v sonce, bom nov človek, rešen strahu pred steno za vedno. Za vedno! Ta misel me je tako osrečila, da sem zapadel v globok spanec brez sanj in sem se prebudil šele, ko je stalo sonce že visoko.

Plezanje je nevarna stvar. Igra z življenjem tako rekoč. Do tega spoznanja sem prišel postopoma, na miselno spekulativen način. Toda ko se je bila ta misel prikradla vame, se je polagoma razraščala in me končno povsem obsedla. Zasedovala me je ves dan, opoldne pri kosilu in popoldne, ko sem vzel knjigo v roke in sem jo nato moral odložiti. Plezanje je torej razumsko neopravičljivo, ker ne opravičuje tveganja. Kaj ti pomaga, če premagaš sebe in steno, a pri tem uničiš svoje življenje, najdragocenejšo stvar, ki jo človeško bitje premore? Zaključek je bil pravilen, razumsko mu ni bilo kaj oporekati in vendar je bil zame popolnoma brez cene. Odločeno mi je bilo, da grem plezat. Čez nekaj dni. Nepreklicno in za vsako ceno.

Sobota je prišla kakor olajšanje. Stopil sem na vlak in se odpeljal. Na končni postaji sem izstopil in sem se skrbno izognil vsem znancem. Svojo pot sem moral prehoditi sam. Sleherna stvar, ki sem jo delal, je bila skrbno premišljena in dognana, zato sem ravnal kakor avtomat.

Mračilo se je že in obrisi gora so postajali nedoločeni. Iznenada je vstala za ovinkom moja stena. Zapirala je vse obzorje in s svojo težo bi me bila skoraj strla. Nagla hoja me je ogrela in na samotnem mestu, malo nad potjo, odkoder je bilo steno najlepše videti v vsej njeni pošastnosti, sem se usedel h kratkemu počitku. Kako dolgo sem počival, ne morem reči, mogoče celo uro, lahko pa tudi le deset minut. Človek v zelo kratkem času lahko veliko doživi. Moji občutki in moje zaznave takrat niso bile več povsem normalne. Nepričakovano sem opazil plezalce, ki so v krsti na ramah nesli proti ustju doline mrliča. Bil je obložen s kamni, čemu so si plezalci naprtili še to dodatno pezo nisem mogel razumeti, in videl sem, da je bil še mlad in lep. Bilo mi ga je žal, padel je v cvetu mladosti, nikoli več ga ne bo obsijalo sonce, ne bo več gledal zelene trave, modrega neba in nikoli več ne bo slišal mehkega šelestenja gorskega gozda. Bele meli ne bodo nikoli več odsevale v njegovih sinjih očeh, nikoli več ne bo v gorah ne vesel ne žalosten, nikoli več se ne bo usedel k počitku kraj poti in njegova noga ne bo stopila na noben vrh več. Nikoli, ta nesrečni NIKOLI. Kako težko ga je bilo doumeti! Nekoč sem se bil vrnil z gora in sem prinesel šop planinskih cvetic na grob planinskemu ideologu, ki je mlad umrl v

gorah. Kasneje se mi je to dejanje zazdelo malce sentimentalno in sem se ga zato nerad spominjal. Takrat pa sem dolgo stal ob grobu, ob veliki luknjičasti apnenčasti skali in sem se utapljal v premišljevanjih. Kakšna škoda, da je mož pod mano mrtev! Dosti let je že minilo od njegove smrti in danes so od njega ostale biološko samo še kosti. In vendar nam je njegov nauk še vedno dragocen in pomemben. Toda kaj ima on od tega? Umrl je v tistem strašnem hipu groze in s tem se je zanj vse končalo. Za vselej in za VEDNO. Čutil sem, da imam pred seboj resnično veličino v človeškem življenju, na drugi strani pa sem zaznaval zopet vso neskončno ceno človeškega življenja. Kaj bi storil jaz, če bi mi bilo dano, da bi se lahko odločil za resnično veličino, ki bi jo pa moral plačati z mirom v grobu ali pa za življenje na tem lepem, sončnem božjem svetu, hkrati pa tudi za nepomembnost v življenju, če ga gledamo z nekega širšega, neosebnega zornega kota? Vprašanje je bilo prezamotano, da bi mogel kar takoj nanj odgovoriti. Eno samo življenje je vredno več kot vse bogastvo in vendar so zopet vrednote, ki so nad življenjem. Pomisliti je treba le, da je življenje, ki je preminulo, lahko TVOJE življenje in njegove pomembnosti ne more nič več odtehtati. In sedaj sem moral znova stati ob cesti in gledati, kako neso mimo mene življenje, ki je ugasnilo v gorah.

Spoznanje v naslednjih minutah je bilo strašno, menda najstrašnejše, kar lahko doživi mlad človek, poln mladostnih sil in hrepenenj in šele na začetku svoje ustvarjalne poti. Mrtvi mladenič ni bil nihče drug kot — jaz sam. Moje srec ni utripalo več, v žilah ni bilo več krvi, tudi z mezincom nisem mogel več ganiti in tega niti nisem več skušal storiti. Bil sem mrtev, brezupno mrtev, reševalci so me nesli po dolini, pokrit sem bil s plahto in obtežen s kamenjem. Čutil nisem nič več, niti kamenja na poti, ki so se vanj zadevali reševalci in bil sem mrtev, brezupno MRTEV, mrtev za VEDNO in NIKOLI več ne bom mogel biti živ.

Spoznanje, da sem tudi JAZ lahko jutri že mrtev človek, je bilo strašno, strašnejše, kot vse nezgode v mojem življenju dotlej. Nisem se ga mogel več znebiti niti potem, ko sem že korakal proti planinski koči in sem bil razumsko že zdavnaj prepričan, da so bili vse skupaj samo prividi in plod preveč razgrete domišljije. Mogoče bom jutri zares mrtev in to samo zato, ker sem si bil vtepel v glavo misel, da moram preplezati neko prekleto smer. Kdo ve, kaj občutijo žrtve gora na predvečer smrti? Jo samo slutijo ali pa jo določno zaznavajo, kakor sedaj jaz? Mogoče pa sploh nič ne vedo? Kdo more to vedeti?

Vsa razmišljanja mi niso mogla nič več koristiti, ker je bilo zame že vse odločno. Domislil sem se, da moram plezati in sedaj je bilo treba to samo še storiti. Odločitev je bila zunaj mene in močnejša od mene. Močnejša od strahu za življenje. Strah lahko premagaš samo s strahom in vedel sem, da ne bi mogel prenesti misli, da sem nemara le bojazljivec, ker sem pobegnil pred steno. Znova bi moral na isto pot, le da bi bila druga pot neprimerno težja od prve in zato nisem imel druge izbire, kot izbrati manjše zlo. Bil sem kot večča, ki se zaletava v ogenj, čeprav ve, da bo morala poginiti v njem. Nemara pa večče zares vedo, da jih čaka v svetlobi smrt ali pa to vsaj slutijo? Kako bi jih sicer mogla privlačiti s tako čarobno močjo?

Pot h koči je bila še vedno pošastna. Dolge sence in gole bele roke so segale pome iz teme ob poti ter so me grabile za gležnje. Nič mi ni hasnilo, če sem se prepričeval, da jih ni, saj sem jih vendar čutil in videl. V zatrepu doline je še vedno visela na obzorju Stena, velika do neba, skoraj neskončna in mogočna. Grabila me je za grlo, me stiskala za prsi ter me dušila, da sem bil vsemu skupaj komaj še kos. Nemara se pa le ne bi bil smel podati SAM na to pot?

Temne sile so izgubile zadnji konec svoje moči, brž ko sem stopil iz gozda na planjavo in so se iz bližine zasvetile luči Doma. Koča je bila polna in komaj sem še dobil prenočišče in sem nato povečerjal iz nahrbtnika. Hrup okoli mene mi je presedal, vendar sem čutil, da je še prezgodaj, da bi odšel spat. Postopal sem okoli omizij in prisluškoval, kod se menijo o plezariji. Spoznal sem, da je še več ljudi namenjenih v isto smer in sklenil sem, da jih bom naslednji dan prehitel in bom vstopil v steno pred njimi.

Spal sem dobro, brez sanj in sem se naslednje jutro zbudil prepozno. Bil je že beli dan, sonce je pravkar vzhajalo na obzorju in večina navez je bila koč že zapustila. V naglici sem se najedel, stvarno, preudarno in brez hlastanja ter sem nato odhitel proti steni. Vreme je bilo ugodno, jutro prijetno hladno, jaz spočit in razpoložen, o strahovih prejšnjega dne ni bilo niti sledu več. Jezilo me je le, da sem moral zaspati.

Nagla hoja me je ugrela in hitel sem tako, da sem večino plezalcev ujel še, ko so se navezovali pod vstopom. Sedaj bi jih bil moral samo še prehiteti in vstopiti v steno pred njimi, vendar zaradi spoštovanja pred izkušenimi plezalci tega nisem mogel storiti. Čakal sem, da so vstopili v steno pred mano. A imel sem srečo in nihče ni zavil v smer, ki sem bil vanjo namenjen. Končno je prišel red name. Čez kup grušč, ki ga je bilo odložilo skopnelo snežišče in ki bi se bil lahko sesul ob majhnem dotiku, sem pričel lesti proti skalam. Pazil sem, a kljub temu se mi je utrgal pod nogami del kupa in se s truščem sesedel.

»Kdo pa proži?« je vprašal priznan starejši plezalec.

»A, Blažej,« si je odgovoril kar sam.

V teh besedah je bilo toliko prezira in takšen poudarek na mojem začetništvu, da so se mi zasadile v sredo srca. Molčal sem in se pričel vzpenjati po skalah.

»Počakaj, bomo šli skupaj. Pokazali ti bomo pot,« je zopet dejal isti plezalec.

»Hvala, jo poznam sam,« sem odvrnil, kar sem mogel hladno in sem plezal dalje. Prepričan sem bil, da me tisti plezalec vabi s seboj zgolj zato, ker ne želi, da bi bil v steni nad njim in še sedaj mislim, da je bilo res tako.

Bil sem v steni. Sam, pod mano dolina, nad menoj modro nebo, jaz pa sredi velikanskega apnenčastega zidu. Vsa peza je padla z mene, bil sem lahek kakor peresce in imel sem občutek, da imam peruti. Življenje je bilo lepo, bilo je prava slast in v sebi sem čutil bojevitosti in skrite sile, da bi lahko rjovel od ugodja kakor lev v puščavi. Slične občutke sem imel še pogosto kasneje, ko sem nad vstopom začutil pod rokami hladni in hrapavi apnenec in kadar sem vedel, da ni nikogar v bližini in da me nihče ne more slišati, sem tudi dejansko tulil od ugodja, dokler mi niso glasilke in pomanjkanje sape ukazale, naj umolknem. Potreba po tem ugodju me je pozneje vedno znova z nedopovedljivo silo vlekla v skale in ko danes razmišljam o tem, se mi zdi, da sem bil v takih trenutkih srečnejši kot takrat, ko sem na koncu ture stopil iz stene na vrh in ni bilo nič več nad mano.

Plezanje mi je šlo dobro izpod rok in naglo sem pridobival na višini. Toda kljub temu sem se razmeroma kmalu zaplezal. Vedno sem se v gorah dobro orientiral in nekak šesti čut mi je omogočil, da sem skoraj vedno našel pravo pot, zato se mi še sedaj čudno zdi, kako sem mogel prav na svoji prvi samostojni turi zgrešiti pravo smer. Biti sem moral pač pravi in resnični začetnik. Vsekakor je dejstvo, da se je to resnično zgodilo in kmalu sem bil v prvih težavah. Moral sem nazaj, oprimki so bili skromni, stena skoraj navpična in malo višje je še dosti slabše kazalo. Toda nisem bil mož, ki bi se bil kar tako pustil ugnati v kozji rog. Poskusil sem znova in ko nisem uspel, sem nabiral sapo in moči za

ponoven naskok. Strah sem bil pustil v dolini in vedel sem, da moram tisto mesto preplezati. Bil sem tako prepričan v svoje sposobnosti, da niti v misel nisem jemal možnost, da bi se mogel zaplezati.

Škripanje grušča, ki se tare pod podplati, je potegnilo nase mojo pozornost. In prav zadnji hip. Plezalec, ki me je bil užalil pod vstopom, je imel na vrvi dekle in oba sta se skoraj neslišno plazila dober raztežaj pod mano v povsem drugi smeri. Še nekaj korakov in izginila bi bila za robom. V hipu mi je bilo vse jasno. Zgrešil sem bil pravo smer in onadva mi tega nista hotela povedati. Prvič sem pomislil, da sem bil nemara pravkar v resnični nevarnosti. Spustil sem se navzdol in splezal za njima. Sedaj se mi ni moglo nič več zgoditi, pa tudi tura je izgubila skoraj vso svojo mikavnost. Dohitel sem ju in v prijateljskem pogovoru smo prišli kmalu pod rob stene. Plezal sem naprej in se spominjal vsake podrobnosti v steni, a kaj mi je sedaj to koristilo? Kakšna tura je sploh to, če jo zmore brez težav tudi čisto navadna ženska? Ta misel je nosila v sebi že kal naslednjega, na vsak način zahtevnejšega vzpona.

Ne spominjam se, da bi bil na izstopu sploh kaj posebnega doživljal. Bil sem le vesel, da je sedaj vse za mano, vzpon in tisti strah v dolini. Predvsem tisti teden pred vzponom v dolini. Toda vse to je bilo sedaj že tako daleč in tako globoko za mano, da sem komaj še hotel na to misliti. Starejši plezalec je nama z dekletom čestital k vzponu in je skušal vzbuditi vtis, da sva pravkar naredila veliko turo, a meni se je zdelo to nedoživeto in poceni.

Vesel sem bil, ko sem se lahko poslovil in se napotil sam nazaj v dolino.

Med potjo sem razmišljal o tem, kako sem se mogel zaplezati. Takrat se mi je zdelo popolnoma v redu, da se je skušal starejši plezalec splaziti mimo mene, saj sem se mu bil pod vstopom sam zahvalil, ki mi je rekel, naj se mu priključim. Danes sodim o tem drugače. Takrat sem bil začetnik, nevarnosti se sploh nisem zavedal in v svojem neznanju sem bil resničen kandidat smrti. Le malce drugače naj bi se bile zasukale stvari, pa bi se bila tura zame tragično končala. Sklenil sem, da bom vedno pomagal plezalcem v gorah, predvsem začetnikom. Upam, da sem do danes ta sklep tudi držal.

V Domu sem pobral ostanek svoje opreme in brez naprežanja sem ujel še prvi večerni vlak.

Julijski dnevi v Julijskih Alpah

JOŽE HUMER

Zdaj smo pa tam. Na vrhu najvišjega vrha vseh naših vrhov. Kar je nad tem še našega, je le nebo, sonce, kadar je, zvezde, kadar so. Ali pa megla, kakor tale hip.

V to meglo smo prilezli, kar precej nas je in smo kot procesija za dobro vreme.

A nas večina, saj vem, smo Njemu lanski sneg. Toda z nami so prilezli trije, ki jim je skupaj komaj kaj čez trideset let: Mamicin Joško, Očijeva Punči in Toti Stanko. Tri glavice na Triglavu. Če ne bo drugega, si bom pa njihovo veselje ogledoval. A razgled bo. Zaradi teh treh. Triglav vendar mora vedeti, kako se vzgajajo planinci!

Megla. Punči, vsa v cote zapentljana, postrani pogleda Očija: »A zdaj smo pa že na vrhu? Kje je pa potem tisto, ko je nevarno?«

Megla. Tam na velopoljsko stran je že precej postana. Že od včeraj. Samo da je včeraj povrh še Zofko častila, na drobno, a tako sitno, da smo prišli čisto »počaščeni« v kraljico planinskih koč.

Megla. Stanko je splezal na stolp. Da bo še više. In kot da bo od tam kaj več videl. Pa kaj: Kljub vsemu je to tisti Triglav iz pesmic in pravljic in iz stoterih sanj v stoterih nočeh pred tem meglenim pohodom. Seveda v sanjah ni bil meglen. In vrh je imel tak, da si ga z rokami objel. Kot tale stolp.

Megla. A včeraj sem se v tistem razkošnem Tivoliju med uskovniškimi marjeticami in velopoljskimi planikami naučil, da je lep tudi megleni svet. Megla je nešteto tenko natkanih zaves. Tako so fine, da jih tisočero še videti ne moreš. Tako mehke, da jih še otipati ne moreš. Skoznje greš in komaj da ti pustijo rahlo slutnjo poljuba na koži. Toda megla je iz nešteti, nešteto krat nešteti tenko natkanih zaves. Tedaj zakraljuje. In svoj svet po svoje deli. Ne vsem vsega. Vsakomur le majhno majceno. Komaj za nekaj korakov, komaj za prav kratek pogled.

Očesa pa le ne pusti lačnega; toliko je rožic, cmeravih opijanjenih cvetov; listi so kot prti po razkošnem pirovanju, vsi prepojeni z odžežano žejo; na pajkovih nitkah se zibljejo kapljice — le kdo je stekleno perilo obesil? In beli, pomiti krožniki širokih cvetov kumine. A prav na robu med biti in izginiti — romanske, gotske, baročne, surrealistične, kubistične oblike borov, jel in macesnov. Brez barv. Samo oblike, drugega nič. To mi je razkazala megla, prijateljica zapuščenih, spregledanih lepot. Megla iz nešteti tenko natkanih zaves.

Megla. Joško je ves ožarjen od materine ljubezni, od njene sreče, ki je kar pozabila, da je megla. Eh, ta Joško. Ko smo včeraj vedrili v staji nad Uskovnico, ga je prijelo, da bo treščilo v nas. Bil je prepričan in seveda obupan. Toda začuda, ni treščilo. Samo v veliki strehi sveta so pokale deske in škripali žebliji. Naša streha je pa napeto štela: Devet kapljic v žlebič, ena kapljica po nas. 9 in 1, 9 in 1.

Megla. Triglav. Mraz in čakanje in optimizem. A potem je udarilo staremu skozi debelo lobanjo v skrivne možgane, kaj da pravzaprav hočejo od njega nemirne drobtinice na njegovi pleši. Prav po malem se mu je začelo svetlikati. In tudi nam. Kar prav, da ni vse naenkrat. Zdaj tu zdaj tam, dokler ni slednjič ugotovil: Aha, že vem, moj grunt bi si radi ogledali!

Tedaj so odpovedale vse predstave iz stoterih sanj v stoterih nočeh, bile so smešne in ni jih bilo več treba.

»U pje, ku je leppo,« je reklo iz Janka.

Joškova mamica je še bolj zažarela v sreči.

Punči pa ne take ne take. Kaj bi z besedo!

In mi stari smo kar pogumno pristavili piskrčke. Res, da ni bilo ravno nam namenjeno, pa saj je lepote za vso faro preveč!

Na robu Rži smo stali in smo jim klicali poslednji »srečno«. Oni v Planiko, mi pa v Staničevo.

Zdaj nas je le še pet:

Oči je ljubitelj hribov in krepke hoje in sovražnik nahrbtnika.

Mica je tak deklič, da mu enakopravnost ne dela težav.

Tine je molk, zdravje, moč in misel na stene.

Egon je srečen planinec; on je našel pravi izraz: barvni diapozitivi.

Jaz pa sem le toliko nesrečen, da nikdar ne najdem pravega izraza.

Zahod.

Pomolil bi se muzam: Dajte mi, da pričaram z besedo samo medlo, brezbarvno senco tega kipenja svetlobe in barv! — A bi jih osramotil in razžalil, ko bi jih silil v beračijo svojega besedovanja.

Prikovalo nas je. Velike igre v čast dnevu, ki je umiral v shakespearškem stilu.

Sonce se je rdečkasto nasršilo in v svojem viteškem zanosu čisto pozabilo na zmernost in red pri barvah. Vse se mu je razlilo po bojišču, da se je kar penilo okrog njega. In Jalovec je večše trgal od oblakov okrog sebe in pošiljal njih razcefrane kosmiče po skalnatih robovih soncu v ognjene klešče. Sonce pa jih je že od daleč prestreglo z dežjem svetlih kopij, da so vsi krvavi, trzajoči v poslednjih sunkih življenja, komaj še privlekli goreče hrbte do njegovega veličanstva, pod njegov tron položili še zadnjo trohico moči in klonili pod njim. In vsa pisana bojna poljana se je polnila, polnila z ugaslimi, upepeljenimi trupli oblakov, da se je slednjič še sonce komaj izkobacalo izmed njih na ono stran sveta svojo slavo oznanjat.

Dan pa je ves zamaknjen gledal svoj mogočni labodji spev. In še je postal, zelenkasto bledičen, ko je bilo igre že kraj in borca nikoder več. Dokler ga ni slednjič podrezala večernica, ki je že davno prižgala svoj večni svetilnik.

Tedaj se je razcvetelo popje temè...

... Jutro na Staničevi je posebno doživetje. Vsa zelena planinska oaza joče za sladko prespano nočjo. A njihove solze so tako jasne, toliko veselja je v njih, da v njihovo žalost kar ne moreš verjeti.

Voda za bajto pa: Ali me precej podrežaj ali pa ti zmrznem pred očmi! In veselo je gledati, kako v gostih hlapih prežene sleherno mrvico zaspanosti iz prsi.

Tako, mi smo nared. Tudi gospod Triglav. On je, se mi zdi, zmeraj prvi pokonci. In najbolj pokonci, seveda. Nad njim je nebo, ki je samo primera: Jasno ko hribovsko jutro. Skozi gnečo nametanih oblakov čisto na vzhodnem robu sveta je potisnil minister Sonce svojo plešasto glavo in sram ga je bilo kot le kaj, da je zamudil pet, šest minut. Tako ga je bilo sram, da je spričo njega še gore zalila nekakšna zadrega, kajti hudo dobro vedo vse povrsti, kako je njim in njemu mati Narava naročila.

»Madonca, čudovito,« je rekel Egon, ko nam je vnaprej opisoval pot čez Vrbanovo špico. In pred madonco in za čudovito je tlesknil z jezikom, od česar si si lahko obetal vse dobro.

Korak za korakom se je izpolnjevalo. Morda je otročje uživati preprosto v tem, da je svet tak, kot je. Ko bi bil zemljovedec, bi si morda rekel: Značilen primer tega in tega pojava. Tako pa sem hvalil naravo in delil poklone njeni fantaziji. In trdnosti te čudovite torte v devetinddevetdeset nadstropij, ki ji pravijo ljudje Vrbanova špica in ki so jo sladkosnedna stoletja in požrešna vremena objedla že prav do jedra (in to je še prav posebno lepo), a je še zmerom torta. Njene plasti so gotovo začarane, da se ne zvrnejo vseppek. Le pogumno, prijatelj, po robu, po vrhu te kuharske mojstrovine! Za vsakogar veselja in užitka dovolj in prav pod vrhom še plesišče za nekaj vihravih parov — samo zadovoljen moraš biti s svojo lastno, notranjo muziko.

Egon je kar naprej »stiskal« črno-belo in barvasto, Tine je voljno asistiral, ostali smo pozirali, vsi skupaj smo si pa bratsko delili tisto Egonovo »madonco«. In ko smo lezli z vrha dol v Pekel, smo bili prav veseli, da je te torte vendarle še kar krepek kos in jo bodo tudi moji otroci lahko hodili krast.

Da gremo v Pekel, smo pa tudi čutili. Peklensko nam je sonce udvarjalo. Tine nam je v pozdrav že cingljal s konservo in na veliko razdiral kamenje, ko je lazil za vodo. Kajti v peklju je ogenj zastonj, zakaj bi torej ne kuhali čaja!

Zares je bil ogenj zastonj in fotelji, še prav nič oguljeni, z zeleno žametjo odeti. Ozka dolinica Kota nam je delala družčino. Kakor slapovi se od vsepovsod zlivajo vanjo pobočja. Pred njo pa stoji kakor spomenik divjini sam okameneli Lucifer (morda mu drugi pravijo drugače).

Prav nič lepšega od Pekla ne želim svoji duši, kadar mi bo nezvesta postala.

Tam v Peklu je bila tudi premiera Egonove umetnije. Ne gre drugače, ko da jo opišem v posebnem poglavju, ki ga s temi besedami začentjam.

Dvolitrška konserva, vulgo piksna, tako navadna, da ji je kar nerodno; a se ne vidi, ker je v zvesti službi svojemu mojstru na debelo počrnela. Kos žice, katere prvobitna barva je prav tako negotova in ki služi za nekakšen obešalnik. Ogenj, prav tako navaden, ki veselo speče, če rineš vanj, še rajši pa kuha pod Egonovo taktirko.

Vse drugo: Ognjišče, drva, okoliš z obveznim razgledom in z mehkimimi sedišči prispeva stvarnica. Egon pa prispeva medu in sladü, sadja in listja, zeli in olupkov — in zvari iz vsega tega pred tvojimi očmi pijačo, ki je pravcati, povsem izvorni gorski nektar.

Tu se pa vsa navadnost neha. Družba se zgrne in dodajajoč okuse svojih vsakovrstnih posod sreba brez zdravic, brez prednosti, sploh brez olike. Preden se tekočina ohladi do užitnosti, ni več kaj uživati.

Žal le, da ne morem posredovati recepta. Vse sestavine so »po možnosti«, vse količine »po posluhu«. Pri tem pa je mišljen Egonov posluh.

Tako, zdaj odložim pero pa si oddahnem. Dobro ali slabo, vendarle sem odrajtal pomembno nalogo.

»Tem pa ni nikoli dovolj peklensko,« si je moral misliti kameniti Lucifer, ko smo iz njegovega prepotenega kraljestva plezali naravnost v zenit, na ognjeno srečanje s Soncem.

Gotovo so vse poti do zenita strme. A ta, ki pleza po skalah Rjavine, je najbrž ena izmed najkrajših krajšnjic. In tudi ena najzanimivejših poti v Julijcih. Posejana s klini, obdana z jeklenimi vrvmi in z veliko, veliko zraka in s pravo gorsko samoto. Tako se ti zdi, ko da te je vrli avtor Jeseničan v navezo vzel, pa te vleče kot nadelano mrho ali pa kot prestrašeno dekletce v to lepo triglavsko sosedo. Za teboj, če le utegneš pogledati, je svet na vsak korak drugačen, širši.

Na grebenu smo počastili okence Rjavine. Ne bom rekel, veliko ravno ni, a je v visoko steno vdeleno. In prepil je seveda tudi. Čepeli smo kot race in se sladkali s čokolado, ki jo je ponujal Oči in ki mu je že skoraj zatajila svojo trdotno stopnjo. Mimogrede: Tudi jaz sem imel čokolado, a je bila preveč navadna, pa se je Oči norčeval, češ da je to surovina, ne pa jed. (Jaz sam vem, da se je tokrat motil: ne surovina, medicina je bila!)

Na vrhu smo pa napravili kakor razpust vojske: Zmaga je tu, zdaj stori, kakor hočeš! Jaz sem še najbolj kvaril razgled, saj sem bil odzunaj lipov bog, odznotraj pa lakota. In boljše vem kot Rjavina sama, kako ponedeljkovo dolg je njen greben. Večna pot lakote. Ko je Mica tam nekje pred ciljem sklenila, da je vendarle smešno, kako gre tole naokrog, sem imel pripombo: Zares smešno. Obešenjaški humor! Najrajši bi napisal celo odo o tistem našem okusnem obedu. Pa se vzdržim, da ne bom neokusen.

Človek si skorajda ne more zamisliti gore, na katero bi kar po ravnem prišel. Taka gora je Cmir (vsaj od Staničeve). Izprehajališče, z eno besedo. Za popoldansko popotno fantaziranje ko nalašč. Lahko med potjo prebavljaš v želodcu in v možganih, če imaš kaj. Če se skuha v možganih, drugega nič, le na rob gore jih neseš, da ti jih veter prepoje, ki ima na oni strani kar naprej koncerte.

Še drugače je čuden ta Cmir. Najbolj čudno je to, da ga je samo polovička, samo desna stran. Zato ga iz Vrat nekako v prerez gledajo, kar je za goro seveda res malo nerodno. A jaz se zavoljo tega tega ne bi cmeril, ko bi bil Cmir. Tako ali tako je kar v redu dedec, pa naj kdo reče!

Menda sem res preveč premleval. Zadnji sem prikuhal na vrh. Vse naše je že skoraj mah prerastel, ležeče tam ko na plaži. Pa sem se še jaz prikrojil prikladnemu kamnu. Zvonil sem z nogami nad Vratu in s pogledi sem se sprehodil čeznje, križem kražem. Eh, dolinica, ko je pa tako lepo zelena!

Begunjski vrh je bil najbrž kar v zadregi, nevajen, da bi kdo udaril s podplatom po njem. In se je, kar se je le dalo, potrudil, da bi nam izkazal gostoljubje. Ponudil nam je na žerjavici večerne zarje pečeno sonce, a mi si od samega spoštovanja nismo upali seči po njem.

Se to: Egon je v večni preži za motivi ujel tegale: Triglav skozi moje noge na Begunjskem vrhu. Oba, jaz in Triglav se prav dobro drživa.

Spet dan. Planine visoke, sonce še višje. In mi tako blizu njega!

Od Staničeve do Kredarice in mimo Triglava v Planino je kakor iz Šentvida v Spodnjo Šiško in mimo nebotičnika na Vič. Le da za ljubljansko prvo etapo prav dobro vem, koliko je dolgočasna. A o ledeniški kotanji si vselej utvarjam, ko da je Triglavski vrt, z gredicami in rožicami. Pa se moram vselej nanovo čuditi, ko namesto rožic — klini zacvetijo.

Tole sem doživel: Dolg jezik snega, v hrib in čez pot položen. V tej uri je sneg še led. Stopinje pa so in niso. Meni so sprva bile. A potem, kot da mi je nekaj zdrčalo ali kaj. Pogledal sem po ledu nizdol in v hipu mi je zmanjkalo veselja in poguma, stopinje naprej, koraka nazaj. Komaj so me zvezli, odkoder sem začel. Še drugim sem vzel veselje s tem svojim balansiranjem. Iz trme in jeze — teh svetih moških lastnosti — sem si izbral pot nad špranjo v gornjem robu snežnika in sem se razpet med skalo in sneg in mili planinski zrak tako zakompliciral, da sem skoraj začel po zraku plezati. Na Kredarico sem prinesel krvava kolena.

Veliko kamenja je še zmerom od tam pa do Planike. Zaprša se ti gležnji, naveličajo kolena. Tudi očesu se kar prileže, ko se potem pred bajto okoplje kot pohlevna ovčica v zelenem tolmunu Velega polja pa polenari v modrijanski zamaknjenosti zaraščenega Mišlja (moje gore, čeprav še ne poznam pota nanjo in čeprav je Mica ljubosumna).

Srečali smo prijetno družino, ki ji pa ni bilo prijetno. Dekle izmed njih je namreč v koči povprašala, kako daleč da so zdaj od prve avtobusne postaje. In ko je izvedela, da po Triglavu vendarle ne vozijo avtobusi, je bila huda, da joj. Dvignila je prah, češ »to je pa že preveč« in ukazala takojšnji nalevokrug, čeprav so revčki ravnokar iz dolinice prilezli. Nisem prav vedel, kdo je tisti »pa že preveč«: ona ali oni ali naši hribi, pa sem si mislil: Piš uh. Drugače Mica! Njen strogi altovski »A veš kaj« je neizprosno, brezpogojno diskvalificiral.

Proti Doliču sem se menda le malo preveč domačega počutil. Nič zato. Izgubil sem pot. Pa kaj sem našel: Skale in rože in misli, ki še vedel nisem

zanje, in viže, ki so se kar tako prikradle v harmoniko moje duše. Morda pa sem tam nekje pohodil že izprano drobno stopinjo svojih otroških kolovratenj.

Pod Doličem: Jalovec in Mangrt v eni vpregi — to sta ti konjiča! Čez čas pokaže stena Kanjavca svoje čudne zemljevide. Še niže se ponudi Lepo špičje. Vršac pred njim, zvezdnik moje prve fotografije, ki je pač morala uspeti, ko sem jo izprosil s tako ljubeznijo! Sredi pota še obisk lovskega gnezdecu tam v senčici zeleni. In rožice, te se ponujajo ves čas, ko dekleta, če imaš kaj več ko Fiat 600. Egon je kar naprej vlačil na dan svoj konopec z vozljem pri 40 centimetrih (to je za merjenje razdalje; kaj ti veš, kaj vse zahteva barvna fotografija!) in obljubljal »madonca, čudovito!« Pa še dolinica (ne bodi me sram povedati). Zadnjice se smeječka in od spomina na njeno vodo zatrepeta mozeg v kosteh.

A vse, vse to, z mejašema Ozebnikom in Pihavcem vred, so le sladki curki v preklicano slano resničnost neskončne poti, ki ti zbije moralo do gležnjev in še globlje. Tine je imel kar prav, ko je stisnil rep med noge in jezik za zobe, pa jo ucvrl, da se še kamni niso utegnili podirati pod njim. Bo vsaj snega nabral in ognja pripravil v Luknji, smo si obetali.

Bo vraga! Vse štiri od sebe molel, sonce molil in lenobo častil.

Da ne bo prepira, nas je namesto čaja kar urica popoldanska ogrela, da nikoli tako. Trava je dišala kot za stavo. Še Stena onkraj bi se morda začela tajati, da je ni Oče zavaroval s senco.

V tisto dišavo smo poglobili in v tisto senco strmeli. Pinka-ponka je zapelo v nji. Pinka-ponka. Človek žolna kljuje.

Treba je bilo gledati lep čas, da so se osokolile oči, priostril pogled, da je stena izdala črviče, ki so jo glodali. Trije črviči — en podvig, eden se je trudil, lovil je prijeme in sapo. Drugi je bil ona. Plezala je kot vedrica iz štepiha, le da je ta vedrica bingljala z nogami. Škripec — tretji je bil črn ko vran, dolg ko pajek, drzen ko gams in vesel; kadar je le mogel, si je zažvižgal. Ponosen sem bil nanj, pa sam ne vem zakaj.

Pod steno pa se je čisto mirno pasel gams. Vedel je, da si od teh po sili bratov ne more nič bratskega obetati.

Zloglasna nova pot čez Gamzovec.

Kako so zatarnali samohodi gamsi zaradi nje. Kako so potožili črnogledi, češ: Kaj pa za nas ostane! Ali nam ne privoščite več kotička, kjer bi se napasli samote?

Poznam to samoto. Tudi sam sem se srečal z njo prav tam. Sam, ker ni bilo nikoder nikogar, a s temi, ki so bili z menoj, sem si tedaj bolj kot kje eno samo dušo delil.

Da, ta samota. Do gležnjev brede v zelenju; v kosmatem, zdravem. In z rožami se pogovarja; z velikimi, mastnimi; z drobcenimi, sijočimi kakor modre zvezdice. V snegu se napaja, kakor jagnje v studencu. In vse stene so v njej, kar jih je širom naokrog. Vse so ona. In sleherni oblak, ki ga zanese pot tja čez, se spusti do nje, njen tihi sin.

Ej, poznam to samoto. Vse ve in nič ne izprašuje. Ne govori, a prepriča. Ne meri srcu utripov, a ga ozdravi. Srečal sem jo tam. Povabila me je, naj še pridem.

A da ne drži nova steza v ta njen tempelj, pa bi je ne srečal. In da je nisem srečal, pa bi ne vedel, o čem da je prepir.

In tisti slavní pogled na Steno. Vselej me bo spomnil moje diplome. Tedaj sem na steni za mojím izpraševalcem prepoznal prav ta negibni prizor; prav to široko, očetovsko razprto sivo naročje sivega očeta. Najrajši bi tedaj rekel

profesorju: Pustimo vendar drobnarije, pustimo nečimrnosti! Pogovoriva se rajši o njem!

(Kaj vse ti moram povedati v eni sapi. A ko bi ti vedel, kako je meni lepo, kako mi duša vriska, kadar čutim, da me besede niso čisto izdale, kadar upam, da se bova razumela!)

Široki so Kriški podi. Lepa so jim jezera. Kadar je megla vsenaokrog, so Podi le še širši, jezera še zaljša. Tako je bilo tedaj, ko smo stopili Gamzovcu na visoki rožič.

A v koči je bilo takole: »Kaj boste večerjali? Dunajske, pariške, naravne, svinjsko pečenko...«

»Žgance, gospodar, naravne žgance!« In vso kočo smo pohujšali s temi svojimi žganci. Ocvirki so tisti večer veliko pesem peli v kuhinji. Mi pa smo vse skupaj še s svojo pesmijo zalili. Ne tako, da bi komu spanec jemala. Le tiho, prijazno, da je slednjič še nas zapletla v podzavest.

Moja prva misel: Saj bo dež. Da bi le bil! A tedaj sem še spal.

Druga misel: Kako krasno jutro vendar! To me je vzdramilo.

Tretja misel je pa že popotna. Danes smo brez bremen, pa ugotavljam bolj in bolj, da smo po rojstvu vsi brez nahrbtnikov in da smo taki materi prirodi bolj všeč.

Skakali smo po orjaškem tlaku Podov gornjemu jezeru na obisk. Črno srce ima in prav fino, čisto prozorno kožo. Pod skalo skrita pa veselo žubori njegova srebrna popkovina.

V zrcalu jezera smo si ogledali pot, ki nas je zvalila na Križ. Tine ve natanko: 2410 metrov. Tine se v vseh Julijcih ne bi zmotil za en sam meter višine. Vsaj navzdol ne.

Križ je okorel grič, ki mu mati Selekcija po svoji pameti med zanosnimi brati Stenarjem in drugimi stenarji ni pustila, da bi dosegel »visok položaj«. Seveda, ko bi stal nekje na morju, bi bil gora in pol! Je pač križ...

Poti so čisto pastirske. Človek se kar z Gregorčičem počuti. Na križpotju smo tudi srečali ovce, bolj ali manj avtohtone prebivalke te dežele. Oči je »stisnil« Mico sredi belih cingljajočih kožuhov in motiv je bil od sile enoten. Kadar mi Mica poslej pokaže roge, se vselej tolažim: Kaj boš, v bistvu si pa le jagnjiček!

Iz ugibanja, kje je kakšna pot in kam drži, smo napravili nekakšno družabno igro. Na nekaterih mestih je bila prav zabavna.

... zija nasproti

široka mel, kamnjà in skal nemalo,

preden nas je Dolkova špica izza ovinka vzela na svoje ostrine. Tam smo se nastavljali vetru, da bi nas prepihal, a že tedaj je dišal bolj po soncu, ko po vodi.

Čisto nehote smo morali ubogo Dolkovo, to čudno kraljico beračije razpaljenih melišč, raniti s svojimi stopinjami prav tam, kjer so njeni boki že tako vsi odrgnjeni in krvavi od krute ostroge neznanih sil prirode. Pa se je, kolikor je le mogla, s svojo spolzko rdčekasto strmino znesla nad našimi koleni in zadnjicami.

Spet kamnja in skal nemalo, potem pa nič več družabnih igrin in partija lepega planinarjenja, da se ve, kako je Škrlatica vendarle aristokratskega porekla, čeprav nekoliko s svetom skregana, nekoliko od sveta pozabljena.

Tam sta se Egon in Tine sprla. (Vročina je res bila, toda vzrok je drugod:) Egon trdi, da je kline treba uporabljati, ne zaradi prijaznosti, temveč zaradi varnosti. Tine pa je prepričan, da so klini samo zato, da se ve, kje alpinist ne bo zagrabil. Naj bo sonce še tako divje, stališča se ne otajajo. Pri vsem tem pa je Egon vendarle oče, Tine sin. Premisli zdaj, ali gre za tipičen spopad med starim in mladim (to bi pomenilo, da je mlado bolj in bolj v zraku) ali le za spor med pametjo in nespametjo.

Pod vrhom smo že vsak korak zaznamovali s kapljo znoja. A tudi zgoraj je vse trepetalo od vročine. Vetri so se že zdavnaj sprazžili. Posedli smo ob tistem žalostnem lesenem štrclju na vrhu in smo jedli vroč kruh, vroče ribe v vročem olju in slanino v tekoči obliki. Blagoslov iz čutare pa smo si delili ravno tako kot tiste čase, ko je bilo še vse na karte, z nevoščljivostjo vred.

Samo Tine bi bil skoraj na vse pozemeljske dobrine pozabil, ko je gledal božanske orgljice Martuljkov. Veš, jaz dostikrat ne vem prav, zakaj gredo junaki po steni na Triglav. Toda vsakomur bi skoraj od srca zavidal vsak klin, vsak konopec, vsak hipec, predan temu našemu malemu Martuljkovemu raju.

Ko bi bil jaz Škrlatica, bi ne vzdržal tisočletja tako blizu Martuljkov, pa le daleč od njih.

Zdaj pa še zgodba o tem, kako smo pod bičem najvišjega sonca nehali biti žejni.

Tam spodaj pod tistim neskončnim meliščem (redke primer prevoza za javno uporabo, ki te stane samo pri čevljih) je temna votlina, votlina vseh skrivnosti. Po njenem strmem dnu je položen snežen jezik. Prav na kraju jezika pa poje pesem o odžeganju žejnih. No, toliko se gotovo vsak spozna na glasbo, da mu ta viža ni neznan.

S Tinetom sva podričala po snegu v temo. Ko so konzerve trčile ob skalo (kako sva trčila midva, se ni slišalo), so oni zgoraj vedeli, da sva dol. In prinesla sva na dan... Kdo pravi, da voda nima barve? Jaz sem tedaj prav dobro vedel, da je srebrna — in zlata vredna. Nosili smo jo, da se še kapljica ni razbila ob skalah, dokler ni bilo dano povelje za počitek.

To je bilo tam, kjer je sredi skal vse zeleno, kjer je sredi pustinje drvà na pretek, kjer je vsenaokrog široki, lepi svet — le nekaj metrov od nas ga je čisto zmanjkalo, tako globoko zmanjkalo, da bi se mi še kamen smilil, če bi padel v tisti prepad.

Pili smo vroči Egonov zvarok po modrosti: Klin se s klinom izbija. Prav tako kot v Peklu. Le da tukaj ni bil Pekel in mi zato beseda ne brani zapisati, da je bilo nebeško lepo.

V Pogačnikov dom smo pribezljali kot sami pionirčki. Kar noge so se nam vzdajale med potjo. Takoj za nami je iz doline in iz višine pribezljala megla. Zavesa dne se je v hipu, nepreklicno zagnila.

Mi pa smo rekli: Katero smo že včeraj nazadnje zapeli?

Kar malce čudno nam je bilo, ko smo zjutraj pobrali šila in kopita; človek se tako hitro udomači, če je lepo.

Nismo udarili kar po sredi. Najprej smo zlezli na Planjo. In zabavali smo se okrog Utrujenega stolpa. Skušal sem se poglobiti v dušo njegovih oblik, njegove poze. Toda saj ni kaj filozofirati: Utrujen pač. A lep v svoji plemenitaški, globoki trudnosti. Tineta je še prišlo, da bi mu šel po glavi hodit. No, ta je bila le preveč mladeniška in je propadla s štirimi glasovi proti enemu.

Takole iz primerne razdalje in višine smo lahko tudi Razor vljudno vprašali, ali nam dovoli obisk. Bil je pripravljen. Meni se je sicer zdel nekam sta-

rikav, od neznanih bolezni načet, razorani Razor. Toda za vse večne čase (v svojem človeškem merilu) si bom zapomnil, kako lep, kako najlepši pogled nam je ponudil na vse, kar je lepotcev njegovega rodu širom po našem in po tujem; in tudi na ljubke zelene potoke življenja pod njihovimi nogami. Pa kaj, ko se to ne da v žep vtakniti. Samo v srce. Srca pa sprejemajo vsako po svoje.

Globoko, globoko dol v svoja Korita nas je zvalila Mlinarica. Pa prav zvalila, ker njena zgodba, vsa, od žuborečega rojstva med rameni gora, do bučeče sestritve s Sočo je od sile lepa. Vrteli smo se okrog njenih prvih čarov. Med Prisojnikom in Razorjem — to ti je zibelka! In ko je še v zibelki, že se ji prikazujejo začuda lepi prividi tam nad sedlom: Vitek stolpič samotne cerkvice, star okamenel grški heroj s šlemom in perjanico... same mikavne igrače iz ropotarnice otroške fantazije. Zato pa ve dekleta tam spodaj sestri Soči toliko stvari v en mah pripovedovati!

Pa nam je mlada Mlinarica skuhala čaja. Seveda, to je že spet zgodba o Egonovi apoteki. Bralcu je je gotovo že dosti. Nam je pa ni bilo!

Tudi čez jubilejno pot po Prisojniku so nekaj udrihali. Če so imeli ti kaj prav, tedaj nimam jaz prav nič smisla za dobro in okusa za lepo.

Šel sem po njej, kot bi konja osedlal, konjiča, ki je mlad in lep in tvoj in ki ti rad poseje z iskrami veselo pot skozi lepi svet. Pa mu nagnjen nad grivo samo v pijani radosti prišepetavaš: Le še, le še, lepotec moj! Nikar se ne ustavlja, naj še ne bo kraja poti!

So stvari in lepote, ki so samo tam. Najlepše pa je, stopiti na vrh romantičnega kamina in biti v Zadnjem oknu Prisojnika.

V teh belih skalah, razpet med preteklo in prihodnje neštetoletje, vklenjen v svobodno, strmo simetrijo oblik, gori ponosni plamen temè svoje nerazložljivo plamenenje. Tempelj je, poln posvečenega molka, da v njem vsak šum zavre v krike. Samo molk, drugega nič. Po golih, mokrih zidovih le blede odsev oltarske svetlobe. Oltar pa je sinjina globokega, daljnega neba na severu. Pred njim kleče, sklonjeni k molitvi, svečeniki oblaki v belih haljah. Razkošje snežne preproge kipi čez oltarske stopnice. V njej kopnijo sledovi molitev. — Kajti, kdorkoli si stopil v to katedralo, se ji moraš pomoliti; boginji Lepoti, sestri vseh vrednot, materi večno mlade boginje Ljubezni.

Veliko nas je bilo na vrhu Prisojnika: nas pet in sonce in jatica kavrov, teh črnih krilatih redovnikov. O, to nam ni bilo prvo srečanje. Toda zdelo se nam je, da so vse bolj zaupljivi do nas. Tu pa so nam priredili pravi letalski miting, kaj to, pravi balet o svoji naklonjenosti, gostoljubnosti, prijateljstvu. No da, kaj malega egoizma je bilo tudi vmes, pa kaj!

Sledili smo rumenim kljunom v zraku, modrovali o premerjeni poti in pozabljali, da mora tudi tako lep hribovski dan slednjič v zaton.

Zato pa smo pred vhodom v Okno imeli spet globoke razgovore: Ali po Jeseniški ali naokrog? Pravzaprav je šlo bolj za to, ali naj pustimo Tineta, da se bo počutil prevaranega, ali pa naj se damo prevariti klinom. Noč je bila že za najbližjimi obronki.

Končalo se je tako, da je Tine z dolgim nosom vodil po južni strani. No, v vasi Vršič smo imeli pa vsi dolge nosove. Nikjer nobenega planinca, pa vse zasedeno. Med takimi gosti pa smo se čutili kar nekako slečene. Pa smo v Erjavčevi pred večerjo (časa zares dovolj) obujali spomine na »včasih je lušno blo...« in bridko modrovali, kako bi bilo lepo, ko bi na Vršiču kdo zgradil planinski dom.

Prav zgodnje ure pa tudi na Vršiču le še po starem tiktakajo. Napeta tišina porajanja; zrak je kar prazen, kot bi ga izpodrinile dišave jutra; srce in kri vsega pa je studenec z vodico pod kočo. Kadar se tvoja kri sreča z njo, je kar elektrika!

Vsi naelektreni smo zapodili naravnost v Jeseniško smer. Kot bi bili jezni nanjo, še od včeraj. Kdo bo koga, pa se pejmo! A ona vsa prijazna, gostoljubna, koj postreže z vsem, kar premore. Še sonce se podviza, da bi nam bilo na uslugo. A smo bili kar veseli, ko smo mu ušli v hladilnik Okna. To julijsko sonce vse preveč zares vzame. Seveda, v obraz mu tega ne moreš vreči, saj ima vendar najboljše namene!

Tam v senci kámnati smo si otrli znoj, koder smo le mogli, in se pohvalili: To ti je telovadnica! Toliko sonca, tak zrak in toliko različnih orodij! Pa smo jo kot potok udrli spet dol.

Spodaj se je medtem že prebujalo, po cesti je pogrmevalo, prihajala so dekleta s slamniki, gospe s kovčki. Mica se je pa muzala.

Plečat mladec slovenskih oči, z nabrito mislijo pod špičkom, je že odpeljal dva gosta kdovekje po »nevarnih in skritih poteh« čez melišče. Eden od »varovancev« je bil starec. Starec pač. Druga je bila dekle. To bi bilo treba opisati, da bi se vedelo, v čem je špas. A je bilo vse tako čudno in posebno, da si nisem mogel zapomniti. Fantič pa si je nekje še nekakšno prekljo izposodil; napotje, ki naj pomaga do romantike in denarja. Vsak ima svoj prav...

Kaj pa potem? Potem smo pa posedli obakraj ceste na prelazu. Bilo je še dosti drugih ljudi. Takih s kovčki. In v meni sta se skoraj skregali dve sili. Prva je ljubila njihovo bližino, vleklo jo je mednje, spominjalo jo je na dolino. Druga, ta je morala biti z gora, je hotela biti sama, v miru in lepoti. Tudi njo je spominjalo na dolino, a drugače! In njej bom postregel, samo malo potrpljenja.

Pravzaprav precej potrpljenja. Potem pa so prigarali po klancu pisani kolezarji. Bile so namreč dirke. Joj, kako so bili nekateri zbiti, izžeti, bedni. Kar v tla so gledali. In mi smo bili že pomislili kje med skalami, da smo trudni! Smešno. Poslej si takih občutkov ne bomo mogli več privoščiti.

Sicer pa, kje bi se le utrudil? Naša pot vabi čez pobočje, pod katerim najde bistro oko Soče svoj prvi žar. Lepi les, tihi les, senčni les. Mehka stezica, korenine, jagodice, borovnice, tanek curek iz žlebiča, kočica ob poti. To je stara pravljica, taka, ki je ni nikoli kraj in nikoli dovolj.

Potem pa Bavški Grintovec. Ta je pa pravljica zase. On je spet ena od mojih posebnih ljubezni, čeprav si še nisva podala roke. A gledam ga in mi je všeč ta široki, dobrodušni očka lepe Trente. On to ve, saj mi ne skriva oko. Zato spremlja zvesto vsak moj korak. In se tiho pogovarjava o novostih v notranji politiki njegove guliverske države.

Tam nekje je potem tistih mnogo drvà in tabla, na kateri je napisano in še narisano, tako da ne more biti dvoma: Nosi, bratec!

Tu se je spet zgodilo. Tine — no, saj ta je bil vedno predhodnica, če se le ni kje »zaproblemiral«. Njegove noge so šle pred nami kot spomeniki zmage in moči. Pa jo je tudi mahnil mimo tiste kritične točke in njegove alpinistične misli so se poganjale po bogvedikateri steni in stopnji navzgor. Kaj čudnega, če še opazil ni teh polen, ki silijo k tlom! Joj, to so oče zaropotali na kilometer daleč! Sramota, so rekli. Saj res, še Mica je tiho pograbila krepko kračo. Ta bo pa spredaj balet plesal?

Zavetišče pod Špičko je tako postavljeno, da te preseneti ravno takrat, ko imaš poti in hoda že čisto dosti.

Posedli smo pred bajto, pisana družčina starih in mladih. (Zavetišče je moralo kar stokati, ko nas je gledalo.) In smo žulili vsak svoje.

Tedaj se je vnelo veselje nad nami, da je Triglav z vso svojo sosesko zaplaval v ognju. Nebo nam je voščilo dober večer. Še mi smo zažgali ogenj, kar pred kočo, da ne zamudimo nobenega hipa.

Ogenj na nebu je pošel, a iskre so ostale. Vse polno isker. In naš ognjič se je veselo spoprijemal s srebrno temo. Ob ognjišču smo čepeli in smo se imeli radi. Pesnice so se kar same pele, mi smo jim le pobožno pomagali. Toliko, da še ni Luna nad Ozebnikom zagodla.

Že dolgo mi ni bilo tako lepo. Počutil sem se kot ženin. V zadušni sobici sem potlej ležal kot mumija, strmel v nebo, stiskal Mici roko in ugotavljal, kako se življenje izplača.

Budili so mladi hribovci, skupina pionirjev nekje z našega severa. Prav tako. Pocmokali so vsak svojo čokolado in nam nato v dolgi kači kazali pot na vrh Jalovca. Tudi prav.

To je bil moj prvi Jalovec. Bil sem ga vesel, velikana, z nogami v zelenem objemu dolinic, s prsi, junaško izbočenimi nad Tamar. Le čudil sem se mu, da nam da tako poceni do sebe.

Otroci z vodičem vred pa so imeli veliko, veliko dela okrog pločevinaste škatlice s šampiljko. Pritiskali so v svoje planinske in pozor! — transverzalne knjižice. Ta čas so pritiskali tudi njihovi tovariši na Mangrtu. Veselo so se sklicevali čez korito Koritnice.

Toda! Ti fantje so štempljali tudi na strani, izpuljene iz knjižic tovarišev na Mangrtu. In narobe, seveda. Ne, to pa ni več prav! Bog in batina, bi bil najrajši rekel, ali si ti, tovariš, ki se hvališ z uspehi svojega pionirskega planinskega odseka, ali si ti VODITELJ, ali si JLETIDOV? Koga goljufaš Jalovec ali Mangrt, ali svoje kozličke?

Ali je kaj čudnega, če nas je Jalovec sprejel tako ledeno hladno, da so morali še fotografski posnetki pozeleneti!

Kam vse se ukrade človeška traparija...

Za nami je prišel še priložnostni oskrbnik Špičke. Mislim, da bi ta znal tudi miže. Pravi, da je zemljepisec v pokoju. Jaz pa pravim: Zemljevid v besedah. In samo malo ga podrezaš, pa mu je tistega pokoja dovolj. Strese ti vse bližnje in daljne gorato inozemstvo, da ga je kar lepo poslušati in težko slediti in lahko pozabiti. A naj se že tistim stvarjem tam reče tako ali drugače, najlepši je pa le Mangrt. Izklesana lepota. Naš zadnji cilj?

O tem smo pred kočico »posejali«. Kakšen je pravzaprav saldo? Nad nami se večje oblači. V nahrbtnikih le še tema. V denarnicah le še dokumenti. Celo luknje v pasih pohajajo.

Nasvidenje, lepi Mangrt, kdaj drugič! Pa ne zameri nam, saj vidiš, da tudi nam ni vseeno.

Spet log, zeleni log, jagodice, borovnice. Pasli smo se. Vse roke sem imel popraskane in od kopriv popikane. Pa res čudno, zakaj se ravno nad mene vse spravi. Oči je pa nabral poln klobuk sladkosti. Še jaz sem dobil nekaj od nje. Ta vsaj ne peče in ne bode.

In smo se spustili v suho reko zgornje Trente. Takih dolinic ni dosti po svetu. Ta je zares »blagoslovljena z obema rokama«. Vsa, z gozdovi, pašniki, suho strugo, petelini, bajtami in ljudmi vred je spomenik. In da bodo temu biseru razparali drob z avtomobilsko cesto? Tu bi se pa jaz z glavo ob tla vrgel. Le komu, komu na čast, komu v dobro? Ali ni Trenta že dovolj žrtvovala »civilizaciji«?

Priklonite tedaj, Trentarji, svojega Kugyja z debelimi verigami ob skalo, kadar bodo zajokali krampi v tem vašem zadnjem skritem paradižu. Kajti zbudil se bo mož iz svoje bronaste zamišljenosti. In gotovo vam bo hotel uiti!

Obiskali smo kmeta, poprosili za mleko. Tako je bil nesrečen, ko ga ni imel, da nam je nanosil vruga in pol iz kašče.

V Zlatorogu niso bili tako postrežljivi. Na vratih piše:

Tukaj lahko pljuvate na tla,
ker želimo, da se počutite pri nas kot doma.

Ustavi se, pero. Ne namakaj v jezo. Gorà in gorstva je tu kraj.

Ples megla nad Krnico

MARKO BUTINAR

Megle pritiskajo k tlom. Mračno in pusto je. Brez pravih načrtov stopava z Nikom skozi samotne hoste. Tla prekriva debela plast usahlega, mokrega listja. Kaplje iz okostenelih, golih vej dreves padajo na stezo. Zrak je prepojen z vonjem po vlažnem trohnečem lesu.

V Klinu srečava domačina z vozom drv. Voz ječi pod sunki koles, ki se globoko vdirajo v razmočene kolesnice. Prerokuje nama slabo vreme. Kmalu izgine za ovinkom in tudi glasni klici voznika zamro v vrhovih golih dreves. Razmočene zaplate snega pred bajto v Krnici so znamenja pozne jeseni.

Enakomerno stopava v strmine. Snega je vedno več. Rušje na debelo prekriva sneg. Preobložene veje se krive pod težo. Brez pravega prehoda iz mraka v noč se je stemnilo. Z baterijo svetiva v strmino. Mraz pritiska in skorja prekriva razmočen sneg. Veter vrtinči megle. Okopnela skala prekriva požled. Negotov je korak v poledeneli strmini. Nekajkrat duškava. Mrzel veter nama ledeni preznojeno telo. Zato se sope ženeva navzgor. Strmina popušča. Veter pritiska vedno bolj. Nad seboj slutiva stene Škrlatičinih gora. Zamolkel tresk prereže monotono tišino. Pramen svetlobe tipa v temo. V vetru zaplešejo snežinke. Po spihanih vesinah se vzdigneva navzgor. S čevlji zatolčeva stopinje v strmal. Zadihana se ustaviva pri zasneženem zavetišču. Ključ zavrtiva v zmrzli ključavnici. Vrata zaječe v tečajih. Pod streho, na varnem sva. Preoblečeva se in zlezava na pograde. Kuhalnik pritajeno brni. Na obokanem stropu sveča riše sence in kapljice pobliskujejo v utripajoči svetlobi. Črv škrtava in piskajo v vetru. Molče stegnjena leživa na pogradih. Vsak zase spletava in razpuščava misli. Pojemajoča svetloba sveče krajša sence na stropu. O jutrišnjem dnevu ne govoriva mnogo, saj vreme nama obeta, da se bova praznih rok vrnila v dolino.

Pred dnem vstaneva in urediva bivak. Poraja se pust, meglen dan. Zavedava se, da bo to dan brez prelivajočih se barv, iskrečih se v soncu, na enolično zavija okrog sten. Gazi so zametene. Sestopiva na snežišču, kjer štrlijo iz zametov črnikaste poledenele skale. V kratkih ključih se dvigava. Sneg ni ravno slab, a vseeno se parkrat do pasu pogrezneva v zamet. Visoko v snežiščih pod steno se ustaviva. Pogled nama uhaja proti vrhovom. Nekaj besed in že se domeniva, da čez steno prestopiva na greben. Od tu, kjer duškava in si utirava znoj s čela, je videti kar lepo. Razgreta prigaziva do prvih skal. Megle se dvigajo. Še vedno je sivo, mračno in neprijazno.

Bil je to eden izmed dni na prehodu pozne jeseni v zimo. Gore so v takih dneh samotnejše kot običajno in le redka so doživetja, ki te vežejo in spominjajo na take puste, mrzle dni. Običajno je še nebo sivo, prepredeno z zastori megla, ki jih veter vrtil ob vrhovih. Le po redko sonce predre meglo, da svet gora in dolin zagori v odmirajočih jesenskih barvah.

Pogreznjena do kolen v pršič snemava rokavice. Tu na začetku je videti lahko, nenavezana plezava s police na polico. Razčlenjen svet prehaja v steno. Nahrbtnika sta majhna in ne ovirata naju preveč, ko se pehava čez zasnežene pragove. Strmina se veča. Vse pogosteje segava po kladivu. Razčlemba so zasnežene, z golimi rokami grebeva v sneg. Megle okrog naju se kade. Curki padajočega snega drse čez pragove. Visoko sva že nad snežišči. Plezava še vedno nenavezana čez plati navzgor. Iščeva prehode in se s prečenji izogibava navpičnih zasneženih mest. Na pomolu v razu se vzravnam. Še nekaj deset metrov pa bova na snežišču. Te misli se mi pode po glavi, ko čez plošče lezem v desno proti robu. Zadnji preprijem in že sežem po oprimku. Prav težko je, in tam za robom upam na lažji svet. S trenjem se prigrabljam do boljših razčlemb. Še meter, morda dva in potem občepim na poledenih razčlembah pod poledenim kotom. Nekajkrat poizkusim navzgor, a vsakokrat se z muko in naporom vrnem na razčlemba v plošči. Prsti mi trde od mraza. Centimetrski stopi, kjer stojim, mi postajajo premajhni. Tudi nazaj, k Niku mi je pot zaprta. Pokličem Nika. To je bilo povsem nepotrebno. Sam je že opazil, v kakšno past sem zlezal. Čez poledenele plati se je dvignil nadme. Snel je nahrbtnik in razvezal vrv. Na koncu vrvi je napravil zanko in vrv je kmalu udarila na plati ob meni. Razbremenil sem levico in se pritipal do vrvi. Z muko in občutkom, da bom omahnil, sem navlekel zanko nase. Niko je povzel vrv. Z otrplimi prsti sem zlezal k njemu. Segel sem mu v roko. »Je že dobro« mi je odgovoril. Res, sedaj ni čas za takšne ceremonije.

Spodobno se naveževa na vrv. Na noge priveževa dvanajsterke. Čez poslednji prag pripravim na zasneženo polico. Zaman skušam v skale spraviti klin za stojišče. Skupaj z Nikom prečiva po polici v desno. Snega je več, kot sva pričakovala. Pršič nama sili za hlače in vrat. Po strmem s pršičem zasutem žlebu Niko doseže votlino. Razočarana gledava navzgor v megle. Na levi nama leden slap zapira prehod nazaj v žleb. Zasnežene plošče na drugi strani izginjajo v megli. Sivo, čemerno dopoldne se je preveznilo v popoldne. Z ihto se zapodim v tisti ledeni slap. Besno udarjam s kladivom. Še preden prestopim navzgor, me odnese, da omahnem v sneg. Za danes mi je dovolj. Niku predlagam, da sestopiva. Potem ko trezno razmisliiva, uvidiva, da morava navzgor. Povratka od tu ni. Če pa morda je, je pa tveganje mnogo večje. Prav zato morava navzgor.

Vzamem vse železje in zaplezam v plati. Dereze zapojejo v tankem požledu. Slapovi pršiča in ledenih grud padajo proti prijateljevemu stojišču. Kropar se

krivi pod udarci. Vponka se kmalu sveti pod menoj. Nad ploščami visijo skale, vse skupaj tvori ponesrečeno obliko kamina. S hrbtom se opiram v strop, a z rokami in nogami grebem v sneg. Vrv udarja ob zasnežene skale. Pod votlino vrv poteče. Zagvozdim se v kamin. Pokličem Nika. Postojim malo pod menoj, da se sam prikopljem v votlino. Sključen sedem vanjo. Z največjo muko se izmenjavava z Nikom na stojišču.

Iznova se zagrizem v strmino. Prijetno me preseneti trši sneg nad votlino. Prsti so se pobelili od mraza. Veter podi megle proti Poncam. Močno pogrešam v poledenelih ploščah cepin. Če bi bila še brez lednih kladiv, bi nama bila pot naprej zaprta. Silovito udarjam s kladivom. Dereze dobro prijemljejo v strmini. Prosto niha vrv med nama. Nekje blizu nad menoj veter zavija v grebenu. Edina želja prehaja v brezobzirno hotenje. Morava doseči greben. Kako bo potem, na to ne mislim. Nekako se bova že izmazala. Saj sva mlada in močna. S kladivom razkopljem in razgrebem sneg. Kratek obročkar sede v plati. Med nama je vrv potekla. Pokličem Nika. Čakam, a vrv napeta utripa v zraku. Iznova na vso moč zavpijem, a odgovor je samo hrup vetra. Nekajkrat napnem in potem popustim vrv. Čez čas pod seboj med plesom megla zagledam Nika. Enakomerno mi vrv drsi skozi roke. Tudi prijatelj se kmalu vpne v klin. Vzamem svoj nahrbtnik. Nemo, brezizraznih obrazov bolščiva v divje megle. Niti slutila nisva, kje naj bi izstopila na greben. A zgrešiti ne moreva. Samo navzgor, to je edina možnost! Po strmini dosežem pomol. Zabijem dolg »U« klin. Varovan prečim čez strmino. Še nekaj metrov naravnost navzgor in veter mi vrže v obraz kadeče se kristale pršiča. Na grebenu sva! Najraje bi zavpil na vso moč, da bi prevpil tuljenje vetra... Mislim, da bi le tako dal duška svojim čustvom. Prestopim greben, povzamem vrv, da se globoko zažre v spihano rez grebena. Prekrit s snegom in ivjem se tudi Niko izvije iz mrzlega objema stene. Tu pod grebenom je zavetrje, le včasih butne veter v naju. Molčala sva, vedela sva, da naju še čaka dolga in težka pot do varnih tal pod stenami. Odločiva se, da vse to odpočijeva. Mimogrede pogledam na uro. Štiri popoldan. Skoraj neverjetno. Odrečeva se počitku in se znova zaženeva v snegove proti Škrlatici. Okno v meglah in oblakih nama odpre pogled na razbit in v daljavo razvlečen greben. Takoj nato so zopet oblaki in megle legle na greben in iznova naju je objela monotona sivina. Obrnila sva in se zapodila nazaj proti Rokavu. Spust ob vrvi, in že sva tam, kjer sva malo prej izstopila na greben. Zmrazi me, ko pogledam v steno, kjer veter trga zastave snega in plošče poledenelega snega. Vse, kar sva potem doživljala v grebenu, je bilo topo, vsiljeno, brez vsega tega, s čimer je povezan vsak vzpon v gorah. V nama je kljuvala edina misel. Vstopila sva v steno, plezala v njej, se upirala in kljubovala mrazu, snegu in viharju zato, da bi dosegla vrh. Čutim sedaj, ko se naprezava pod stolpi grebena, da vse to morava početi. Morava, ker hočeva priti nazaj v dolino, nazaj med ljudi. Vse to, naponi sneg in mraz, to ni več užitek — je en sam napor. Res, včasih iščem tudi to, saj vem, da le težki trenutki kujejo iskrena in trajna prijateljstva in bogate našo notranjost. In sedaj, ko sva zašla v ta vrtinec podivjanih elementov narave, se morava tudi sama izviti iz njenih mrzlih objemov. Veter vrti megle in sneg, mračno postaja. Silno neznatna sva v tem svetu skal in snega. Le drobna, v skalah prekinjena sled se vijuga za nama.

Poleti je tu lepo. Ozek nasekan greben obliva sonce in v Kotlih se beli sneg skoraj do jeseni. Sproščeno, z vrvjo pobrano v zanke, plezaš s prijateljem po tem skalovju.

A danes je tu prav težko, pusto in skoraj grozeče. V mraku doseževa škrbino v grebenu pod Rokavom. Zatišje je tu, veter se je poglel in snežinke se

vrte v zraku. Tiho legajo na spihane sklade, katera se tudi prilepi na razgreti obraz. Vzdignem se po poševnem kaminu na polico. Niko mi sledi. Sneg visi iz grebena. Še slab raztežaj naju loči od vrha. Star klin me preseneti v zasneženi poči. Gotovo ga je zabil Prevec, ki je tu obiral svoja samotna pota.

Že nekaj let je tega, odkar sem s prijatelji plezal v tem grebenu. Bil je lep julijski dan, poln sonca. Globoko pod nami so v dolinah zelenele hoste. Pod stenami so ležali še dolgi jeziki zbitega snega in razpotegnjene sence samotnih oblakov so ležale nad dolino. Blizu Škrlatice, na priostrenem roglju grebena smo posedli na razgrete skale. S pogledi smo blodili po gorah in dolinah. Tu nekje okrog Rokava je nekdo opazil samotnega gornika. Drugi je pridal »to je gotovo Prevec«. Nekajkrat sem ga še srečal v gorah, in vedno, kadar sem mu segal v roko, sem se spomnil na ono prvo srečanje. Sedaj ga ni več, in tudi gore okrog Škrlatice in Rokavov samevajo... Marjan je bil njihov zvesti obiskovalec.

Nad seboj vem, da bo lažje. Zato brez težav dosežem greben. Vrv pozamem in Niko mi sledi. Dva ali tri raztežaje razbitega sveta naju loči od vrha. Niko pred menoj gazi celec. Z vrvjo pobrano v zanke mu sledim. Pri napol zasneženi škatlji se ustaviva. Pristrčno si stisneva desnici. Veva, da to ni najina poslednja pot v gore. Hribovci smo res čudni ljudje. Za nami še ni povsem eno doživetje, a mi že kujemo nove, drznejše načrte.

Sneži počasi, drobne snežinke lebde v zraku. Stoje pojeva nekaj reber čokolade. S premraženo roko napiševa v knjigo nekaj besed. Iznova zagaziva v sneg. A sedaj navzdol! Niko sestopa prvi in ko vrv poteče, ga komaj še vidim kot temno, nejasno silhueto. Na polici pripraviva spust. Tu ne varčujeva več s klini. Brez težav doseževa snežišče, prekrito z varljivim snegom. Zelo pogrešava cepine. Klini nama olajšujejo sestop. Pogreznjen do kolen v sneg varujem Nika, ki sestopa navzdol. Vesel klic pridoni do mene. Je že v Ozebniku. Po zaledenelem kaminu je sestop za zadnjega skoraj nemogoč. Izpod snega izkopljem skalnat nos. Zanj zataknem vrv in Niko enakomerno popušča meter za metrom. Naposled pristanem ob njem in se do trebuha pogreznem v naphan sneg. Odvežem se, potegnem vrv. Pod nama izginja v temo strmina. Enakomernih korakov se spuščava navzdol. Stena je za nama. Otresla sva se psihične napetosti in brezskrbno stopava v temo. Razbolele noge le s težavo vlečeva iz snega. Loteva se naju želja po počitku, hrani in toplim prostorčku. Zato se na vso moč ženeva navzdol proti dvojki. Naposled stojiva ob zasneženem zavetišču. Brez ključev sva... Pri vratih vrževa nahrbtnike v sneg. Oblečeva vestone. Po dolgem času zopet jeva. Kuhalnik brni, v vetru nekajkrat skoraj ugasne. Vroč ovomaltine naju ogreje in povrne porabljene moči.

Molče spet stopava navzdol. Snega je več kot običajno oktobra v gorah. Pramen svetlobe vrta v temo. Nad Poldovim rovtom stopiva na stezo. Debela plast zmrzlega listja pokriva kolovoz. Pred deveto stopiva na bel trak ceste, ki mimo rovtov drži proti dolini.

Nekje v Črlovcu se oglašja lisjak. Samotno in tiho je, še Bistrica je usahla obmolknila.

Utružena stopava skozi speče, samotne hoste.

Prosim tovariša planinca, ki sem v njuni družbi v dolini Zadnjice v Trenti zvečer 22. avgusta t. l. občudoval veličastno mavrico, ki se je bočila čez ves triglavski masiv in jo je eden od tovarišev ujel na barvni film svoje kamere, za 3 ali vsaj 2 kopiji na naslov: Dr. Franjo Toplak, Maistrova ul. 17, Maribor. Stroške poravnám takoj.

Turizem in problemi turističnih žičnic

ING. MILKO SINKOVIČ

I.

Z razvojem turizma rastejo tudi razni njegovi problemi. Med tem probleme spada tudi vprašanje turističnih žičnic. Neka definicija trdi, da sodi vsako potovanje, ki ima za cilj odmor in razvedrilo, v turistiko. Staro pravno pravilo sicer pravi: »Omnis definitio periculosa«, ali kot temelj za naša daljna razmišljanja naj nam ta definicija vendarle zadostuje.

Turizem je vsekakor del splošnega prometa. Če si postavimo vprašanje, kaj je bil vzrok razvoju prometa, si najprimerneje označimo ta vzrok z neko neznanko, ki jo označimo kot »prometno potrebo«. Ravno tako moremo navesti kot vzrok razvoja turizma »turistično potrebo«. Prometna potreba se je pojavila šele takrat, ko so se pojavila tudi ustrezna prometna sredstva. Podobno tudi v turizmu opažamo pojavljanje turistične potrebe šele takrat, ko so se začela pojavljati takšna prometna sredstva, ki so ugodno vplivala na razvoj turizma. Morda je neka turistična potreba obstajala že prej, čeprav samo pri poedincih, toda bila je latentna, ker je pač ni bilo možno zadovoljiti.

Turistična potreba je brez dvoma rastla vzporedno z razvojem prometnih sredstev. Ceste za promet, vozila s konjsko vprego, potem železnice, končno avtomobilska in zračna vozila, vse to je povoljno vplivalo na turizem. Vodni promet se je razvijal mnogo lažje, para in eksplozivni motor so ga samo zelo pospešili. Končno so v krog prometnih sredstev, ki pospešujejo turizem, prišle še turistične žičnice.

V svojih prvih začetkih je bila turistična potreba še zelo majhna. To potrebo so čutili poedini prijatelji narode, idealisti in zanesenci. Ker v začetku turistični izleti niso bili ceneni, je razumljivo, da so bili omejeni na ozek krog onih, katerim so materialna sredstva dovoljevala takšne podvige. Šele ko so javna prometna sredstva, v prvi vrsti železnice, potem še avtobusi s svojimi sorazmerno nizkimi prevozninami omogočili potovanja tudi širšim slojem prebivalstva, se je tudi turizem začel razvijati do svojega današnjega obsega.

Iz svojih študentovskih časov — takrat je bil turizem v današnjem smislu šele v povojih — se spominjam, da smo gojili dve vrsti turizma, dolinski in planinski. Takrat smo še pešali po cestah in potih v dolinah, vozil je takrat razen železnice samo še poštni voz, pa smo našli dovolj zadovoljstva v odkrivanju novih in zanimivih krajev, dokler se končno nismo okolesili. Takrat so se že tudi začeli pojavljati prvi smrdljivčki, sicer še redki, zato pa na neasfaltiranih in prašnih cestah toliko večja nadloga. V planinski turistiki smo obiskovali naša, takrat še redka planinska oporišča — naše planinske kočje. Služile so nam dobro tudi pastirske bajte s komfortom sumljive vrednosti. Pot od enega takšnega oporišča do drugega je trajala po 6 in več ur. V kočah je vladala disciplina, za to so skrbele takratne njihove oskrbnice, razne Lojzke in Tončke. Če so ob desetih zvečer zapovedale: »Fantje, sedaj gremo spat!« se je planinska kočja pogreznila v nekaj trenutkih v popoln mir. Na poti od Bohinja preko Komne do Triglavskih jezer si komaj srečal posameznega turista, lovca ali pastirja. Vladal je med vršaci res idealen mir.

Današnji turizem je temeljito izpremenil te idealne razmere. Ne vem, če danes srečaš sploh še kakšnega turista pešca po dolinskih potih. Na nekaterih potih so takšni pehotni podvigi celo prepovedani, na drugih zelo nevarni. V planinskih predelih se je število koč, domov in hotelov toliko pomnožilo, da prideš največ v 2 do 3 urah od ene takšne gostoljubne postojanke do druge. Komfort teh postojank se je povečal preko normalne potrebe. Na planinskih potih srečaš turiste na vsakem koraku, turizem je postal množična zadeva. Ako so morda negativni pojavi prvotnega turizma spričo njegovega malega obsega bili komaj vidni, je jasno, da so se pri večkratni njegovi povečavi morale povečati neizogibno tudi te spremljajoče težave. Ako iščemo v naših planinah nekdanji mir, ga danes ne moremo več najti na vseh krajih kakor nekdanj. So še nekateri, splošnemu turizmu odmaknjeni kraji, kjer najdeš še nekdanjo tišino. Obiskujem, če mi je le mogoče, te kraje, redki so že in menda tudi že obsojeni. Popolnoma se izogibljem magistral in transversal našega turizma, ker pač niso po mojem okusu. Moramo se končno zavedati, da se takšne idealne razmere za planinski turizem, kakršne so vladale pred pol stoletja, ne bodo nikdar več povrnilo. Nastopile so nove razmere in potrebe, pa moramo tudi turizem prilagoditi

temu novemu položaju, tako da bo od tega čim največ koristi za vse in čim manj škode za poedinca.

Danes se razvija masovni turizem. Da bi pa mase čim manj negativno vplivale na vrednote turizma, jih je treba vzgojiti.

Bilo bi do skrajnosti krivično omejevati turistične potrebe vseh onih, ki si pri današnjih razmerah zažele vdihavati čisti zrak v svobodni prirodi. Nasprotno, mislim, da je vsem ljudem treba omogočiti turistične užitke s kar najmanjšo izgubo dragocenega časa ali tudi z najmanjšimi stroški. V tem oziru je treba presoјati vlogo turističnih žičnic kot zelo pozitivno.

Ne bo odveč, če spoznamo osnovne pojme o žičnicah in njihovih konstrukcijah, njihov razvoj, njihov ekonomski pomen in tudi nevarnosti, ki grozijo v primeru njihove nekontrolirane graditve in obratovanja.

II.

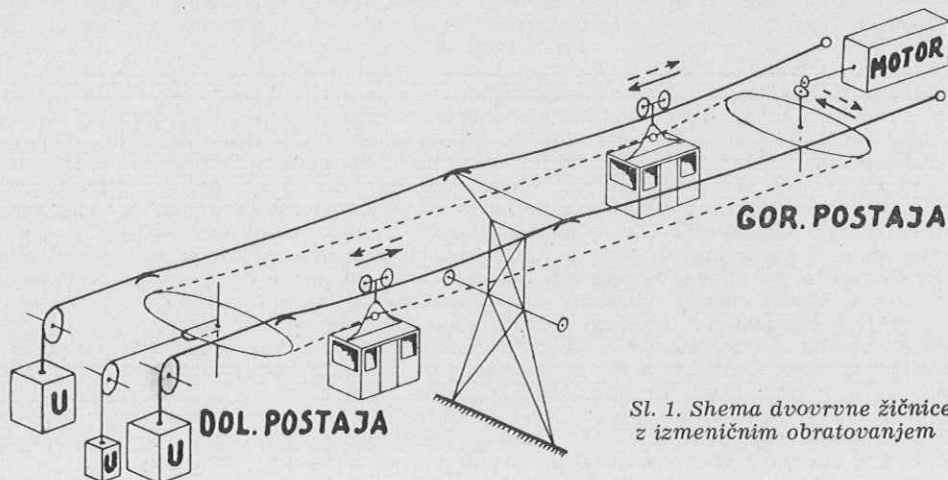
V število onih prometnih sredstev, ki so se v poslednjih desetletjih razvila do izredne višine, moramo prištevati viseče žične železnice ali kratko žičnice. Osnovna ideja žičnic ni nova, obstoji že stoletja. Žičnice niso izum zahodne kulture, spadajo v področje vzhodnega kulturnega kroga. Tu so jih vzhodni narodi najprej uporabljali v tropskih džunglah na sicer neprehodnih krajih preko rek in sotesk. Te žičnice so bile seveda primitivne ter jih ni mogoče primerjati z današnjimi. Napredek takšnih žičnic v modernem pojmovanju ni bil mogoč, dokler so se pri njih rabile kot nosilni elementi navadne vrvi iz konoplje, živalskih kož ali vej tropskih lijan.

Šele 30 let po iznajdbi pletene jeklene vrvi so se pojavile prve prave žičnice. Najprej so v Ameriki, nekaj pozneje v Angliji uporabljali enovrvene žičnice v rudarstvu. Ta sistem z eno vrvjo zato še danes imenujemo »angleški«.

Leta 1870 je dal dunajski inženir T. Obach patentirati svojo iznajdbo dvovrvene žičnice z visečimi vozički s pritego in sklopko. Podoben sistem je malo pozneje patentiral v Nemčiji Bleichert, ki ima še danes eno izmed največjih podjetij za izdelavo žičnic. Princip tega sistema se opira na to, da se eden ali več vozičkov vodi na nosilni vrvi ali nosilki, samo premikanje vozičkov pa se vrši s pomočjo vlečene vrvi ali vlačilke, na katero so vozički vklopljeni. Ta dvovrveni sistem je znan pod imenom »nemški«.

Nekako pred 90 leti je zgradil Obach po nemškem sistemu prvo tovorno žičnico v rudarskem revirju v Zagorju ob Savi in je torej bila zgrajena prva industrijska žičnica v Srednji Evropi na področju današnje Slovenije.

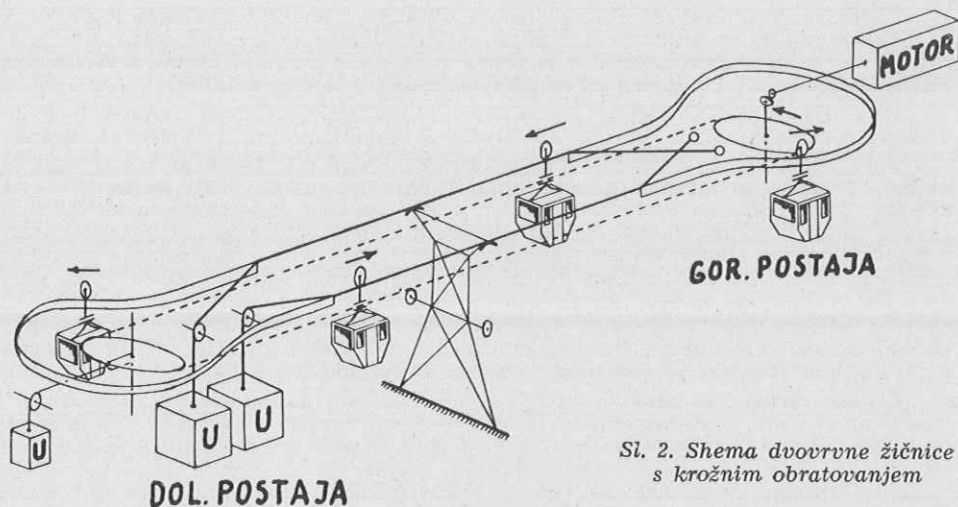
Dandanes razlikujemo glede na število uporabljenih vrvi dvovrvene in enovrvene žičnice. Zaradi načina obratovanja morejo obratovati dvovrvene žičnice samo z dvema vozičkoma (sl. 1), tako da se pri vsakem obratnem činu voziček dviguje, drugi pa se spušča. Pri sledečem obratnem činu se vrši isti postopek v obratnem smislu.

Sl. 1. Shema dvovrvene žičnice z izmeničnim obratovanjem

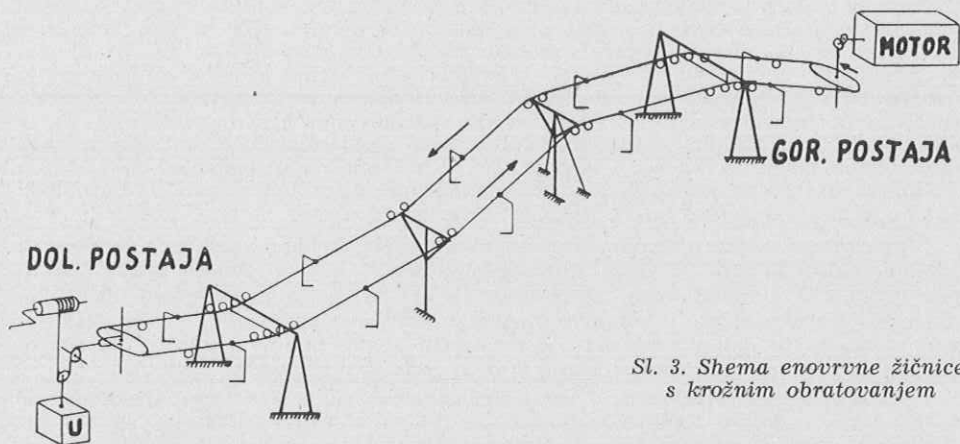

Isti sistem dvovrwnih žiwnic more obratovati tudi usmerjeno ali krožno (sl. 2). V tem primeru se nahaja na nosilki veče številko vozičkov ki se stalno premikajo v isti smeri, vleče jih po nosilki posebna brezkončna vlačilka.

Sl. 2. Shema dvovrwnne žiwnice s krožnim obratovanjem

Enovrwnne žiwnice imajo samo vlačilko, na katero so pritrjeni vozički oziroma platoi ali sedeži. Obratovanje pri njih je samo krožno (sl. 3).

Sl. 3. Shema enovrwnne žiwnice s krožnim obratovanjem

Medtem ko so se tovorne žiwnice od l. 1870 dalje neovirano razvijale, je vendar minilo skoraj 40 let, da so se začele uporabljati tudi za prevoz potnikov. Sčasoma so si konstruktorji žiwnic nabrali že lepih izkustev, vendar si še niso upali konstruirati žiwnico za osebnii promet. Samo posebnim okoliščinam se moramo zahvaliti za uspešen prvi poizkus na tem polju.

Na hrib Kolern poleg Bozena v južnem Tirolskem je hotelir Staffler zgradil tovorno žiwnico do svojega hotela v višini 1140 m n. m. To žiwnico so neopravičeno začeli uporabljati ljudje. Lastnik je moral prositi še za dovoljenje za prevažanje oseb. Za to je morala biti žiwnica preurejena ter je začela obratovati dne 29. VI. 1908. Ta datum štejemo za rojstni dan turističnih žiwnic. Toda do njihove današnje dovršenosti je bila še dolga pot! Ta žiwnica je bila za današnje pojmovanje še zelo primitivna. Lastnik jo je dal modernizirati podjetju Bleichert iz Leipziga, na kar je bila

izročena ponovno v promet 10. V. 1913. Bila je to dvovrva žičnica z izmeničnim obratovanjem, vsak od obeh vozičkov je mogel prevažati v svoji kabini po 16 oseb, hitrost vožnje je bila 2 m v sek., zmogljivost 80 potnikov na uro. Leta 1943 je bila ta žičnica uničena pri vojnih operacijah.

Druga turistična žičnica je bila dana v obrat 31. VII. 1912. Povezala je Meran z Vigiljochom, tudi na južnem Tirolskem. Sistem žičnice je bil isti kakor pri prvi, zgradilo jo je po načrtih ing. Struba znano italijansko podjetje Ceretti & Tanfani iz Milana. Veličina kabin kakor tudi zmogljivost je bila ista kakor pri prvi.

Prvi dve turistični žičnici sta imeli tolikšen uspeh, da sta povzročili vrsto nadaljnjih projektov, toda začetek prve svetovne vojne je prečil njihovo realizacijo.

Te prve turistične žičnice so bile projektirane oprezno, ker neke izkušnosti še ni bilo. Posebno je takrat prevladovalo mišljenje, da morajo biti jeklene vrvi, od katerih je bila odvisna varnost obratovanja, po možnosti čim manj napete. Iz tega razloga so se uporabljali zelo majhni temeljni naponi. Zato so se pojavljali med podporami veliki povesi vrvi in so morale biti postavljene podpore zelo na gosto. Dimenzije kabin so bile majhne, da bi imeli vozički čim manjšo težo in bi se tako zmanjšal dodatni povese vrvi. Kljub vsej tej opreznosti so nastali na podporah zaradi ohlapno napetih vrvi veliki koti pregiba, ki so naprezali vrvi in so zelo neugodno vplivali na mirnost vožnje. Konstrukcija žičnic na takšnih principih je dovoljevala samo majhne obtežitve in zato tudi sorazmerno majhno zmogljivost.

Čeprav morajo po pravilu muze molčati v vojnih časih, tehniške vede raznih smeri ravno vojna zelo pospešuje. V število teh ved moramo prištevati — vendar ne na žalost — tudi vedo o žičnicah. V prvi svetovni vojni smo pridobili spoznanja in izkustva za graditev in obratovanje vojnih žičnic. Za te stvari je predstavljala avstrijsko-italijanska fronta od Gorice preko južnotirolskih Dolomitov do Švice ogromen laboratorij. Na dan premirja leta 1918 je na tem odseku delovalo preko 700 žičnic! Brez teh bi bile vojne operacije v težko pristopnih alpskih krajih nemogoče. Čas prve svetovne vojne je bil klasična era razvoja žičnic.

Temeljno spoznanje revolucionarnega značaja, rezultat izkustev teh let, je bilo, da je treba temeljno napetostno silo nosilk s pomočjo napenjalnih naprav odnosno napenjalnih uteži povečati in s tem zmanjšati povese obremenjene in neobremenjene vrvi. Tako je bilo mogoče povečati razmak podpor do preko 2000 m, njihovo število pa zmanjšati. Pri teh odkritjih sta si pridobila zasluge brata Luis in Josip Zuegg iz južnega Tirola, konstruktorja cele vrste vojnih žičnic na tem področju. Pri žičnicah, zgrajenih po novih principih, je bila vožnja vozičkov mirnejša in ugodnejša ter je bilo mogoče povečati tudi vozno brzino. Teoretska razglabljanja in praktični poizkus na posebnem stroju za določanje obrabe vrvi so bratoma Zuegg pomagali dokazati, da se morejo vrvi pri žičnicah uporabljati ekonomičneje, če so bolj napete. Iz tega sledi, da se vrvi bolj naprezajo zaradi pregiba kakor zaradi vleke.

Naprezanja zaradi pregiba v vrvi so toliko večja, kolikor večja je teža vozička s kabino, torej kolikor je večja transverzalna sila v vrvi v odnosu proti osnovni napetostni sili. S povečanjem napetostne sile v vrvi se je pomanjšalo občutljivo »razmerje pritiska koles« in s tem v zvezi tudi kritično naprezanje v vrveh. Važnost tega razmerja je danes vsakemu konstruktorju žičnic dobro znana ter je glavni element za racionalno dimenzioniranje vrvi in podaljšanje njenega življenja.

Bratoma Zuegg je bilo jasno, da se pri odmeri veličine osnovne napetostne sile ne more iti v nedogled. Zadovoljevala sta se s 3,5- do 4-kratno sigurnostjo za vlak pri nosilkah in s 5- do 6-kratno sigurnostjo pri vlačikah. V okviru teh številok so tudi države z urejenim zakonodajstvom določile svoje predpise za žičnice.

Z uporabljanjem teh novih principov je že omenjeno podjetje Bleichert dobilo koncesijo za sistem turističnih žičnic in jih je s sodelovanjem z inž. Zueggom spopolnilo tako, da se gradijo še danes. To je sistem dvovrtnih turističnih žičnic z izmeničnim obratovanjem in z dvema kabinama (sl. 1), znan kot sistem Bleichert — Zuegg. Dolžine žičnih prog tega in podobnih sistemov znašajo med 1000 in 3500 m, daljše proge se gradijo tudi v dveh ali več odsekih. Sama zmogljivost takšne proge se zmanjšuje zaradi izmeničnega obratovanja sorazmerno z njeno dolžino. Višinske razlike teh prog znašajo od 400 do 1600 m. Največja do sedaj dosežena višinska razlika znaša okoli 2800 m (turistična žičnica Chamonix 1030 m n. m. — Piton Nord 3802 m n. m., otvorena 1. 1955). Vsaka kabina ima prostora za 20 do 50 potnikov, brzina vožnje je 4 do 10 m v sek., zmogljivost 150 do 500 potnikov na uro. Turistične

žičnice tega tipa so se gradile v razdobju med obema svetovnjima vojnama v Avstriji, Nemčiji, Italiji in Franciji, medtem ko so bili v Švici do njih precej rezervirani.

Druga svetovna vojna je zaustavila razvoj turističnih žičnic za nadaljnjo vrsto let, po vojni pa se je zato pojavil še bolj živ interes, pojav, ki se je začel z zamudo uveljavljati tudi pri nas.

Ta nadaljnji razvoj vsebuje seveda nova pojmovanja in nove poglede.

Na nadaljnji razvoj turističnih žičnic je vplivalo dvoje stališč. Eno se je trudilo povečati zmogljivost žičnic na ta način, da bi se uvedle žičnice s krožnim obratovanjem, ker so se tovorne žičnice takega tipa pokazale kot uporabno prometno sredstvo, zlasti še ker njihova zmogljivost ni odvisna od dolžine proge. Drugi, morda še tehtnejši razlog je v želji, da se zmanjšajo gradbeni stroški. Pri žičnicah s krožnim obratovanjem se more premikati po nosilki poljubno število kabin. Morejo biti i manjše i lažje brez škode za zmogljivost proge. To dejstvo omogoča uporabljanje lažjih vrvi, slabših podpor in manjših obratnih agregatov, to vse pa vpliva na veličino gradbenih stroškov.

Za konstrukcijo žičnice s krožnim obratovanjem obstojita dve možnosti, za nas pa prihaja v poštev samo tista, pri kateri je vlačilka v stalnem gibanju. Nanjo se vklopi na začetni postaji voziček, ki se pomika skupaj z vlačilko do končne postaje, kjer se izklopi iz vlačilke. Vstop in izstop iz kabine se vrši v času ko kabina miruje v postaji brez kakršnegakoli vpliva na ostale vozičke na progi. Najvažnejši sestavni del tega sistema je pritega in nadzor nad njenim pravilnim delovanjem. Vsakokrat se mora pregledati, če pritega pravilno prijemlje vlačilko s predpisanim pritiskom in če jo pravilno izpušča iz svojih čeljusti v končni postaji. Vse to delovanje mora biti avtomatsko. Ako se ne izpolni samo eden od navedenih pogojev, mora nadzorni aparat na mestu prekiniti obratovanje. Na tem principu je izdelan tip žičnice s krožnim obratovanjem avstrijskega inženirja G. Wallmannsbergera pod zaščitnim imenom »žičnica z gondolami«. Prva proga tega tipa je bila dana v promet 1. 1950 na Stubnerkoglu pri Bad Gasteinu na Salzburškem. Proga ima dva odseka skupne dolžine 2671 m in višinsko razliko 1136 m. Na progi kroži 116 zaprtih gondol s sedeži za 4 potnike. Hitrost vožnje je 2,5 m v sek., zmogljivost je do 400 potnikov na uro. Dandanes je že preko 20 žičnic tega tipa v pogonu v Avstriji, Švici in Bavarski, pri nas spada v to vrsto žičnic »Pohorska vzpenjača«.*

Obstoje še drugi tipi podobnih sistemov, ki pa niso dosegli takšne veljave kakor gornji, ker so pomanjkljivi. Pri gondolskih žičnicah so odstopili od strogih varnostnih odredb, ki so predpisane pri žičnicah Bleichert — Zuegg sistema, zato pa obstoje nekatere omejitve pri določanju trase in gradienta žičnice. Ta sistem žičnic zahteva torej ustrezajoči profil reliefa terena, ki se mora prilagoditi gradnji žičnice. Enako je tudi pri žičnicah Bleichert-Zueggovega tipa z izmeničnim obratovanjem, so pa v obeh primerih zahteve bistveno različne. V prvem mora biti gradienta dolinske krivulje nosilke čim bolj vitka, da se čim bolj prilagodi liniji terena, medtem ko se morajo žičnice tipa Bleichert-Zuegg racionalno uporabljati samo tam, kjer obstoje temu tipu primerni profili reliefa, t. j. čim večje višinske razlike na kratkem vodoravnem razmaku na terenu konkavne oblike, da je mogoče uporabljati čim daljše razmake med podporami.

Toda niti konstrukcija žičnic z gondolami se ni zdela interesantom dosti enostavna in dovolj cenena, zato so prešli na enovrvi sistem (sl. 3), ki zahteva krožno obratovanje in seveda precejšnje zmanjšanje poedinih bremen. Tudi pri teh žičnicah se moreta uporabiti oba že prej navedena načina, da pritrdimo vozička na vlačilko, bodisi da to delo opravlja pritega ali da je voziček čvrsto spojen z vlačilko.

Ker sta bila gori navedena glavna sistema velikih dvovrvičnih žičnic preveč draga za graditev in za obratovanje, so prišli na enovrvične žičnice. Najprej so Švicarji razvili v drugi svetovni vojni t. i. sedežne lifte po zgledu ameriških sedežnih žičnic (Chair — lifts). Po vojni so se ti sedežni lifti zelo hitro razširili v izredno velikem številu po deželah Srednje Evrope. Pri teh liftih se giblje brezkončna vlačilka s stalno pričvrščenimi obešali z enim sedežem tako, da jih morajo potniki zasedati za časa vožnje. Imenujemo jih primerno enosedežnice. Zato brzina vožnje ne more biti večja od 2 m v sek. V uporabi so tudi sedežni lifti z dvema sedežema (dvosedežnice) ali so zato obešala pričvrščena na vlačilkah s pomočjo priteg, podobno kakor pri dvovrvičnih

* Izraz »vzpenjača« v tem primeru ni strokovno pravilen. Z vzpenjačo označujemo drugo vrsto specialnih železnic, za katere velja nemški izraz »Standseilbahn«. Mariborska oz. Pohorska vzpenjača je pa turistična žičnica. V Zagrebu imamo v Bregoviti ulici vzpenjačo iz Ilice v Gornji grad, v Grazu na Schlossberg, v Pragi na Petrin.

žičnicah s krožnim obratovanjem. V takšnem primeru morejo biti vozne brzine večje do 4 m v sek. Nekateri sedežnice so urejene tako, da se sedeži uporabljajo samo poleti, pozimi ostanejo na vlačilki samo obešalke. Teh se oprijemljejo smučarji, da jih vlačilka vleče vkreber. Nekateri smučarski lifti delujejo samo pozimi. Zmogljivost sedežnic znaša 120 do 350 potnikov na uro, pri večjih dolžinah prog pa so grajene v 2 ali 3 odsekih. Številne žičnice z gondolami in sedežnice obratujejo v vseh alpskih deželah.

III.

Poglejmo še splošno gospodarski pomen teh prometnih naprav.

Vse dežele, ki dandanes reflektirajo na naslov turističnih dežel, se morajo lotiti vsega, da pospešujejo svoj turizem z vsemi sredstvi. Tako delajo alpske dežele Švica, Francija, Italija in Avstrija. Te dežele so uvidele važnost turističnih žičnic in njihovo privlačnost za turiste, zato je porast in razvoj teh prog dosegel pri njih res izredno višino. Tako je n. pr. Avstrija imela do l. 1939 skupaj 12 turističnih žičnic tipa Bleichert-Zuegg. Po letu 1945 je bila zgrajena vrsta novih prog, tako da je bila tam na začetku l. 1956 poleg predvojnih še nadaljnjih 19 velikih žičnic, 66 sedežnic in preko 156 smučarskih liftov. Danes je to število že daleč prekorajeno.

Ta razmeroma majhna dežela je hitro odkrila, kaj pomenijo turistične žičnice za njen turizem in za njeno gospodarstvo. Žičnice služijo prometu domačinov na njihovih rekreacijskih izletih v neposredni okolici večjih mest. V manjših krajih služijo prvenstveno prometu tujcev, kateri se samo prehodno zadržujejo v dotičnem kraju. V centrih letnega in zimskega turizma je s pomočjo novih žičnic izredno povečan tujski promet. Pa tudi idilični kraji, sicer precej oddaljeni od glavnih prometnih potov, so zaradi žičnic začeli turistično prosperirati.

V nekaterih krajih se je spremenila celo struktura tujskega prometa ali pa se je razširila tudi na druge vrste turizma. Poseben primer je v tem pogledu kopalnišče s svetovnim slovesom Bad Gastein. Medtem ko je imelo pred l. 1939 povprečno letno 340 000 nočitev, se je to število v povojnih letih vzdignilo na 800 000. V zimski sezoni je imel ta kraj samo 20 000 nočitev, to število pa se je desetkrat povečalo, čim je bila zgrajena velika žičnica na Stubnerkogel, poleg nje pa še 3 sedežnice. Samo na veliki žičnici je potovalo l. 1954 preko 200 000 potnikov, število potnikov na sedežnicah je bilo še mnogo večje.

Treba pa je imeti na umu, da vse okolje ne živi od žičnice, ampak s pomočjo žičnic. Pospševala bo tudi druge panoge gospodarstva, ki so v zvezi s turizmom n. pr. gostinstvo, razne obrtniške dejavnosti itd. Sicer ne bi žičnice v poslednjih letih mogle izkazati tolikega napredka niti razvoja, ako njihovo delovanje ne bi imelo v sebi toliko pozitivnega. Ako ne bi bilo od njih koristi, bi se prav gotovo ne gradile.

IV.

V gornjih razmišljanjih o turističnih žičnicah sem razglabljal samo pozitivno stran, samo avers te medalje. Moramo malo pogledati še na drugo stran, na njen revers. S tem sem prišel pravzaprav do tiste točke, ki mi je imperativno narekovala pisanje tega članka.

Strokovno prištevamo žičnice kot prometna sredstva med železnice. Pod tem pojmom razumemo prometna sredstva, pri katerih vodijo posamezna vozila posebne naprave, bodisi železniški tir pri normalnih železnicah ali pa jeklene vrvi pri žičnicah. Pri vseh teh železnicah vozila ne morejo zapustiti svojih točno odrejenih poti v nasprotju s cestnimi vozili, ki se poljubno premikajo. Vse železnice pripadajo danes skoraj brez izjeme javnemu prometu. Iz tega razloga mora biti njihova gradnja in obratovanje regulirano z zakonskimi določili, morajo imeti torej svoje zakonodajstvo, torej tudi žičnice. Za prosperiteto in pravičen razvoj žičnic so zakonski predpisi »conditio sine qua non«.

Ako nam imponirajo turistične žičnice z njihovimi uspehi v tujini ter jih želimo presaditi na domačo zemljo, potem moramo od tujcev prevzeti pač vse, kar je dobro. V pogledu žičnic smo v toliko na dobrem, ker so vsa pionirska dela že opravili drugi, mislim tu na intelektualno, tehnično in materialno stran žičnic. Če prevzamemo samo tehnične pridobitve žičnic, to za ugoden razvoj naših žičnic ni dovolj, prevzeti moramo, oziroma še bolje ustvariti moramo našim razmeram ustrezne zakone. Brez tega nam bo vse delo jalovo!

Turistične žičnice spadajo kot potniško prometno sredstvo v kompleksu javnega prometa. Za javni promet je glavna norma: »Safety first« — varnost na prvem mestu. Če želimo, da bodo imele žičnice privlačnost za potnike in tujce, moramo nuditi poleg nekega komforta še nekaj več, to je absolutno varnost v pogledu konstrukcije in obratovanja. Ako žičnica ne more nuditi to zahtevano varnost, potem so njene usluge zelo dvomljive vrednosti. Turistične žičnice v inozemstvu so do sedaj sijajno dokazale, da so stvarno idealno prevozno sredstvo. Izredno majhno število brezpomembnih nesreč, ki so se dogodile, moremo pripisati samo nepazljivosti potnikov.

Toda ne samo varnost! Tudi redovitost prometa, vožnja po stalnem voznem redu, je tudi karakteristika železnic. Čim je dobilo neko podjetje koncesijo za žičnico, mora brezpogojno na njej vršiti reden promet po določenem voznem redu. Samo v izjemnih primerih more podjetje zahtevati iz tehničnih razlogov dovoljenje za prekinitev prometa za določen čas. To dovoljenje mu more dati samo avtorizirana nadzorna oblast. Katera je ta oblast pri nas? Kdo vrši nadzor nad tehniškimi napravami žičnic, nad njegovim osebjem in nad obratovanjem?

Veliko število turističnih žičnic raznih sistemov, kakor smo videli že zgoraj, si moremo tolmačiti samo z željo, da bi se dosegli čim manjši stroški v najrazličnejših gradbenih in obratnih pogojih. Seveda se tej želji ne sme zadostiti na račun varnosti konstrukcije in obratovanja. Zato zahteva ravno ta pestrost v sistemih žičnic posebno skrbnost in opreznost pri njihovi presoji in preiskavi, posebno še pri izdajanju dovoljenj za graditev in promet.

Nadalje obstajajo v gori navedenih deželah z razvitim prometom žičnic posebna društva in podjetja, ki obratujejo z žičnicami. Ta društva delujejo na prostovoljni ali na zakonski osnovi, včasih se ločijo po tipih žičnic. Naloga teh društev je, da se med seboj posvetujejo o vseh aktualnih vprašanjih, ki se pojavljajo na področju gradnje in obratovanja njihovih prog in da izmenjavajo pridobljena izkustva. Predvsem pa bdijo nad tem, da ne bi katero podjetje kvarilo dober glas žičnic. Uporabljiva izkustva se morejo pridobiti samo z opazovanjem na večjem številu obratov. To je končno tudi glavni razlog, da se vse tehnično nadzorstvo pri gradnji in obratovanju žičnic združi v eni roki — v nadzorni oblasti.

Takšen ali podoben način nadzorstva in pripadajoče zakonodajstvo je uvedeno v vseh deželah z razvitim prometom žičnic. Francija, Italija, Španija, Zap. Nemčija, Švica, Avstrija in Norveška so napravile še korak dalje in so organizirale stalno medsebojno izmenjavanje misli in izkustev na področju gradnje in obratovanja žičnic.

Predlog, kakšno naj bi bilo zakonodajstvo za to prometno panogo, že presega okvir tega članka. Vsekakor mora to zakonodajstvo biti zvezno, ne samo republiško. Hotel sem samo opozoriti na to veliko pomanjkljivost v organizaciji našega turizma v želji, da se najde kdo, ki bi premaknil to vprašanje iz mrtve točke. Pred leti sem poskušal to sam storiti, uspeh pa je bil popolnoma negativen. Morda bo drugi zalet uspešnejši. Brez tega pa ne moremo računati z uspešnim in zadovoljivim razvojem naših turističnih žičnic.

mladi pišejo

Na Vršiču pozimi

Vse dni okrog novega leta sem bil doma. Najsi je bilo vreme sončno ali čmerikavo — vsa polja in griči so bili goli in pusti, kakor v pozni jeseni, ko je človeku še v duši pusto, ko zre v deževne megle zavita blatna polja in brezlistno drevje. Snega, ki tako čudovito zabriše videz propada in smrti in na zemljo prinese le videz spokojnega počitka ter krasnih bleščečih sanj, snežne odeje ni bilo. Vse dni sem pust in čemereren postopal naokrog. Odločil sem se pa, da zimskih počitnic ne bom preživljal enako. Če drugega ne, bom vsaj za kakšen dan odšel na zasneženo Pokljuko, da si tam odpočijem oko in se naveselim sončnega dne.

Ne morem povedati, kako sem se razveselil novice, da je tudi letos PD Jesenice priredilo smučarski tečaj na Vršiču. Če le mogoče, sva sklenila s prijateljem Petrom, se tega tečaja udeleživa. Imela sva srečo. Brez vseh neprilik sva se prijavila, plačala

vsak 400 din in že naslednjega dne, skupaj s triindvajsetimi drugimi prijavitelji in dvema voditeljema prikoračila v Erjavčevo kočo na Vršiču.

Na večer prvega dne, ko smo se že lepo razvrstili, določili naš dnevni red in tudi nasmučali, sem obstal pred kočo in se ozrl naokoli. Lasje so se mi mršili v sunkovitem vetru in razkoračil sem se, da me ne bi zasukalo, oči pa so blodile vsenaokrog. Nad dolino Pišence je ležala megla, ki je ob našem prihodu zastirala tudi vso gorsko krajino. Vstajajoči veter je nosil in trgal vse večje cunje, jih razganjal in naenkrat se je na nebu odkril kos jasnine, ki je vse bolj rastel, se širil na vse strani. Odkrila se je Mojstrovka, Prisojnik in prav ta hip je večerna zarja razlila svojo luč na grebene onstran Krnice in Velike Pišence. Tam gori so hiteli z vetrom zadnji kosi meglenega zastora kot mali oblaki in se na novo nastalem polju modrine rdeče ozarili.

Večerna luč sonca se je razlila po skalovju in stenah vsega grebena od Dolkove špice do Škrlatice. Njeni odsevi so prameneli skozi megleno morje proti Špiku. Rdeči soj pa je rastel, se dvigal, kot bi plaval nad meglami, se selil v nižjih grebenov na vrhove. Ožarjene stene Škrlatice so spodaj temnele, še poljub v slovo svoji krščenici in skok z njenega vrha prav do neba, ki je od sramu po poljubu zardelo. Vse bolj se je širil rdeči ogenj po nebu, obliznil še bele oblake nad Špikom, ni pa mogel osvetliti več temnečih se megla nad dolino, kjer je veter pridno opravljal svoje delo.

Ko sem se zavedel, je dan že ugasnil. Preko Vršiča je žvižgal veter, ki je našel prav do kosti. Urno sem stopil v kočo.

Bilo je kar veselo. Na vseh koncih so igrali, govorili in se smejali. Sedel sem k topli peči, kjer sem si bil izbral kot in se sam predal veselemu razpoloženju.

Naslednjega dne smo smučali. Veter je temeljito opravil svoje delo in dan je bil jasen in sončen. Česa naj bi si še želeli tu sredi zasneženih gora, sosedje belih Prisojnikovih sten in žarko svetle Mojstrovke. Vseposod sama sončna luč, slepeče bela pobočja, kjer se bliskajo snežni kristalčki. Kot bi smučiči hitele preko samih lučic in se bliskoma zaleteli v tri sonca, ko mi je zmanjkalo tal in sem zletel v sneg. V ušesih mi je zvenelo, a ne od udarca, nego od zvonkega smeha okoli mene. Tudi sam sem se smejal, saj mi je prav dobro dela hladna snežna kopel. Otresel sem sneg iz srajce in hlače pa spet nazaj v breg.

Pri smučanju smo se učili vsega, kar bi moralo biti mlademu smučarju v nogah. Vozili smo v zavojih, pluzili, zahajali na celo in se učili vaj v ravnotežju. Nobenega dvoma ni, da so nekateri vse to že znali, jaz pa sem bil slab smučar in so mi te vaje prišle kar prav. Postal sem te dni pravi strokovnjak za padce. Ker sem vselej vstal zdrav in cel, mislim, da je tudi to nekaj. Tako je na smučkah minil ves sobotni dan. Zvečer smo se zbrali v naši večji sobi in sedeč na mehkih posteljah poslušali tov. Bertoncija in tov. Bertija. Govorila sta nam, tako tudi prejšnji večer, o smučanju in smučeh, o nevarnostih v gorah pa o reševanju ponesrečencev. Tov. Bertoncelj nam je marsikaj povedal o svojih udeležbah na različnih mednarodnih in domačih tekmovanjih, kar je vselej prav prijetno poslušati.

Ponoči se je vreme sprevrglo. Pihal je jug in zjutraj je deževalo. Šli smo sicer smučat, a zaradi nevarnosti plazov smo se preselili na smučišča pod kočo, zgornja pa smo zapustili. Res je tu v noči pred našim odhodom, torej dva dni kasneje, prigrmel plaz. V kočo smo se vrnili mokri in popoldne nismo šli smučat. Zgoraj v sobi smo poslušali Bertija, ne le smučarja marveč alpinista. Povedal je marsikatero veselo, a kar se je slišalo veselo in prijetno šele sedaj, v koči in na gorkem, povsem drugače pa je bilo najbrž takrat v steni. Dolgočasili pa se vendarle nismo, kljub zaroti vremena, ki nas je tudi naslednji dan neprestano zasipalo z novim snegom.

Vračali smo se v dežju. Skozi megle so se odkrivale in spet zastirale bližnje gore. Po prepadnih jarkih in kaminih Prisojnika so hiteli plazovi. Vrha nam ta dan široki, mogočni stražar Vršiča ni hotel odkriti, tako ne tudi vsi okoliški vršaci. A mi se bomo vrnili in jih spet obiskali ob takih urah, kakršne smo doživeli prvi dan in jim iztrgali njihove bajne skrivnosti.

Naš tečaj je bil končan. V dolino smo prišli celi in zdravi, kakor smo iz nje odšli. Le v naših srcih je našlo svoje mesto nekaj novih čudovitih podob, ki smo jih pod Prisojnikom našli.

O čem naj še spregovorim? Kdo med nami mladimi, ki smo preživeli te dni na Vršiču, v sosedstvu skalnih velikanov, bi bil na Vršiču sam, brez pomoči PD Jesenice? Vse, kar smo lepega doživeli, česar smo se naučili, kar smo vzljubili, vse to nam je dalo prav PD Jesenice, ki je s svojo denarno podporo in svojimi ljudmi že tretjič ali četrtič organiziralo tak petdnevni izlet na Vršič. S takim delovanjem odkriva PD Jesenice mladini lepote naših gora.

Janez Svetina, Bled

In memoriam dr. Carlo Chersi

FRANCE AVČIN

V Trstu je nedavno iznenada preminul advokat dr. Carlo Chersi, svetnik centralnega komiteja Club alpino italiano, dolgoletni predsednik njegove tržaške sekcije »Alpina delle Giulie«, po vojni tudi predsednik Club alpino accademico italiano. Podobno kot Kugy je tudi Chersi od vseh gora Evrope najviše cenil Julijske Alpe. Njihovim malo poznanim lepotam je posvetil mnogo truda in žrtev. Znani so njegovi vodniki za skupino Triglava, pa tudi po tržaškem Krasu. Imena v tem poslednjem so povečini domača, nepoitalijančena. Chersi je bil sicer povsem italijanske orientacije, a toleranten in pošten. Naš jezik je dokaj dobro obvladal, pa mnogi sklepajo, da je njegovo poreklo slovensko. Na izrecno tozadevno vprašanje mi je odločno zanikal, da bi bil kak Keršič ali Kržič, njegova mati da je bila Madžarka, oče pa iz stare rodbine beneških Italijanov, ki je s svojo trabakulo od nekdaj po morju trgovala s kvarnerskimi otoki, zlasti s Cresom (Cherso poitalijančeno). Pravo ime je bilo »da Cherso — Cresčan«. V njegovi pojavi res ni bilo prav nič našega, slovenskega, razen značaja morda.

Med vojno je bil pokojnik v Ljubljani bančni komisar okupatorskega režima in obenem nadzornik Slovenskega planinskega društva. Njegovo nadzorstvo pa je bilo tako blago in dobrohotno, da je osvobodilno delo v odboru SPD lahko nemoteno potekalo, če ne mogoče vprav zato. Takrat je dr. Chersi storil prenekatero dobro delo, ker norega divjanja fašističnega režima ni nikdar odobral. Gotove smrti je rešil pokojnega dr. Alfreda Šerka, preko dr. Kugyja in dr. Kalteneggerja je reševal slovenske planince iz Dachaua. Predvsem pa je po posredovanju podpisanega znosil čez mejo dolgo vrsto jedilnih paketov za zapornike v italijanskih koncentracijskih taboriščih za časov najhujšega stradanja. Ostarelemu in osiromašenemu Kugyju, ki ga fašistični režim ni maral in mu je prizadeval neprijetnosti, je bil Chersi v vsakem pogledu opora. Po smrti mu je napisal njegove veličine vreden nekrolog. Tenkočutni Kugy je pokojnika visoko cenil, »ein feiner, nobler Mensch« je bil zanj. To pa pove več kot dovolj. Naj povem samo še, da je pokojni avvocato skušal predlaskim organizirati prvo predavanje Slovenca v svoji »Alpini«, pa so mu nekaj dni pred že napovedanim predavanjem politični prenapeteži to preprečili. Uradni razlog odpovedi se je glasil seveda drugače...

Kolik ljubitelj Julijcev je bil Chersi, naj priča naslednji njegov pesniški, komaj prevedljivi opis Poliškega špika iz vodiča CAI po Montažu.

»Montaž. Na široko ležeče zelene tratine, nad njimi silne skalne gmote, proti poldnevu! Na polnočni strani brezkraina stena, ki se ruši v Zajezersko dolino in jo zapira. Slepeča sončna luč na pašnikih planinic Pecol, Parte di mezzo, Casere Larice. Modrikaste polsence prepador, ki se vanje grezijo orjaška ostenja Dunjske in Zajezerske doline. Temačne brezdanje globeli v teh zidinah, razoranih v skrivnostnih zajedah. Titanski portali odprti v skalnih trdnjavah, kamenita sfinga, sloneča na pragu največjega od njih: Škrbine nad Cijanerico (Forca del Palone). Je to vhod, ki prideš vanj z juga po mehki travnati preprogi, na sever pa iznenada zazija praznina nad tokavami brez konca in kraja, nad strahotnimi skoki vratolomnega padca v globino.

Grmenje plazov in kamenih usadov z visokih ploščadi in viharjih severnih ostenij Torriona, Modeona (Špika nad plazom), Foronona (Špika nad nosom). Mišični vzgibi divjih koz, ki v blaznem diru prečijo viseče zelenice nad izglaženimi debrmi Spranje in Sviščevega stolpa (Torre Genziana), ovitega v skrivnost. Široki poleti orlov nad grebeni vse do vrha Montaža pa do globoke Škrbine v Sprednji špranji. Ubrano pozvanjanje nestetih zvoncev nad sočnimi planinami vsenaokrog Zgornje Reklanice. Resnobna tišina v betežnih bajtah pod prepadnimi severnimi ostenji. Tik pod zelenimi pašniki juga strnjeni obronki gozdov, na sever pa drevesa v naskoku na skalovje, na najstrmejša pobočja, na same stene.

Klokotanje globokih bistrih voda v dnu tihe doline Zajezerske. Šumot potokov in hudournikov pršečih v kotanje polne azurnih valov, napol prikrite v zajedah Zgornje špranje. Grmenje voda, bržečih od skoka do skoka, s pašnikov v gozd, iz gozda skozi točila mlinov v Pianih.

V ta planinski svet prelestne lepote vodi vodič Dougana in Marussija. Naj bi njun veliki trud odprl pravim ljubiteljem gorskega sveta pota, ki jih ne skrunijo množice, steze po tej gori, ki združuje v sebi ves divni čar in divji opoj Julijskih Alp.«

Naj v miru počivata družno s Kugyjem, naj jima bo lahka kršna tržaška zemlja! Oba sta jo ljubila.

iz planinske literature

Fosco Maraini: GASHERBRUM 4, Baltoro, Karakorum, ekspedicija pod vodstvom Riccarda Cassina, pripovedovanje Fosca Marainija. Založba Leonardo da Vinci, Bari 1960, 334 strani, mnogo skic, zemljevidov, črno belih in zlasti barvnih fotografij.

Nedvomno doslej najlepše opremljena in poleg Herzogove Annapurne najbriljantneje pisana himalajska knjiga: Obnavna italijanski prvenstveni vzpon 1958 na Gašerbrum IV (7980 m), po vsej priliki doslej tehnično najtežji vzpon v Himalaji. (Dolgo plezanje 5. težavnostne stopnje na višini skoraj 8000 m!) Še 1955 je G. O. Dyhrenfurth izjavil, da je vrh G4 eden od onih v Karakorumu, ki ga še dolgo nihče ne bo zmotil (To the Third Pole, London). Odpravo je vodil Riccardo Cassin s svojim znanim toplim tovarištvom in svojo prav tako znano silno energijo ter veliko avtoriteto. O njej nam je že predaval v Ljubljani, Celju in Ravnah na Koroškem, za to jesen pa nam obeta še film o G4.

Edinstveno lepe so barvne fotografije in njihova reprodukcija v tem delu, vzor naši grafični industriji. Naj omenimo le razsvetljeni šotor v noči na sotočju ledenikov »Konkordiji« s temnim prividom vrha G4 v ozadju. Club alpini italiano zasluži za to delo, alpinistično kot avtorjevo knjižno, vse največje priznanje.

Francè Avčič

ZA KRÁSAMI DOMOVA, 1956, 7—12, 1960, 1—3. Ilustrirani list za turizem in planinstvo. Letnik V/VI. Urednik Jiří Dvořák, redakcija v Pragi, izdaja Češko-slovaška zveza za telesno vzgojo. Odlika te revije je izredno širok register vsebine, množica kratkih člankov, razmeroma lepa ilustracija in skoro reprezentativna zunanja oprema. Prinaša uvodnike, članke s področja turizma, planinstva, kulturne

zgodovine, lova, prirodoslovja, dalje reportaže, manj ambiciozno leposlovje, tehnični pouk. Ima posebno rubriko za mladino in planince. Naj omenim med planinskimi članki sestavke dr. Černika »Gornik o gorah in o sebi«, »Tibet« in »V ledeni steni Nakra Tau«, dalje več člankov Gavende Ota, med katerimi je posebno zanimiv »Alpinisti na spartakiadi«, članek Fr. Pašte o varnosti v gorah, dr. Šeitra »Spomin na Kavkaz« in »Uspeh fotografa-alpinista«. Številni so članki o inozemskem alpinizmu in to zahodnem in sovjetskem. Impozantno je število fotografov, ki so objavili svoje posnetke na straneh te res bogato ilustrirane revije, vseh skupaj je čez 150. S tako redakcijsko politiko bude v sotrudnikih smisel za lepoto motivov in bogastvo narave. Tudi krog sotrudnikov je izredno širok, blizu 100 jih je. Kako je revija vsebinsko orientirana, kažejo naslovne slike. V zgoraj citiranih številkah prikazujejo telovadni nastop v Pragi, dve kopalki na bregu reke, planinsko cvetje v prednjem planu, gradnjo elektrarne, planinski motiv, smučarje, zimske alpiniste na sestopu, gamse v snegu in biciklista. Na zadnji strani ovitka najdemo tabornike, elektromonterje pri delu in speleologe. Vsaka številka prinaša štiri celostranske slike na umetniškem papirju, medtem ko je papir za tisk slabši, ilustracije med tekstom manj uspešne. Značilno zanje je, da iščejo predvsem motive z delovnimi ljudmi v naravi, na izletih, pri športu in potovanju. Mnogo je tudi slik kulturno-zgodovinskega značaja.

T. O.

TABOR, revija tabornikov, 1959, št. 7—10. Pričujoče številke taborniške revije vsebujejo mnogo branja tudi za mlade planince, ki niso našli poti v taborniško organizacijo. Omenimo članke: Naš praznik na Partizanskem Rogu, Po stezah

partizanske Jelovice, Hrastniški taborniki na Triglavu, Čestitke Franju Klojčniku, ki ga poznamo planinci kot delavnega predsednika PD Kranj, Srečanje v Završnici, Ob 70-letnici Pavla Kunaverja, zaslužnega planinca in pisca, Antarktika, Naša divjad in njena zaščita. Zanimivo pa je v vsaki številki prgišče drobtin, ki kažejo življenje v taborniški organizaciji, njene metode in vzgojna sredstva, njene odrede in obraze ljudi, ki se v njih oblikujejo ali jih vodijo k zdravemu, radoživemu, prirodnemu življenju. T. O.

TERMÉSZETJÁRÁS, 1958, 9—12, 1960, 1—3. To je madžarsko turistično glasilo, ilustrirano v bakrotisku, nekoliko nad nivojem glasila Naturfreundov, ki imajo na Madžarskem 50 let stare korenine in so v socialistični Madžarski povzeli tudi planinsko tradicijo. V l. 1960 ima na naslovni strani značko slovaštva z opozorilom, da je stopilo v jubilejno leto. Revija pa za jubilej ni ničesar pridobila niti po vsebini niti po opremi. T. O.

KRÁSY SLOVENSKA, ročnik 36, čislo 7—12/1959, ročnik 37, čislo 1—3/1960. Izhaja v Bratislavi, Stalingradska 8, urednik dr. Tibor Sasik. Slovaška revija je po obsegu sicer manjša od češke, zato pa bogateje opremljena, ima boljši papir, izbrane barvne slike na prednji in zadnji strani ovitka na najboljšem papirju, kvaliteten je tudi papir za tisk. Po svoji opremi se revija lahko kosa z najboljšimi zahodnimi planinskimi revijami, redakcijska smer pa je seveda drugačna, tako da se ne da primerjati z vsebinsko ozkimi planinskimi glasili na Zahodu. Je pa v njej več planinskega čtiva kakor v češki reviji Za krásami domova. Naj omenim nekatere značilne članke: Jan Gros Deset let nacionalnega parka v Tatri — površina znaša 700 km². Visoke Tatry, Belanske in Liptovske Tatry. Ing. Šimo: Perspektive za razvoj Visoke Tatre — l. 1959 so naredili ureditveni načrt za izgradnjo turističnega centra v Tatri. Andrusor: Nastanek in izginotje jezer v Tatri — mnoga jezera so izginila, avtor razglablja o vzrokih tega pojava. In nato še cela vrsta člankov o divjadi v Tatri, o zaščiti prirode, o padavinah in o gozdovih v Tatri. Iz teh člankov je razvidno, da Slovaki nameravajo iz Tatre narediti socialistični turistični center na mednarodni višini in da so za to vpregli svoje najboljše strokovnjake-akademie. Sklicali so tudi mednarodno konferenco o zaščiti prirode v Tatri, katere so se udeležili strokovnjaki iz Poljske, Vzhodne Nemčije, Av-

strije, Danske, Finske in SZ. V vsaki številki podrobno obdelajo ta ali oni tatranski problem. Naše alpiniste bo zanimalo poročilo zaslužnega mojstra športa Radanca Kuchařa in ing. Zdenka Zibrina, ki sta julija 1959 preplezala severno Petit Druja, Brenvo in Point Walker v Grandes Jorasses. Slike iz Grandes Jorasses in Druja so vredne ogleda. Smučarji bodo občudovali smuške terene v Liptovskih Tatrah in lep posnetek smučarskih likov iz daljave. Ekstremne smeri odpirajo Slovaki in Čehi v severni steni gore Ganek, 2465, v spodnjem delu, ki ga imenujejo Galerije. Močno se razvija tudi zimska alpinistika, sodeč po članku dr. A. Černika. Černikova misel je spodbudna in navaja češko mladino na obdelavo domačega gorskega sveta, opozarja pa tudi na inozemsko afirmacijo. Priznava, da so v tem pogledu na Vzhodu prevzeli iniciativo Poljaki. Za naše gorske reševalce pomeni lepo priznanje članek ing. J. Lorenza, ki je svoj članek o dinamičnem varovanju povzel v glavnem po delih naših renomiranih plezalcev, ki so izšla v Planinskem Vestniku od l. 1939 do l. 1958 (dr. ing. Avčin, M. Keršič-Belač, Vinko Modec, Rupko Godec, članek o vozilih PV 1955). Tudi vse ponazorilne risbe so povzete iz teh člankov (Belačeve). T. O.

KROZ PLANINE 15, godina VI, avgust 1959. Revija je glasilo Planinsko-smučarske zveze Srbije in nam ilustrativno kaže rast srbskega planinstva, ki zajema iz nekoliko drugačnih osnov kakor pri nas. Ima manj tradicije, zato je z njo tudi manj obremenjeno. V tej številki piše ing. Božinović o Stari Planini, Kosta Filipović o Vršačkih planinah, Momčilo Penjin o Carevih livadah in Drago Stevanović o prokletijskih ledenikih. Branko Kotlajić je zbral vrhove nad 2500 m v Jugoslaviji in prišel do zanimivih rezultatov. Makedonija ima 45 takih vrhov, Slovenija 21, Srbija 4, Črna gora 3. Samo Šar planina ima 25 vrhov nad 2500 m, Julijske Alpe 20, Korab 8, Prokletije 6, Rudoka 5. Slede zapiski. Tu poročata Božidar Veljković o mestu, kjer se je ponorečil Dragoljub Milovanović, in Rade Kovačević o našem bivaku IV. Miloš Mišović piše o Ben Nevisu, na kar slede rubrike »Strokovni nasveti«, »Portreti planincev« in novičarski drobiž. 8 strani ima številka ilustriranih na boljšem papirju in objavlja motive, ki jih pri nas premalo cenimo. Tu so prizori iz življenja mladih planincev v gorah, taborjenja, izleti, skupščine in zbori. T. O.

RECTOR MAGNIFICUS je postal univerzitetni prof. dr. Hans Kinzl, tudi v planinskih krogih zelo znan geograf, prvi predsednik ÖAV. Ob svoji inavguraciji je imel predavanje o spremembah med hribovskim prebivalstvom, torej o vprašanju, ki ni aktualno samo v Avstriji, ampak v vseh alpskih deželah.

Avstrijski znanstvenik in alpinist pravi, da se hribovec po svoji naravi razlikuje od dolincev prav tako, kot se razlikuje hribina od ravnine. Često opazimo, če gremo v hribovska naselja, kot da gremo v preteklost, kot da gremo v živ muzej. V glavnem je hribovsko prebivalstvo kljub težjim življenjskim okoliščinam v avstrijskih Alpah naraščalo vse do 19. stoletja. To je povzročilo, da so se hribovska posestva drobila, celo hiše in posamezni prostori so bili razdeljeni med več družin. Bili so primeri, da je v eni hiši stanovalo 36 družin, da je ena češnja imela tri lastnike. Tudi pašne pravice so bile močno razdrobljene. 1 krava je imela ponekod tudi samo štiriindvajsetino prejšnje osnove. Posledica je bila veliko izseljevanje na vse strani in krošnjarnenje vsaj do srede 19. stoletja. Potem je prišlo nujno do upadanja hribovskega prebivalstva. Francoske južne Alpe so v enem stoletju izgubile polovico hribovcev, na severu pa so se zgnetli v industrializiranih dolinah. V Švici je po sredi 19. stoletja hribovsko prebivalstvo še malo naraščalo, vendar je do leta 1950 tudi silno padlo. Leta 1850 je bilo 25 % Švicarjev hribovcev, leta 1950 pa komaj še sedmina vsega švicarskega prebivalstva.

V Vzhodnih Alpah so bile razmere nekoliko ugodnejše, toda tudi tu so začeli ljudje bežati s hribov že sredi 19. stoletja. Samo turistična središča so na prebivalstvu pridobila, n. pr. na Tirolskem. Ta beg z dežele, kar je pravzaprav beg s hribov, se nadaljuje in se bo nadaljeval. Francoz R. Blanchard pravi: »Diagnoza je resna. Nekatera področja že moramo prepuščati gozdu.« Švicarska poročila govore: »Depopulacija naših gorskih dolin napreduje, ne moremo je zadržati.« Tudi v Avstriji je tako.

Gotovo gre hribovcem danes bolje kot pred 100 leti, v primeri z dolinci in ostalim prebivalstvom pa žive v slabših okoliščinah. Močno vpliva predvsem mehanizacija kmetijstva in splošna motorizacija. Današnji človek prepušča težja dela motorju. Hribovec pa to težje stori,

čeprav mu naredimo cesto, žičnico ali celo pipe — lait, mlekovod, pa tudi osebne transportne žičnice, ki omogočajo lažji dostop in sestop, lažjo zvezo z občino, z zdravnikom, šolo i. p., še ne izravnajo okoliščin hribovskega in dolinskega kmeta.

Statistike kažejo, da poleg odseljevanja vpliva na depopulacijo tudi manjše število rojstev, deloma zaradi spremenjene starostne strukture tistih hribovcev, ki ostanejo na svoji hribovski grudi (vedno manj takih od 20 do 40 let). V avstrijskih Alpah je število rojstev danes povprečno manjše kot na Dunaju. Število otrok v biološko zaključenih zakonih je bilo pred 100 leti povprečno 5 do 6, na velikih kmetijah celo 8,6 (to pa ni nič več kakor na dolinskih kmetijah), danes pa je v takih zakonih povprečno le troje otrok. Obstoje sicer veliki razločki med posameznimi pokrajinami, vendar je splošna tendenca tudi v hribovih, da družina nima mnogo otrok, da jih ima vedno manj. Poleg tega si v hribovih generacije zelo počasi slede, ker zavisi to od dobe, v kateri se ljudje ženijo. V zadnjih 200 letih velja za moške 33. leto, ponekod pa je povprečna starost ženinov kar 40 let, nevest pa 30, vsaj pri 60—70 % kmečkih. Taka starost razmakne nasledico rodov, sama na sebi pa onemogoča številnost rojstev. Kinzl je s svojim geografskim inštitutom dognal 10 % zakonov brez otrok v raziskovanih hribovskih občinah. Število rojstev zmanjšuje tudi to, ker mladi rod prevzema posestva, ko pravzaprav ni več mlad. V primeri s pokrajino Pozuco v Peruju manjka Tirolski v enem stoletju vsaj en rod. Tu je potem vzrok, da manjka delovna sila na hribovskih posestvih. Ta na kmetih ne more priti od drugod kot z dežele. Čim manj bo tu rojstev, tem manj bo tu delovne sile. Izhod iz te zagate bi bil, če bi si mladi rod uredil družinsko ognjišče, preden bi posestvo prevzel, da bi ob prevzemu posestva že bili pri roki dorasli otroci. (Zanimivo: Kmečko vprašanje je tu v taki zagati, da nujno terja nove oblike sožitja in obdelovanja. Kdor si tu zatiska oči in ne prizna resničnih vzrokov in jih išče zunaj same kmečko-hribovske problematike, ne bo zadel na noben izhod.)

Deloma vpliva na upadanje prebivalstva v hribovih tudi velika umrljivost dojenčkov, dalje velika umrljivost dečkov

v prvem letu življenjske dobe, dalje pomanjkanje moških zaradi odseljevanja (v Južni Afriki in Avstraliji pa primanjkuje žensk), dalje slabe higienske in zdravstvene razmere. Posebno jetike je v hribih več, kot se ponavadi misli, zaradi slabega stanovanja in enolične, pomanjkljive hrane. Končno, mladine je premalo, povprečna starost prebivalstva pa raste. Devet desetih ženinov oz. nevest si poišče zakonske druge iz domače vasi. Na to vplivajo meje občin, dežel, prometne razmere, komunikacije. Redko, zelo redko se dolinka omoži na strme vrhe, ne bom je nosila na glavci vode! Kinzl je statistično vse te stvari raziskal.

Kjer so prometne razmere ugodne, se hribovski kmet drži svoje zemlje, s tem pa ni rečeno, da tu odseljevanja ni. Mesto Innsbruck je leta 1900 imelo tri četrtine prebivalstva, ki se je rodilo zunaj mestnega področja. Menjavanje lastnikov na posestvih je v zadnjih 200 letih na hribovskih posestvih zelo živo, vendar to ne pomeni, da prihajajo novi lastniki od drugod. Po navadi gre za to, da posestvo prevzame hči ali bližnji sorodnik iz okolice. Po vsem tem pravi Kinzl: Usihanje rojstev je za hribovsko prebivalstvo usodno. Hribovski kmet mora imeti velike otroke, če jih ne bo imel, hribovskega prebivalstva kmalu ne bo več.

Izhod? Kinzl pravi: Hribovski kmet je važen sestavni del avstrijskega prebivalstva in se zato mora obdržati. Nujno mu je treba pomagati, tudi če hribovske kmetije morda niso več rentabilne, produktivne so pa še. Ker nam manjka obdelovalne zemlje, je pomoč tem gospodarsko opravičljiva. Hribovci so tudi rezerva za podmladek postaranih mest, kar velja posebno za Dunaj, ki je med vsemi velemesti najbolj samomorilsko (% rojstev 3—8,8, umrljivost 15,6). Mi nočemo Avstrije brez Dunaja, a tudi Dunaja brez Avstrije ne.« Samo dežela z otroki bo ostala domovina. Tako Kinzl.

DIVJAČINA V GORAH SE NAVADI lahko na marsikaj, če spozna, da ji ni nevarno. Če pa jo zalezemo in iznenadimo, občuti to kot nevarnost. Nenadna prikazen smučarja, ki zdrvi mimo gamsov veseleč se svoje tehnike in brzine, utegne povzročiti pravo paniko med sicer mirnimi živalcami. Na vrat na nos zleze kamor koli morda naravnost v plazovite strmine, na opasti in nevarne grebene, spomladi pa potem prhne v plaznicah. Na žičnice in lifte se divjad kar hitro privadi, pravijo v Avstriji in Švici. Še prav jim pridejo, kajti pozimi potem ni velik problem pokladati krmo.

17 SMRTNIH ŽRTEV je doslej zahtevala 1800 m visoka severna stena Eigerja, bodisi, da so omahnili v smrt, bodisi da jim je od naporov zastalo srce ali pa so zmrznili. Stena je še danes najtežja preizkušnja plezalcev, čeprav je eden od njih poznavalcev zapisal, da težavnost ne presega IV⁺. Zanimivo je vedeti, da nobeden od tistih, ki se jim je posrečilo priti čez njo, stene ni šel ponavljat, tudi ne »rekorderja« Avstrijca Waschack in Forstenlecher, ki sta steno »predirkala« v 18. urah. Ni čuda, če je 15. ponovitev zato dvignila še več prahu. Toni Hiebeler, urednik Bergkamerada, je namreč navezo Stieger—Grünleitner obtožil lažne napovedi o vzponu čez steno in ji to dokazal z več dokazi. Švicarja se nista vdala. Svoj klub SAC sta prosila za preiskavo in v tisku pobijala Hiebelerjeve dokaze, češ fotografije iz Eigerjeve stene ne morejo biti protidokaz, ker je v steni zelo spremenljivo vreme, opazovalci stene pa ju niso mogli opaziti, ker sta jo preplezala v megli. SAC se je vzdrljal jasne sodbe in po šesturnem križnem zaslišanju izjavil, da je nemogoče priti do resnice. Zato sta Švicarja zagrozila Hiebelerju s privatno tožbo, Hiebeler pa vztraja pri svojem, češ, nikdar ne moreta dokazati, da sta vzpon v resnici opravila.

Tudi ob vzponu na Everest je indijski časnikar Goswami v knjigi »Ali je bil Everest premagan?« pobijal trditev Hillaryja in Tensinga. Tista pravda še ni zaključena, vzpon pa je obveljal. Goswami je dokazoval s tem, da Hillaryja in Tensinga na vrhu nobeden ni videl, tudi indijska letala ne, ta pa tudi niso opazila nobene zastave ali kakršnekoli sledi. Spodbijal je tudi fotografije z vrha Everesta. Te pa so menda veljale kot najboljši dokaz, da sta Hillary in Tensing bila na vrhu.

Omenimo še, da je leta 1959 tudi Toni Hiebeler vstopil v Eigerjevo steno in to z znanim ekstremistom Lotharjem Brandlerjem. Prišel je do drugega snežišča (so pa štiri), steno torej dobro pozna. Brez ozira na pitijski pravdorek SAC še vnaprej načena človeško in alpinistično čast obeh Švicarjev. Ta dva trdita, da sta čez steno prišla v 21 in pol urah, in dokazujeta, da so njuni posnetki avtentični. Hiebeler je izbrskal, da so prav tisti dan bile zanesljive priče na Eigerju: vodnik Erich Haltiner iz Alpsteina, dva dni za njim pa je športni letalec obletel zgornji del stene. Dalje je izvedel, da se Grünleitner sploh rad ponaša s stenami, ki jim do zdaj še ni bil kos.

DR. GUIDO TONELLA je znan italijanski planiski publicist, ki ga osebno poznajo tudi nekateri vidni funkcionarji naše PZS. Nedavno se je močno zavzel za alpinistično čast Claude Koganove, ki jo je po smrti neokusno napadel »Nachrichten Magazin der Spiegel«. Ta magazin je pisal, da je Koganova zaslužila svoj grozni konec, češ da ni bila kos podvigu, katerega se je lotila, da sta bili Koganova in Claudine van der Stratten obsedeni od fiksne ideje. Paul Preuss je namreč pred 50 leti trdil, da pomeni ženska propad alpinizma, ti dve ženski pa sta ga hoteli demantirati z vzponom na Čo Oju. »Der Spiegel« trdi, da nista upoštevali izkušenj prejšnjih vzponov, imeli pa sta tudi nezadostno opremo, kar se pripisuje varčnosti Claude Koganove. Ni vzela s seboj radia niti kisikovih aparatov. Njuna kondicija je bila taka, da bi vzdržala kvečjemu napore in težave v subtropski klimi.

Dr. Tonella ogorčeno zavrača te trditve in neokusno ironijo, s katero so začinjene. Omenja Loulou Boulaz in druge alpinistke, ki so že dokazale, da mnogo zmorejo. Claude Koganova je bila drobena stvarca, 1,60 m visoka, tehtala je 45 kg, pa je dosegla na Nun-Kunu 7000 m leta 1952 in 1953, na Čo-Oju je že leta 1954 dosegla 7750 m (to ji je prineslo naslov »najvišje ženske na svetu«). To ni dosegla s srečo, marveč z voljo in resnim treningom, to potrjujejo znani himalaisti: Raymond Lambert, Bernard Pierre in drugi. Ideja za Čo-Oju je prišla iz Anglije, ob 50-letnici »Ladies Alpine Club«, na katero je bila povabljena tudi Koganova. Samo ob sebi je vodstvo pripadlo njej, saj njej enake ni bilo med »ladies« vsega sveta. Ekspedicijo je skrbno pripravila, deloma v Ženevi, ki je eden prvih centrov himalaizma (Lambert, Dittert, dr. Wyss-Dunant i. dr. so ji svetovali to in ono). Če so ekspedicijo napadle boleznine (Loulou Boulaz), še ni rečeno, da »ženstvo« ni bilo dobro izbrano. Opreme je bilo zadosti in to prvovrstne. Radio v Nepalju ponavadi ne ujame vremenskega poročila, kisikove steklenice pa je ekspedicija imela za primer boleznine. Plazovi prežijo na sleherno ekspedicijo, če pride plaz, pač ni pomoči.

VZHODNA GRÖNLANDIJA je bila nedavno tega cilj arktičnega raziskovalca Hansa Gsellmanna. Na Grönlandijo je to pot priletel iz Islandije z majhnim letalom, ki pa je vendarle naložilo dve toni zavojev, 8 mož, članov ekspedicije, in 5 mož posadke ter 1000 litrov goriva. Letalo je drzno pristalo 1 km od obale. »Ni-

koli v življenju se še nisem počutil tako majhnega kakor v vznožju 2500 do 2700 metrov visokih gora, ki tu rastejo naravnost iz morja«. Takoj prvi vrh, ki so ga naskočili, jim je nudil odpor s IV. stopnjo po 23 urnem vzponu v strupenem mrazu.

Gsellmann pravi, da bo Grönlandija nudila še mnogim rodovom priložnost za raziskovanje in za najlepše smučarske užitke. Smučarske užitke sredi evropskega poletja!

LOULOU BOULAZ, edina Švicarka, ki se je udeležila ženske ekspedicije na Čo-Oju, je dala izjavo o tej tragični zadevi. Povedala je znano dejstvo, da je Čo-Oju od vseh strani zelo plazoviti in to ne samo jeseni, ampak tudi spomladi. Pogosti so strašni viharji in hudi mrazovi. Ali bi bila Koganova morala postaviti še V. taborišče, da bi skrajšala poslednji naskok? Boulazova meni, da je 1000 m v Himalaji sicer veliko, vendar ne preveč, ker sta bili obe alpinistki v sijajni kondiciji. Pri normalnih vremenskih razmerah bi vrh dosegle tudi druge udeleženke, med njimi tudi tri Nepalke, ki so obvladale le osnovno tehniko. Po nesreči Koganove ni bilo nobenega namestnika za vodjo ekspedicije. Vse odločitve so bile odvisne od vzajemnega soglasja. Posebno vitalna in iniciativna je bila Angležinja grofica Gravina in je kmalu bila središče ekspedicije. Med vsemi je vladala sloga, čeprav so bile tu zastopnice raznih narodov. Na očitek, da je Claude Koganova pri denarju stiskala, je Boulazova izjavila, da sicer niso plavale v denarju, da pa so imele dovolj in celo preveč sredstev. Nekaj so dale same, večji delež pa časopisi.

EVEREST IN GAURISANKAR so dalj časa zamenjavali. Današnja naša srednja generacija bi se tega zamenjavanja še utegnila spomniti, saj so jo učili geografi, ki so oz. bi bili danes pri 80 letih.

Švedski geograf Sven Hedin (na stara leta si je omadeževal ime zaradi svojega filonacizma) pa je svoji vrnitvi iz Tibeta prinesel ime Čomo-lungma (Božja mati dežele), Everest pa je ime angleškega oficirja. O gori in njenem poimenovanju je zapisal indijski geograf J. Č. Vidyalkar naslednje:

Najvišji vrh v Himalaji je leta 1849 opazovala Great Trigonometrical Survey of India, ga izmerila in ga vnesla v karte. Tri leta nato, leta 1852 je Survey prišel do tega, da je vrh najvišji na svetu. Bili pa so v zadregi, kakšno ime naj mu dajo. Survey se ni trudil, da bi poiskal domače

ime, v Veliki Britaniji, pobudnici Surveya, pa tudi ni bilo pravega zanimanja za to. Leta 1855 je prišel znani nemški geograf Hermann v. Schlagintweit s potovanja po Indiji in Nepalju ter izjavil, da v Nepalju imenujejo to goro Gaurisankar. To je povzročilo potem omenjeno zamenjavanje. Schlagintweit ni vedel, da se Everest iz doline Nepal, po kateri je v začetku 19. stoletja dobila ime država Nepal, sploh ne vidi, pač pa se vidi 65 km zahodno od njega ležeči Gaurisankar. Everest v Nepalju sploh nima imena.

Leta 1857 je Andrew Waugh, takratni vodja Great Trigonometrical Survey of India, predlagal, naj se najvišja gora imenuje po njegovem predniku v Surveyu Siru Georgeu Everestu in leta 1865 je ta predlog Royal Geographical Society v Londonu sprejela. Vendar je zamenjavanje z Gaurisankarjem trajalo še kar pet desetletij. Leta 1906 ima Elliotov Climatological Atlas India za to goro še obe poimenovanji. Takratni generalni guverner lord Curzon je tedaj poslal v Nepal topografe, da odstrani zmotu.

Domače ime za Everest je postalo znano šele leta 1921, ko je polkovnik Howard-Bury iz tibetanske korespondence spoznal ime Čomo Lungma ali Čamolungma. V nemški literaturi je nato ime razširil Sven Hedin. Ta je tudi odkril, da so ime Čomolungma prvi zapisali Francozi in sicer na karti kitajskega cesarstva, ki jo je narisal jezuit-misijonar. Sven Hedin piše, da so bile kopije te karte poslane znamenitemu geografu d'Anvilleu, ta pa jih je objavil leta 1737 v Nouveau Atlas de Chine. Tudi na Anvillovi karti je vpisano Čomo lungma.

Sven Hedinu je leta 1931 oporekal Sir Sidney Burrard v nekem spisu, ki ga je izdal Survey of India, vendar slabo. Čudno je, zakaj Everest nima indijsko-nepalskega imena, saj so Indijci poimenovali vse himalajske vrhove od Nange Parbata do Nanče Barve. Vidyalkar je zdaj na preži za tem imenom in sicer pri prebivalcih doline Dudh-Kosi, ki imajo Everest vsak dan pred očmi. Nepalec Baburam Kharidar iz Katmanduja pravi, da omenjeni prebivalci imenujejo Everest Saragmatha. V gornjem delu te doline, ki se imenuje Okhuldhunga, pravijo prvi tudi Sagarmatha (običajna metateza). To ime je potrdil tudi Sir John Hunt. Kharidar je o tem pisal v nepalski reviji »Šarada«. Vidyalkar pripominja k temu, da v sanskrtu pomeni Svarga-mastaka »nebeški kralj« in da se ta gora vidi iz Hardwara na Gangesu. Sorodno je

tudi ime Saragradža ali Svargeradža. Ime Saragmatha se uporablja v nepalskem tisku.

ING. OTO LANGL je konec l. 1959 umrl star 79 let. Spadal je v krog pomembnih pionirjev-plezalcev v Vzhodnih Alpah in bil eden najodličnejših dunajskih alpinistov. Bil je nekaj časa tudi predsednik ÖAV, še lani pa je bil navzoč na klubskem sestanku ÖAK v Sextenu.

HIAS REBITSCH, vodja številnih ekspedicij v Ande, je postal referent za ekspedicije pri ÖAV. Pravijo, da bo to pomenilo še živahnejše delovanje avstrijskih ekspedicij na vseh koncih sveta.

ULIČNA IMENA bodo po slavnih alpinistih imenovali v Münchenu, in sicer v novi stanovanjski četrti Feldmoching-Ost. Na vrsto so prišli dr. Kugy, Jürgen Wellenkemp, Ludwig Aschenbrenner, Erzherzog Johann, Paul Grohmann, Ludwig Vörg, Karl Blodig, Edvard Theodor Compom. Pa tudi drugi, manj znani.

V KARAKORUMU so tudi letos Avstrijci, in sicer sekcija ÖAV »Austria« (Dunaj). Cilj: Distaghil Sar 7885 m. Dve ekspediciji sta si doslej na tem vrhu že polomili zobe. Avstrijska ekspedicija šteje le pet mož »četa mala a valjana«. Le poglejmo: Wolfgang Stephan, 25 let star, vodja ekspedicije, ima za seboj severno steno Matterhorna, Eigerja, Walkerja v Grandes Jorasses, Königsspitze, zahodno steno Deruja. Gottfried Mayr iz Ittera, 25 let, študent tehnike (Königsspitze, Taurus, Fiescherhorn). Günther Stärker, 24 let star (severna stena Matterhorna, južna stena Dachsteina pozimi). Diether Marchart, 20 let, študent (dvakrat severno steno Matterhorna, enkrat sam, direktisima v Veliki Cini in Zapadni Cini). Herbert Raditschnig, vojaški gorski vodnik, 24 let (Walker, Matterhorn, Petit Dru, Velika Cina). Prvotno so mislili na Nanga Parbat z Diamira. Maršruta: 28. marca odhod s Dunaja, 12. aprila Karači, 20. maja baza, dva meseca v gorah, povratek konec septembra. Ekspedicija je uspela.

INNERKOFLERTURM ima južno steno, ki jo je lani tudi doletela ekstremistična smer. Od 14. do 18. avgusta 1959 sta se Dietrich Hasse in Sepp Schrott skoraj ves čas dajala s VI+, A₂ in A₃. Višina stene je 400 m, porabila sta 200 klinov in 20 lesenih zagozd. Slednje so ostale v steni, klinov pa je ostalo samo ca. 100.

Hasse meni, da bi se stena dala preplezati v enem dnevu, če bi vsi klini bili na mestu.

SQUAW VALLEY, mesto olimpijskih smuških tekem l. 1960, se je proslavilo tudi s fantastičnimi cenami. V mestu samem so smeli stanovati samo najvažnejši udeleženci, ostale so nastanili v 30 in 60 km oddaljenem Lake Tahoe in Reno. Nekatere privatne hiše, ki so jih v Squaw Valleyu pred kratkim zgradili, so bile najete za čas olimpijskih iger proti odškodnini 4000 dolarjev. Tudi za ameriške pojme fantastično!

AILEFROIDE CENTRALE, v katere severni steni je vklesano za zmerom ime Slovenca Anteja Mahkote, je našla svoje mesto v Bergkameradu januarja 1960. Smer Mahkote in Stephana (23. VII. 1959) je vrisana na celostranski fotografiji na umetniškem papirju kot ena najpomembnejših prvenstvenih smeri zadnjih časov, na drugi strani pa so navedeni podatki o steni in opis smeri.

MOŠKI V KRITIČNIH LETIH naj se ne loteva pretežkih tur, pravi švicarski zdravnik dr. H. Budliger. Ko ta leta pretečejo, pridejo na vrsto spet večje storitve. Važno je, da se človek ne preceňuje tudi v teh letih. Kdor je bolj »životen«, naj ne pričakuje od šestih vzponov shujšanja. Le srce preveč pri tem trpi in marsikakšno je zaradi pretiravanja v teh letih že za zmerom zastalo.

PARSENN je eno največjih smučarskih središč, znano tudi našim gorskim reševalcem-smučarjem. Zato je na smučarskih dirkališčih tega področja uvedena varnostna služba, ki jo opravlja 10—14 mož. Na en sam dan je bilo tu 24 150 oseb s smučmi in brez njih. Mreža tur znaša 150 km, piste same pa 75 km. Za te smuške spuste so preteklo zimo iz varnostnih ozirov sprožili 166 eksplozij za plazove. Na 1000 smučarjev se eden v sezoni gotovo ponesreči. Lani je bil najmlajši ponesrečenec star 5½ leta, najstarejši pa 70 let. Dva smučarja je pri spustu zadela kap, dva je vzel plaz.

Varnostna služba na Parsennu stane 140 000 franklijev, 20 % te vsote se porabi za prevoz ponesrečenec. Proračun službe dotirajo mesto Davos, gorske železnice in razne smučarske vzpenjače.

Smučarstvo postaja tekmovalni šport št. 1. V Avstriji je smuški koledar 1959/60 zabeležil 400 raznih smuških tekmovalj, v Švici 250, v Italiji 300, v Franciji 150.

REFUGE D'OLAN (zavetišče) je decembra 1959 porušil plaz.

HIMALAJSKA KRONIKA je letos za beležila tudi Jugoslovane, ekspedicijo PZS, v himalajskih gorah, lahko rečemo prav v zadnjem letu zlate dobe himalaizma. Lani je izšla »Himalajska kronika«, ki jo je napisal Marcel Kurz, poleg G. O. Dyhrenfurtha pač najeksaktnější poznavalec himalajske zgodovine. Obsega vse vzpone od 1940 do 1955 in vse neuspele poskuse. Kakor je doba od 1855 do 1865 zlata doba alpinizma, tako je doba 1945 do 1955 — lahko to podaljšamo do 1960 — zlata doba himalaizma. Do l. 1945 so prišli le na vrh nekaj sedemtisočakov, na Nanda Devi (7820 m) šele l. 1936. Nanda Devi je vrh, ki ga indijska vlada ni dovolila naši ekspediciji. Poskusi na Everest, Kančendzöngö, Nanga Parbat so spodleteli. Po drugi svetovni vojni je Nepal odprl svoje meje in ekspedicije so se začele. Najprej Švicarji Sutter-Lohner 1947 in 1949, Gyr-Kappeler 1947, Dittert 1950. Nato prvi 8000, Annapurna. Za njo so se začeli vrstiti uspehi. L. 1952 pride Lambert na Everest do višine 8500 m, naslednje leto Angleži zmorejo še zadnjih 300 m. Claude Kogan in Pierre Vittoz stopita na Nun, na to se zvrste Nanga Parbat, K₂, Čo-Oju, Makalu, Kanč, vse do l. 1955.

Marcel Kurz je do tega leta izčrpal vso literaturo, pri vsakem vzponu ali poizkusu navaja vso bibliografijo, vse udeležence s šerpami vred. Kronika je opremljena tudi z indeksom imen vseh oseb in krajev. Kroniko krasi in ponazarjajo dovršene fotografije.

NORMAN HARDIE, novozelandski alpinist, je izdal knjigo o šerpah. Hardie je Hillaryjev rojak in je l. 1955 prvi prišel na vrh Kangčendzöngö (8585 m). Po povratku v bazno taborišče je s tremi šerpami ubral pot preko visokih prelazov in dolin v vas Khumjung. Tu je v višini 3000 do 4000 m živel več mesecev v enakih okoliščinah kakor budistični vaščani. Stanoval je z njimi, spal z njimi, jedel isto kakor oni, delal z njimi, se z njimi veselil in žalostil in se udeleževal običajev in verskih obredov. Spoznal je tudi različne probleme njihovega skupnega življenja, v katerem še vedno velja jurisdikcija tibetskega Dalai-lame brez ozira na politične meje. Kasneje je za njim prišla še njegova žena. Ta je stanovala pri krajevnem lami. Mož pa je raziskoval deželo, popravljajl zemljevide in iskal sledove za yetijem, snežnim človekom.

DR. E. VLČEK, češki znanstvenik, je našel v neki mongolski knjižnici tibetsko knjigo iz 18. stoletja, v kateri je tudi risba človeške himalajske opice z imenom bičun ali kumčün goro gosu (človeška žival). Slika je zelo podobna tistemu, kar opisujejo pod imenom yeti. Tekst pravi, da živi opica visoko v gorah in da je v sorodu z medvedom, da je neznansko močna in da je zelo podobna človeku.

DIETER HASSE IN JÖRG LEHNE sta v zadnji dvojini številki italijanske reprezentativne planinske revije »Rivista Mensile« objavila opis svoje famozne korekture, direttissime v severni steni Velike Cine. Opis je opremljen s fenomenalnimi posnetki prečnic, streh, previsov in tehnike tega zračnega plezanja z visečimi bivaki, aprovizacijo po zračni poti med plezanjem z vrvmi po 80 m in več, s stremenimi, specialnimi klini, kasinčki in navadnimi lesenimi zagozdami.

VITTORIO SELLA je znamenit italijanski planinski fotograf, rojen l. 1859, umrl l. 1943. Sello so lani v Italiji ob 100-letnici proslavili kot človeka, pomembnega ne samo kot planinskega fotografa temveč tudi kot znanstvenika in velikega raziskovalca. Bil je na Kavkazu, v Himalaji in v Ruvenzoriju, poznal je Zahodne in Vzhodne Alpe. Dobil je naslov »kneza planinske fotografije«, štejejo pa ga tudi med pionirje klasičnega alpinizma. Njegovi tovariši v navezah so bili: Vojvoda degli Abruzzi, Younghusband, dr. de Filippi, baron Negroto, Bianchetti, Croux, Gamba, Musach.

O NAŠI GORSKI REŠEVALNI SLUŽBI je izčrpno in z velikim priznanjem pisala v zadnjih številkah »Rivista mensile«. Avtor Fulvio Campiotti se naslanja na znani referat dr. Mihe Potočnika. V istem članku poroča Campiotti o avstrijski GRS.

CAI je imel 7. skupščino v Trstu, v gledališču »Giuseppe Verdi«. Skupščino je uvedla pesem »Monte Canino« in pozdrav dr. Chersija, v katerem je Chersi omenil, da je pred vojno imela tržaška sekcija 16 zavetišč, od katerih je po vojni ostalo 8 onstran italijanske meje. Delegate je sprejel tudi tržaški župan, ogledali so si mesto, zbor »Montasio« (Poliški špik) pa je odpel celovečerni program hribovskih in planinskih pesmi. Položili so venec pri vojnem spomeniku v Trstu in Sredpolja, vaje gorske reševalne službe so si ogledali v tržaški plezalni šoli, ogledali so si tudi film, ki prikazuje tržaške demonstracije proti zavezniškim okupatorjem in film o tržaški burji. Cesare

Maestri je predaval o Cerro Torre. Dva dneva so delegati posvetili turam, nato so bili gostje videmskega župana. Ture, ki so jih delegati iz Trsta naredili, kažejo, po čigavi zemlji so hodili: Spragna, Val Saissera (Zaježera), Valbruna (Ovčja vas), Prsnig, Laghi di Fusine (Belopeška jezera). Ena skupina je obiskala iz Trbiža tudi Mangrt. Organizator vsega tega pa je bil med drugimi tudi neki Renato Maligoi.

FOTOGRAFSKI BIENNALE za planinsko fotografijo se je doslej že trikrat vršil, nazadnje od 26. sept. do 13. okt. 1959. Prijavilo se je 382 avtorjev 31 narodov z 1299 deli. Sprejetih je bilo 182 avtorjev z 238 deli. Zmagal je Japonec Keisuke Miki iz Tokia, drugi je bil Long Thuan iz Saigona, tretje mesto pa je zasedel Carlo Mattis iz Torina.

OSMI FESTIVAL PLANINSKEGA FILMA v Trentu se je vršil od 3. do 11. oktobra 1959. Žirija je bila naslednja: Ackermann, Castello, de Tomasi, Maix, Languepin, Rotha in Tonella. Najboljši film je predložil Marcel Ichac: »Les étoiles du midi«. Med nagrajenimi so še Olmi (Il tempo sia fermato) Japonec Miyoji Ušioda (Čogolisa), Geer in Gorter (Phänomen klettern) in drugi. Bilo je več različnih nagrad: Trofeo delle Nazioni (to je dobila Francija), Trofeo CAI, UIAA. Posebna nagrada je »Africanella« za najboljši film z afriško tematiko. Razpisal jo je Italijanski inštitut za Afriko.

AVČINOVA REŠEVALNA METODA je naslov članku, ki ga je napisal stari dr. Karl Prusik o »kombinaciji Modčevega škripčevega potega s Prusikovim St. Bernhardom«. Članek je opremljen s Kersičevimi risbami, ki jih naši bralci poznajo. Prusik daje v članku pet svojih strokovnih pripomb k Avčinovemu izumu, nato pa objavlja dostavek k članku »Der Modec — Doppelflaschenzug« (ÖAZ 1281, 1955, str. 73), ki sta ga napisala dr. ing. Avčin in Igor Levstek. Vsekakor je objava tega članka v tej solidni avstrijski planinski reviji lepo priznanje dr. ing. Avčinu in njegovemu učencu ter sodelavcu Levstiku.

DIEMBERGER IN EISELIN, prvi Avstrijec, drugi Švicar, sta l. 1959 preplezala kot tretja naveza severno steno v Mont Blanc de Seilon. Severno steno v Dent d'Hérens so prvič preplezali Angleži 5. avgusta 1959. Bili so Mortlock, Noyce in Sadler. Stena je bila doslej sedemindvajsetkrat preplezana. Isti trije so kot sedma naveza prišli čez severno steno Punte Gniffetti.

NADVOJVODI JOHANNU so Avstrijci lani posvetili kar celo leto, Gedächtnisjahr. Iz neštetihih proslav, govorov, predavanj in člankov, posvečenih habsburškemu dinastu, veje sveveda navdušenje za gore pa tudi neiztrebljiva dinastična avstrijska čustva in med vrsticami tudi misel na nekdanjo avstroogrsko monarhijo, veliko domovino, ki je zdaj »postala majhna« (Carl Rind). Sklenili so tudi, da bodo obnovili Erzherzog Johann Hütte na Adlersruhe, najvišjo avstrijsko planinsko kočjo.

PIK VOROŠILOV (6666 m) je vrh v centralnem Pamiru. Iz Moskve poročajo, da je lani stopilo nanj 11 sovjetskih alpinistov.

GAŠERBRUM IV je dobil svoj literarni izraz. Fosco Maraini je napisal o njem 334 strani obsegajočo knjigo, s 108 fotografijami, od tega s 57 barvnimi in z dvema kartama. Piero Ghiglione govori o knjigi v samih superlativih. (Prim. PV str. 470.)

DIETER MARCHART, Dunajčan, je eden od onih, ki lahko zapišejo »Das Letzte im Fels«, kakor je naslov njegovega članka o treh zadnjih smereh v Cinah in v Rotwandu, ki jih poznamo pod imenom »direttissima«. Pravi, da je bistvo tehnike, ki se je razbohotila med vrhunskimi navezami, v uporabi svedrovca, s katerim se lahko pretolčeš tudi preko previsne, gladke betonske stene, ne da bi moral iskati kako špranjo, kako »šibko mesto« stene. Marchartu se zdi najtežja severna stena Velike Cine, ker se pleza brez stremen, klini pa ne sede solidno. V enem raztežaju je stena pri 90 m višine 30 m previsna. Tu mora plezalec znati — vse. Imeti mora za seboj soliden trening.

Direttissime v Zahodni Cini so po Marchartu takšne: Švicarska je našla direkten vstop v Cassinovo smer in ima v steni najlepšo linijo. Italijansko je težko šteti med samostojne smeri. V težkem delu je identična s švicarsko in je torej nadaljnja varianta Cassinove smeri. Ni ji prisojati nobenega pomena (Marchart je to zapisal z veseljem, češ, prav jim je vericam, ker so se tako netovariško obnašale). Smer Jeana Couzyja je dejanska direttissima in se giblje ves čas v vpadnici vrha. Čeprav je težja od švicarske, ima že osem ponovitev, švicarska le tri. Je mojstrsko delo tehnike s klini in stremenji, »gasilska vaja« z vsemi umelelnimi sredstvi. Štiri petine klinov je specialnih, dolgih kvečjemu 2 cm). Treba je imeti vse vrste lesenih zagozd, svedrovcev, kline iz lahkih kovin itd. Pol-

drug dan stoji plezalec v stremenih, ne da bi stopil na skalo. Doživetje izpostavljenosti je veličastno, a konec koncev to tudi ni nič novega. V najtežjem delu stene sta le dve mesti, kjer lahko stopiš na skalo le dvakrat. Eno tako mesto je mesto za bivak, tu je tudi edino počivališče. V smer je treba vzeti deščico za sedež, če ne stena še bolj izropa plezalčeve moči. Dobro je vzeti veliko število vponk. 30 jih je malo. Dobro je imeti s seboj tudi jeklene vponke, ne samo aluminijaste. Nemški svedrovci se Marchartu zde bolj pripravi in bolj varni kot francoski. Za zaključek pravi Marchart: Pri vseh treh smereh je treba plezati s Prusikovo zanko na vrvi pred seboj, ker pri vsakem padcu obvisiš prosto v zraku. S padci pa mora računati tudi najboljši plezalec, ker se je doslej še pri vsakem vzponu izdrlo nekaj klinov.

NA SMUČARSKIH DIRKALIŠČIH (pistah) uvajajo podobne predpise kakor na drugih prometnih žilah. Obstoji že pojem »glavnega tira«, pojem »službe na smuški progi« in tudi že »smuške policije«. Kljub temu pa tudi na najbolj prometnih pistah nobeden ne misli na to, da bi mogel biti kaznovan zaradi zanemarjanja prometnih predpisov. So pa nekateri že plačali lepe globe zaradi škode, ki so jo povzročili z brezobzirnim smukom. N. pr. znan smučarski dirkač iz Schwarzwalda je moral položiti kar 5431 šv. frankov po sodni odredbi za bolečine in škodo, ki jo je povzročil drugemu smučarju. O tem primeru je pisala celo strokovna juridična revija v Karlsruhe: Tudi smučar mora znižati brzino toliko, da lahko pravočasno ustavi ozioroma, da se izogne trčenju — kakor za to veljajo predpisi cestnega prometa. Voziti morajo previdno, da ne ogrožajo drugih vozačev, ki gredo v isto ali nasprotno smer. Brez potrebe se smučar ne sme obotavljati in zadrževati na glavnem tiru. Brez smuči ni dovoljeno stopiti na tir, prav tako ni dovoljeno jemati s seboj psov in drugih živali. Dosedanja praksa v obravnavanju prestopkov dokazuje, da denarne in zaporne kazni vplivajo na upadanje števila brezbriznežev.

V Avstriji imajo smuško policijo na najbolj voženih progah. Sestavljajo jo najboljši smučarji, kazni za prestopke pa so večje kot na Bavarskem: 400 šilingov ali dva tedna zavora. Če kdo samostopi brez smuči na progo, je že kaznovan. Uvedli so tudi posebno plaketo za reševanje v gorah. Dobe jo tisti smučarji, ki se tovariško obnašajo pri nesrečah na pistah.

DR. TICHY poroča o svoji ekspediciji v Karakorum l. 1959; 18. maja 1959 je štartal v Pešavarju z avstrijskim atašejem dr. Maschkejem in se z jeepom usmeril proti kneževini Čitral. Dalj časa se je ustavil v Kafiristanu na meji med Pakistanom in Afganistanom. Ker je zapadel sneg, ni mogel priti na nekaj obmejnih pettisočakov. Ob reki Čitral je nato prodiral proti severu do Mastuja blizu tromeje Kitajska — SZ — Pakistan. Preko 4000 m visokega prelaza Kačkani je prišel v Kalam v kneževini Svat. Tu ga je zapuščal dr. Maschke, ker mu je potekel dopust. S štirimi domačini je šel proti severovzhodu preko 4000 m visokega prelaza v Kohistan in nato proti Indu. Hotel je v Gilgit, to pa mu ni prijal in odšel je v Svat in Dir, nenaseljeno pokrajino. Tu so postavili šotore v višini 3600 m. Od tu so stopili na pet preko 6000 m visokih vrhov, ki niso zaznamovani na nobeni karti. Nato je ponovno obiskal Kafiristan, potem ko je prekoručil tri prelaze, visoke 4300—5000 m. Iz Kafiristana je odšel v Karači, odtod pa v Delhi. Zaradi napetosti na meji med Indijo in Kitajsko ni mogel uresničiti svojih načrtov v Vzhodni Himalaji. V Kathmanduju se je seznanil s holandskim filmskim operaterjem Jan Boonom, ki živi večji del v Kitzbühelu. Z njim je odšel v Langtang Himal, zaradi slabega vremena pa se jima ni posrečilo priti na nek šesttisočak.

Nato je s šerpo Nima Dorje odšel proti jugu in v bližini Langšisa Ri stopil na dva vrhova 5800 m in 6000 m visoka. Imel pa je smolo, povsod ga je oviral nov sneg. S švicarskim sirarjem Wernerjem Dalppom je hotel preko Gangja — La v Kathmandu, zaradi plazov pa je moral po daljši poti. V Kathmanduju je srečal ekspedicijo Claude Koganove in s pogumnimi ženskami preživel večer v pogovoru o Čo-Oju, na katerega je tako srečno stopil l. 1954. Nepalska vlada ga je nato mobilizirala za reševanje Japoncev, ki so štartali na Gaurisankar. Pa ni bilo treba v akcijo, ker so se Japonci spet pojavili. Preko Indije je nato odšel domov in prišel na Dunaj 25. novembra 1959. Dr. Tichy je gotovo eden največjih popotnikov sedanje dobe.

NOBENIH. POTI, NOBENIH KOČ VEČ, je geslo DAV, ki so ga sprejeli na zadnji skupščini v Memmingenu. Gustav Frey piše: »Visoke gore morajo ostati nedotaknjene! Kar jih je, zadoščajo za množice. Vsaka nova pot zaseka nove rane v divjino, ki nam edina še predstavlja veličino in lepoto neomadeževane

prirode.« S tem geslom ne dezavuiraj svojega dosedanjega dela, pač pa ga zaključuje, ker je spoznal, da je odkrivanje Alp s potmi in kočami že dovolj. Seveda tak sklep ne računa z zakoni »komercializacije«, ki je s turizmom zajela tudi visokogorsko območje, posebno odkar vzpenjače vzdigujejo množice do 3000 m in več visoko, brez naporov in brez posebno visokih stroškov.

KARWENDEL s svojim predgorjem vred je bavarsko notranje ministrstvo proglasilo za zaščiteno ozemlje, za narodni park v obsegu 19 000 ha. Brez dovoljenja tu zdaj ne bo mogoče ničesar spremeniti.

ANNAPURNA II (7938 m) je cilj mednarodne ekspedicije l. 1960. V njej sodelujejo Indijci, Nepalci in Angleži. Vodi jo, kakor smo že poročali, angleški vojaški ataše v Nepalju J. O. M. Roberts. Trije angleški znanstveniki so od nepalske vlade dobili dovoljenje, da z jadralnim letalom prelete Everest. Tudi lep vzpon!

200 000 dolarjev je dala neka ameriška založba Siru Edmundu Hillaryju zato, da bi našel snežnega človeka. S tem denarjem bi lahko opremili najmanj 10 do 15 »težkih« himalajskih ekspedicij s stotinami nosačev. Rusi so v Pamiru iskali to zagonetno bitje s specialnimi psi in z lovci na leoparda. Izjavili so nato, da ne eksistira. Morebiti je ta ruski zaključek pripomogel Hillaryju do te bajne vsote, bajne vsaj za ta namen.

NEMŠKA EKSPEDICIJA NA SPITZBERGE je vzela s seboj tudi helikopter, imela pa bo ves čas tudi radijsko zvezo z rodnim Ambergom.

NOVA GVINEJA, največji otok na planetu, ima obširno do 4000 m visoko gorovje, ki je še zelo nerazvito. Nemec Evgen Schumacher je lani s kamero lovil »rajsko ptico«. Pomagali so mu domačini.

JAPONSKO MESTO SAYAMA je tvegalo 3 milijone mark za pokrito smučišče, ki ne bo odvisno od vremena. K otvoritvi so povabili Tonija Sailerja.

CELOLETNO SMUČANJE so omogočili tudi Rusi na Elbrusu. Do snega so potegnili v višino 3800 m avtomobilsko cesto, zidajo dva hotela za 1000 gostov, vzpenjačo pa iz doline na višino 4100 m, lifti pa bodo sovjetske smučarje vzdigovali do 5300 m.

PD TRŽIČ je imelo svoj občni zbor v februarju ob navzočnosti 136 članov, medtem ko je bilo ob koncu leta včlanjenih v društvo 649 planincev, od tega 407 članov, 96 mladincev in 143 pionirjev. Iz poročil je bilo razvidno, da je bil najbolj delaven gospodarski in gradbeni odsek, prav tako pa tudi alpinisti in mladinci. Mladinski odsek so ustanovili pozimi 1959. leta na osemletki »Heroja Bračiča«, pripravljajo pa ustanovitev mladinskega odseka tudi na šoli »Heroja Grajzerja«. Izvedli so že smučarski tečaj na Kofcah, mladinski tečaj na Kalu in več predavanj, za tako živahno delovanje novo ustanovljenega odseka pa gre za sluga predvsem tov. Cernakovi, ki je znala zajeti šolsko mladino.

AO ima 29 članov in 3 pripravnike ter je izvršil v letu 1959 110 letnih in 27 zimskih vzponov, poslal pa je tudi samostojno 9-člansko ekipo v Dolomite v Avstrijo ob finančni pomoči društva, PZS in tržiških tovarn. Alpinisti so ob 10-letnici bivaka pod Storžičem organizirali zelo uspeh množični izlet na bivak. Z uspehom so se udeležili alpinistične ocenjevalne vožnje na Vršiču, kjer so si že drugi z doseženim 1. mestom priborili prehodni pokal.

Gospodarski in gradbeni odsek sta bila izredno delavna. Čeprav so v vseh teh domovih, ki jih oskrbuje društvo in v bivaku, opravili najnujnejša popravila, stanje še vedno ni zadovoljivo, zlasti v pogledu opreme in sanitarij. Težave imajo tudi z oskrbniki, razen koč na Dobrči, ki jo oskrbuje tov. Šliber. Za praznik 29. novembra je zasvetila elektrika v Domu pod Storžičem, napeljali pa so jo iz krajevne elektrarne v Grahovšah s predvidevanjem, da bo v doglednem času priključena na omrežje DES-a. K uresničitvi te zamisli so prispevali člani društva s prostovoljnim delom, s finančnimi sredstvi pa ObLO Tržič ter tovarne Peko, Runo in Bombažna predilnica in tkalnica, celokupna vrednost te investicije znaša ca. 2,5 milijonov din.

Nerešeno in težko rešljivo vprašanje pa predstavlja za društvo nedovršeni dom »Titovi graničarji« na Zelenici. Za pospešitev gradnje je bil osnovan poseben odbor, ki pa zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni mogel opraviti svojega dela, saj je za dovršitev gradbenih del in opremo potrebnih še 12,5 mili-

jonov. Tudi v letu 1960 bodo gradbena dela na tem domu odvisna od denarnih sredstev, ki jih planinci ne bodo mogli zbrati, če ne bodo za dograditev doma zainteresirani tudi drugi krajevni in okrajni činitelji.

Svoje delo so opravili zadovoljivo tudi markacisti in propagandni odsek, ki je skrbel, da je bila udeležba članov na vseh prireditvah v jubilejnim letu 40-letnice KPJ zares polnoštevilna.

PD RADOVLJICA je na svojem občnem zboru v februarju pregledalo svoje delo, katerega težišče je bilo predvsem v gospodarskem in mladinskem odseku.

Število članstva je doseglo do sedaj najvišje število 1177 članov, kar je za 20% več kot v letu 1958, od tega je samo mladincev 169 več kot lani. Mladinski odsek obstoja drugo leto in ga požrtvovalno vodi tov. Vodopivec. Dotacijo društva din 100 000 so porabili zelo gospodarno, saj so priredili 16 izletov, poleg tega so poslali tri mladince na seminar v Vrata in se udeležili tekmovanja mladinskih odsekov. Odsek uživa vso podporo društva in tudi občinskega ljudskega odbora, pač pa bo treba izboljšati delo v samem odseku in pritegniti mladino k še aktivnejšemu delu, zlasti v vseh krajih, kjer deluje radovljiško društvo, to je v Kropi, Lipnici, Lescah in Brezjah.

Gospodarski odsek je skrbel za oskrbovanje svojih treh postojank. Promet se je dvignil le v Valvazorjevem domu, medtem ko je v Roblekovem in Pogačnikovem domu v letu 1959 nekoliko padel, zlasti je padec občuten v Pogačnikovem domu, ki ima sorazmerno nizek dohodek od prenočnin. Ta dom je bil adaptiran in je bila nabavljena nova oprema v skupni vrednosti 2 188 000 din. Popravila sta seveda potrebni tudi ostali dve postojanki in so stroški preračunani na 3 milijone dinarjev.

Društvo je znova ustanovilo AO, v katerega so stopili mladinci, ki imajo voljo do plezanja. Opravili so že 30 vzponov, nakupili najnujnejšo opremo. Če bo na razpolago denar, nameravajo poleti plezati v Durmitorju.

Društvo je za člane odbora, oskrbnike in osebje v postojankah za njihovo vestno delo v letu 1959 kot nagrado organiziralo skupni izlet na Slavnik.

R. L.

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon št. 24

Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov

specialne papirje

surovi heliografski
in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku

Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Po napornem vzponu je prijeten počitek v planinskih domovih ob zvokih naših radijskih sprejemnikov:

VESNA 58 A in B

SAVICA 58 A in B

Naj ne bo planinskega doma brez našega sprejemnika, ker njihovo predvajanje ne more ~~okaliti~~ kaliti planinskega miru

Telekomunikacije

Ind. podjetje za elektrozveze

Ljubljana — Pržan

SOČA UKV 58 A in B

**Za izlete v planine
vam nudi vse potrebščine
poceni in v veliki izbiri**

Veleblagovnica

nama

pred pošto v Ljubljani

**Prav tako ima na zalogi tudi vse,
kar potrebujete za dom, družino in gospodinjstvo:**

modno moško, žensko in otroško konfekcijo
tekstil vseh vrst
perilo in ostalo galanterijo
obutev
pletenine
gospodinjske in tehnične predmete
kolesa
pohištvo
šivalne stroje
harmonike
itd.

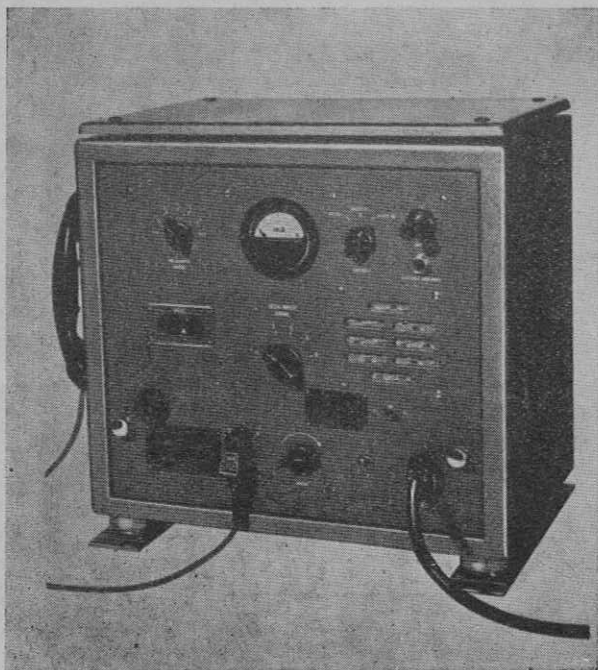
**Blago lahko kupite tudi na kredit
z eno, dve in triletnim odplačilom**

Veleblagovnica

nama

pred pošto

**more zaradi široke izbire
vsakovrstnega blaga in nizkih cen ustreči vsakomur**

Največji proizvajalec
elektronskih
naprav in
elementov za
elektroniko
v državi

- IEV — aparature za brezžične zveze
- IEV — televizijske aparature za studije in industrijo
- IEV — merilni instrumenti za splošno uporabo: kemijo, kmetijstvo, medicino in delo z radioizotopi
- IEV — tranzistorji, diode, upori, kondenzatorji, feriti, keramika, bakelitni in kemijski izdelki, kristali
- IEV — pomeni kvaliteto in tradicijo

RADIOTELEFON OM2

Sprejemno oddajna postaja za simpleksne zveze na kratkih valovih. Izhodna moč 50 W, frekvenčno območje 1,5 do 5 MHz; napajanje iz omrežja 220/110 V, 50 Hz ali iz 24 V akumulatorske baterije.

ZAHTEVAJTE INFORMACIJE!

CENTRALA V LJUBLJANI, LINHARTOVA 35, ZASTOPSTVA V BEOGRADU, ZAGREBU, SARAJEVU, SKOPJU, REKI IN SPLITU

Vabilo na naročbo

Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije bo izdala v začetku decembra t. l. knjigo Evgena Lovšina:

»GORSKI VODNIKI V JULIJSKIH ALPAH«

Avtor je že v svoji, doslej najboljši slovenski planinski knjigi »V TRIGLAVU IN NJEGOVI SOSEŠCINI« nakazal zasluge slovenskih vodnikov pri odkrivanju našega gorskega sveta, ki so ostale vse preveč skrite in so v veliki meri utonile v nezasluzeno pozabo. V novi knjigi so zbrani vsi še dosegljivi podatki o dejanjih in doživetjih naših preprostih ljudi v gorah, o njihovi borbi za obstanek in včasih tudi o grenki smrti, ki jih je zajela v gorskih strminah.

Ne samo pooblašчени vodniki, poklicni nosači in lovci, ampak tudi vodniki v širšem pomenu besede — planšarji, kozarji in ovčarji, divji lovci in gonjači, delavci pri planinskih napravah, rudarji in plavžarji so dobili končno svoj, davno zaslužen, knjižni spomenik. Od prvih pristopov na Triglav pa do današnjih dni se zvrsti pred nami več sto zanimivih, krepkih in odločnih gorskih postav s svojim prav izdatnim deležem pri odkrivanju Julijskih Alp.

Lovšinovi »GORSKI VODNIKI« se po mnenju dr. Mihe Potočnika, enega naših najboljših alpinistov in planinskih pisateljev, berejo kakor roman. O njih sodi najboljši poznavalec gorskih vodnikov bohinjskega kota France Ceklin, da pomenijo ob vsej široki krajevni in razsežni časovni zasnovi temeljito in vsestransko obdelavo te neorane ledine naše planinske preteklosti. Ceklin oceni delo — sestavljeno iz mozaičnih drobcev, raztresenih v šir in dalj — kot sijajno celovito sliko našega vodništva v Julijskih Alpah.

Vzporedno s tem se ukvarja Lovšin še z razvojem alpinizma in vodništva v tujih gorstvih ter z gospodarskimi vprašanji gorske kmetije.

V celo platno vezana knjiga velikega formata v obsegu 28 tiskovnih pol na najboljšem brezlesnem papirju, z zaščitnim ovojem, 24 umetniškimi fotografijami, 70 slikami med tekstom ter z naslovno barvno fotografijo Triglava, bo stala v predprodaji do 31. X. t. l. (pri Planinski zvezi Slovenije, vseh planinskih društvih in pri »Mladinski knjigi« v Ljubljani 1500 din, kasneje pa 1800 din. Pri razpošiljanju po povzetju bomo še posebej zaračunali povzelnino 60 din pri izvodu.

Kakor prejšnja Lovšinova knjiga, tudi ta ne sme manjkati v nobeni knjižnici, imeti pa jo mora tudi vsak ljubitelj gorske prirode.

PLANINSKA ZALOŽBA
pri
PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE

Znamka
za
10 din
oziroma
15 din

Tiskovina

LJUBLJANA
Poštni predal 214

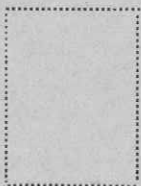
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

.....

_____

.....

.....

.....

Naročilnica

Ime in priimek: .....

poklic: .....

Točen naslov: .....

Nepreklicno naročam knjigo:

EVGEN LOVŠIN — GORSKI VODNIKI V JULIJSKIH ALPAH

za 1500 din v predprodaji, 1800 din po izidu ter 60 din poštne. Prosim pošljite mi knjigo po poštnem povzetju.

Podpis:

Datum:

.....

Prijetne izlete
in športne užitke
Vam s svojimi izdelki
zagotavlja

Tovarna motornih koles
TOMOS
K o p e r

Železarna

Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE